

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Iva Ferlinc

**Primerjalna analiza financiranja folklornih festivalov
v Sloveniji**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Iva Ferlinc

Mentorica: red. prof. dr. Zinka Kolarič

**Primerjalna analiza financiranja folklornih festivalov
v Sloveniji**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

*Zahvaljujem se mentorici, red. prof. dr. Zinki Kolarič, za vso strokovno pomoč in podporo.
Zahvaljujem se svoji družini in sodelavcem za vzpodbude. Največjo zahvalo pa namenjam
kulturnim in folklornim društvom za sodelovanje pri raziskavi.
Hvala Juretu, Dominiku, Maji, Liljani, Mojci in vsem ostalim.*

Povzetek: Primerjalna analiza financiranja folklornih festivalov v Sloveniji

V nalogi so analizirana prostovoljna kulturna društva kot ključni akter pri organizaciji in izvedbi folklornih festivalov. Te organizacije ljudem ne nudijo le možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa, pobega iz vsakdanje rutine in popestritve kulturnega utripa kraja, v katerem delujejo, temveč s svojim povezovanjem bistveno pripomorejo k izvajanju velikih in zahtevnih projektov, kot so folklorni festivali.

V teoretskem delu je predstavljen koncept neprofitnih organizacij, ki predstavlja okvir za analizo lastnosti in funkcij ljubiteljskih kulturnih društev. Posebej so kot oblike neprofitnih organizacij predstavljeni tudi festivali, njihov pomen ter viri in načini financiranja. Izpostavljen je tudi pomen prostovoljstva za našo družbo v navezavi na ljubiteljsko kulturo, h kateri se ljudje zatekajo iz različnih razlogov.

V empiričnem delu naloge je opravljena kvalitativna primerjalna analiza folklornih festivalov v Sloveniji, njihove podobnosti in razlike v vsebinskem, organizacijskem in finančnem smislu. Analiza je pokazala, da so si obravnavani festivali podobni glede na motive njihovega nastanka, vire financiranja, stroške izvajanja programa in načine pridobivanja sredstev, razlikujejo pa se po dimenziji organizatorja oz. izvajalca in programski pestrosti. Analizi festivala Folklorni kimavčevi večeri in intervjujev sta prikazali pomen participacije lokalnih kulturnih in folklornih društev in njihovega doprinosa h kakovosti festivala ter hkrati vzajemne koristi, ki jih imajo oboji, tako organizatorji kot društva.

Ključne besede: neprofitne organizacije, društva, ljubiteljska kultura, festivali, financiranje

Abstract: Comparative analysis of funding folklore festivals in Slovenia

This Master's Thesis discusses private non-profit organisations – societies that play a key organisational role in relation to festivals. Voluntary amateur cultural societies, which are active in Slovenia in considerable numbers and involve a considerable amount of people, do not offer only quality free time, escape from everyday routines and diversification of the cultural throb of the town they are active in, but with their connectivity also essentially contribute to the execution of large and demanding projects, such as folklore festivals. The thesis introduces an overview of professional literature on non-profit organisations. These separate themselves into private non-profit organisations, under which we classify cultural, folklore and educational societies.

We then emphasise the importance of volunteer work for our society in connection with amateur culture, in which people take part in for various reasons. We introduce qualities of amateur cultures, their evolution throughout history and their numerousness in Slovenia. The next chapter discusses different aspects of festivals and their ethnologic meaning and presents the folk heritage through folklore festivals in connection to management. We demonstrate the difference between the commercial character of folklore festivals and their authenticity, which is still preserved in our culture.

Because a festival is a non-profit organisation by itself, in the fourth chapter we present how organisations finance themselves from various sources and the techniques they use to acquire means. The empirical part of the thesis demonstrates a comparative analysis of folklore festivals in Slovenia and the similarities and differences in their content, organisation and financing. As an example of a different model of festival financing we introduce the project 'September Folklore Evenings' in Ptuj with emphasis on active participation of local cultural and folklore societies and their essential contribution to the quality of the festival.

Keywords: non-profit organisations, societies, amateur culture, festivals, financing

Kazalo

UVOD	10
------------	----

I TEORETIČNI DEL

1	NEPROFITNE ORGANIZACIJE	15
1.1	Opredelitev pojma	15
1.2	Zasebne neprofitne organizacije	19
1.3	Tipologija in klasifikacija zasebnih neprofitnih organizacij	22
1.4	Društva.....	26
2	LJUBITELJSKA KULTURA IN PROSTOVOLJSTVO	31
2.1	Ljubiteljska kultura skozi čas.....	32
2.2	Prostovoljstvo	34
2.3	Pomen ljubiteljske kulture v sodobni družbi	38
2.4	Vloga JSKD pri razvoju ljubiteljske kulture	41
3	FESTIVALI V OKVIRU KULTURNIH DRUŠTEV	46
3.1	Kaj je festival?	46
3.2	Festivali in ljudska dediščina.....	49
3.3	Pomen festivalov za turizem	51
4	MENEDŽMENT FESTIVALOV S Poudarkom na pridobivanju sredstev	55
4.1	Finančna stabilnost festivalov	61
4.2	Vrste sredstev	63
4.3	Finančno načrtovanje	64
4.4	Viri financiranja.....	67
4.4.1	Sredstva iz javnih virov	69
4.4.2	Sredstva iz zasebnih virov	72
4.4.3	Lastna sredstva.....	74

4.5	Tehnike pridobivanja sredstev	75
<u>II EMPIRIČNI DEL</u>		
5	PRIMERJALNA ANALIZA FINANCIRANJA IZBRANIH SLOVENSКИH FOLKLORNIH FESTIVALOV 77	
5.1	Predstavitev analize.....	77
5.1.1	Cilj/namen analize	77
5.1.2	Raziskovalna teza/vprašanja	78
5.1.3	Metode in izvedba raziskave	79
5.2	Predstavitev izbranih festivalov.....	79
5.2.1	Mednarodni folklorni festival sredozemskih mest Piran (MIFF).....	79
5.2.2	Mednarodni folklorni festival v Beltincih (MFF Beltinci).....	82
5.2.3	Mednarodni festival Folklorni kimavčevi večeri na Ptuj (FKV).....	84
5.2.4	Folkart Maribor	87
5.3	Primerjalna analiza predstavljenih festivalov glede na izbrane kriterije	90
5.3.1	Motivi za izvajanje festivalov	90
5.3.2	Organizatorji/izvajalci festivalov	92
5.3.3	Programska pestrost festivalov	93
5.3.4	Načini pridobivanja sredstev	94
5.3.5	Stroški izvedbe festivalov	95
5.3.6	Viri financiranja	96
5.4	Zaključne ugotovitve.....	97
6	ŠTUDIJA PRIMERA – FOLKLORNI KIMAVČEVI VEČERI NA PTUJU	100
6.1	Predstavitev raziskave	100
6.2	Analiza izvajanja festivala Folklorni kimavčevi večeri zadnjih pet let	102
6.2.1	Motivi za nastanek in izvajanje festivala	102
6.2.2	Izvajalci festivala.....	102

6.2.3	Programska pestrost festivala	103
6.2.4	Financiranje festivala.....	107
6.3	Vloga kulturnih društev pri izvedbi festivala Folklorni kimavčevi večeri	112
6.3.1	Kakšna je povezava med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivalom? 113	
6.3.2	Kako folklorne skupine pripomorejo k vsebinski pestrosti festivala in prireditveni pestrosti kraja?.....	115
6.3.3	Kakšne koristi imajo folklorne skupine od sodelovanja na festivalu?.....	116
6.3.4	Zaključne ugotovitve analize intervjujev.....	117
7	SKLEPNE UGOTOVITVE.....	120
	SEZNAM LITERATURE	123
	PRILOGA.....	130

Kazalo grafov

Graf 5.1: Proporcionalna razdelitev odhodkov vseh štirih festivalov v letu 2015	98
Graf 5.2: Proporcionalna razdelitev prihodkov vseh štirih festivalov v letu 2015	99
Graf 6.1: Primerjava med festivalskimi dnevi, številom dogodkov in prizorišč	106
Graf 6.2: Primerjava števila nastopajočih in obiskovalcev v zadnjih petih letih	107
Graf 6.3: Odhodki festivala zadnjih petih let v evrih	108
Graf 6.4: Razmerja med deležem JSKD, OI Ptuj in sodelujočih društev v zadnjih treh letih ..	110
Graf 6.5: Prihodki festivala zadnjih petih let v evrih	111

Kazalo tabel

Tabela 1.1: Razvrstitev društev po dejavnostih	27
Tabela 1.2: Razvrstitev društev glede na regijo delovanja	27
Tabela 1.3: Razvrstitev kulturnih društev po dejavnostih	29
Tabela 2.1: Podatki o številu prireditev, izobraževanj in udeležencev v programih JSKD	44
Tabela 4.1: Vrste sredstev	63
Tabela 4.2: Vrste sredstev zasebnih neprofitnih organizacij	67
Tabela 5.1: Delovanje festivala MIFF zadnjih pet let	80
Tabela 5.2: Stroški MIFF zadnjih pet let	81
Tabela 5.3: Prihodki MIFF zadnjih pet let	82
Tabela 5.4: Delovanje MFF Beltinci zadnjih pet let	83
Tabela 5.5: Stroški MFF Beltinci zadnjih pet let	84
Tabela 5.6: Prihodki MFF Beltinci zadnjih pet let	84
Tabela 5.7: Izvajanje festivala FKV zadnjih pet let	85
Tabela 5.8: Stroški FKV zadnjih pet let	86
Tabela 5.9: Financiranje FKV zadnjih pet let	86
Tabela 5.10: Delovanje Folkarta zadnjih pet let	88
Tabela 5.11: Stroški Folkarta zadnjih pet let	89
Tabela 5.12: Prihodki Folkarta zadnjih pet let	89

Kazalo shem

Shema 1.1: Neprofitne organizacije v »službi« splošnega družbenega interesa	17
Shema 1.2: Zasebne neprofitne organizacije – entitete v sferi civilne družbe	20
Shema 1.3: Tipologija zasebnih neprofitnih organizacij	24
Shema 4.1: Ciklični proces zbiranja sredstev	65

Kazalo slik

Slika 6.1: FS Bolnišnica DPD Svoboda Ptuj	101
Slika 6.2: OFS Trnovec, Hrvaška	101
Slika 6.3: FS FD Lancova vas	103
Slika 6.4: FS KUD Kitka, Makedonija	103
Slika 6.5: KUD Lola Sarajevo, BiH.....	104
Slika 6.6: FS Inonu, Severni Ciper	104
Slika 6.7: FS Dragatuš, Slovenija	104

UVOD

V času, ko se gospodarstvo še pobira od finančne krize, ko podjetja, država in občine bolj premišljeno namenjajo sredstva kulturnim dejavnostim, so organizatorji prireditev, kot so folklorni festivali, postavljeni pred nov izziv financiranja svojih projektov. V magistrski nalogi obravnavam temo festivalov, pri čemer se osredotočam na posebnosti folklornih festivalov in s primerjalno analizo slovenskih folklornih festivalov predstavljam probleme financiranja. Tovrstne festivale povezujem z ljubiteljsko kulturo in z ljudskim izročilom, ki ga obujajo znotraj kulturnih ali folklornih društev.

Predmet obravnave magistrske naloge so kulturna društva, ki so bistvo ljubiteljskega kulturnega ustvarjanja in imajo status samostojnih neprofitnih združenj (Zdru1, Uradni list RS, 61/06), zato svoje prvo poglavje namenjam opredelitvi pojma neprofitne organizacije. V Sloveniji neprofitni sektor delimo na javni in zasebni. Javne organizacije ustanovijo država ali lokalne skupnosti, zasebne pa zasebne pravne ali fizične osebe. Zasebne neprofitne organizacije se med seboj ločijo na različne tipe glede na opredelitev s pomočjo kriterijev. Salomon in Anheier (Salamon in Anheier 1996, 33–34) te organizacije opredelita kot formalne, zasebne, neprofitne, samostojne in volonterske (prostovoljne). Kolaričeva (Kolarič in drugi 2002, 25–28) deli organizacije glede na kriterij cilja, namena in poslanstva (profitne in neprofitne), kriterij ustanovitelja oz. lastnika (vladne/javne in nevladne/zasebne), kriterij izvajalcev aktivnosti organizacije (profesionalne, volonterske in mešane NPO), kriterij uporabnikov (NPO, ki delujejo v javnem interesu in ki delujejo v interesu članov) in po kriteriju funkcije (zagovorniške organizacije, storitveni servisi, fundacije ali društva, klubi, poklicna in strokovna združenja ...). Med zasebne neprofitne organizacije poleg zasebnih zavodov, ustanov in fundacij, političnih strank, verskih skupnosti, zbornic, zadrug in sindikatov uvrščamo tudi društva (Rakar in drugi 2011), ki jih obravnava leta 2006 sprejet Zakon o društvih. Ta opredeljuje društvo kot samostojno in neprofitno združenje. Ustanovljeno je zaradi uresničevanja skupnih interesov, pri čemer društvo samo določi namen in cilje, dejavnost oz. naloge ter način delovanja. Društvo je samostojna in neprofitna organizacija, kar pomeni, da presežek prihodkov nad odhodki nameni lastni dejavnosti. Pri svojem delovanju je prostovoljno, formalno organizirano in zasebno (Vaupotič in drugi 2011, 21).

V nadaljevanju pozornost usmerjam h kulturnim društvom, nad katerim bdita Javni sklad RS za kulturne dejavnosti kot vladna institucija in Zveza kulturnih društev Slovenije kot civilnodružbena organizacija. Kulturna društva tvorijo jedro ljubiteljskega kulturnega ustvarjanja v Sloveniji. Organizirano ljubiteljsko kulturno delovanje se je pričelo v drugi polovici 19. stoletja v obdobju čitalništva. Preživljanje prostega časa v društvih, bodisi kulturno-prosvetnih, telovadnih oz. športnih, narodnih ali drugih, je postala ustaljena praksa. Po drugi svetovni vojni se je ljubiteljska kulturna dejavnost organizirala znotraj Ljudske prosvete Slovenije, po tem pa so se pričela množično ustanavljati prosvetna društva, povezana z zvezo Svoboda (Teršar 2012, 67). Zgodovina nas nato popelje preko ustanovitve Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije do Zveze kulturnih organizacij Slovenije (Teršar 2012, 70). Preko občinskih ZKO-jev je bila ustanovljena kulturna mreža z redno zaposlenim kadrom, ki se je 1997 preoblikovala v Sklad RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti oz. današnji JSKD. Poleg JSKD deluje kot civilna iniciativa tudi ZKDS, ki združuje občinske zveze, te pa združujejo kulturna društva z namenom uveljavljanja skupnih interesov društev znotraj občine.

Bistvo ljubiteljskega udejstvovanja je kakovostno preživljanje prostega časa ob kulturnem ustvarjanju. Mnogi v ljubiteljski kulturi iščejo pobeg od vsakdanjega življenja ali priložnost za samopotrditve. Ljubiteljska kultura daje priložnost tudi mladim, starostnikom, invalidom ... Mlade odvrača od ulice, starejše od osamljenosti. Začetki ustvarjanja v ljubiteljski kulturi marsikomu predstavljajo odskočno desko za profesionalno pot v umetniških vodah. V marsikaterem manjšem kraju ali občini predstavlja kulturno društvo s svojim programom edino kulturno ponudbo kraja.

V nadaljevanju se posvečam festivalom. Beseda festival izhaja iz latinske besede *festivus* ali *festus*, kar pomeni veselje, radost, zabavo, vedrost, živahnost, slovesnost, svečanost, prazničnost (Kozorog 2011, 61–62). Po definiciji SSKJ je festival večdnevna prireditev, ki omogoča pregled dosežkov na določenem kulturnem področju (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2014), kar pomeni, da je beseda povezana z dogodki, katerih primarni namen je predstavljanje in uprizarjanje določene kulturne produkcije. Antropolog Miha Kozorog meni, da festivale določajo naslednji atributi: tvorjenje začasno povezane skupnosti, predstavljanje oziroma uprizarjanje, obrednost, javnost, prazničnost, sodelovanje, kolektivnost, družabnost,

obilje, izjemnost v času in izobilje (Kozorog 2011, 62). V poplavi festivalov imamo v Sloveniji raznolike dogodke, ki se opredeljujejo kot festivali, pri čemer je koncept popolnoma razvrednoten. Tako poznamo razen z umetnostjo povezanih festivalov tudi otroške, kulinarčne, nakupovalne, športne, upokojenske, znanstvene itd. (Kozorog 2011, 1). Isti avtor temu pojavu pravi *festivalizacija*.

Festivale v nadaljevanju obravnavam kot organizacije same po sebi, ki za uspešno delovanje potrebujejo pravilen menedžment, razvijanje in uveljavljanje svojih vsebin. Vsaka organizacija potrebuje poslovni načrt za letno, srednjeročno ali dolgoročno načrtovanje. Funkcije festivalskega kot tudi kulturnega menedžerja so v prvi vrsti načrtovanje, kjer gre za opredelitev poslanstva, vizije ter s tem povezanih proizvodov, oblikovanje ciljev za doseganje poslanstva in izdelava strategije uresničevanja ciljev. Sledi organiziranje, koordiniranje, vodenje in izvedba strategij po posameznih področjih – proizvodnja, trženje, finance, kadri. Zadnji je nadzor, in sicer nadziranje izvedbe, pozitivno ali negativno sankcioniranje in ocenjevanje doseženih učinkov ter načrtovanje prihodnjih ciljev in strategij (pogosto na podlagi SWOT analize) (Mihelj 1999, 40–41).

Festivali se kot neprofitne organizacije financirajo iz številnih virov. Sredstva lahko delimo v tri kategorije, in sicer finančna (subvencije, donacije, prihodki iz prodaje in prihodki iz plačila za storitve), nefinančna (npr. podarjena hrana) in delo (plačano ali prostovoljno) (Anheier 2005, 204). Tavčar deli sredstva na materialna (denar, energija, sestavni deli, izdelki, naprave, oprema, stavbe, zemljišča ...) in nematerialna (fizično in umsko delo ljudi, znanje, pravice, okolje, ugled ...) (Tavčar 2005, 246). Viri sredstev za izvedbo festivalov so zagotovo javni viri iz državnega in občinskih proračunov, pri čemer lahko računamo na denarno ali nedenarno podporo (brezplačna dvorana plakatnih mest, dvoran, tehničnih storitev), in zasebni viri, ki so prav tako lahko materialni, nematerialni ali finančni (Tavčar 2005, 247). Če festivale opredelimo kot neprofitne organizacije, kar v obravnavanih primerih tudi so, so glavni viri prihodkov zasebne donacije in prispevki (darila posameznikov, podjetij, fundacij ...), dotacije države (subvencije in plačila) in plačila, ki jih te organizacije dobijo od prodaje svojih izdelkov (Črnak-Meglič 1998, 22).

V Sloveniji imamo tudi podporne organizacije, ki prijaviteljem pomagajo pri iskanju primernih razpisov, oblikovanju projekta, iskanju projektnih partnerjev, ki so pogoj za prijavo na razpise, saj se s tem spodbuja mobilnost umetnikov in kulturnih ustvarjalcev ter sodelovanje med državami.

V empiričnem delu medsebojno primerjam štiri slovenske folklorne festivale, ki se razlikujejo po višini svojega proračuna, deležih različnih virov financiranja, stroških, ki jih imajo pri izvedbi programa in po vsebinski pestrosti. Cilj naloge se navezuje na teoretični okvir, in sicer želim predstaviti organizacijsko strukturo festivalov, ki so projekti javnih ali zasebnih neprofitnih organizacij, izvor oz. motiv nastanka festivalov, ki je prostovoljno delo članov kulturnih društev, nadaljnjo participacija pri izvajanju festivalov, vire financiranja in najpogostejše načine pridobivanja sredstev, ki se jih organizatorji festivalov poslužujejo. Empirični del temelji na dokazovanju pomena prostovoljstva za izvrševanje kulturne ponudbe, pomena ljudske dediščine, ki se manifestira kot ena od dejavnosti ljubiteljske kulture v folklornih festivalih in vzajemnosti, ki se izraža preko sodelovanja javnih neprofitnih organizacij s strokovnim kadrom in zasebnih neprofitnih organizacij s prostovoljci.

Navezujoč se na teoretski okvir sem si zastavila naslednjo tezo:

Kulturna društva veliko pripomorejo k zagotavljanju boljših pogojev za izvedbo folklornih festivalov pri nas.

Na podlagi osnovne raziskovalne teze sem si zastavila tri vprašanja:

- Kakšna je povezava med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivali? Ali so folklorne skupine, delujoče znotraj društev, zgolj nastopajoči, ali s svojim prostovoljnim delom pripomorejo k zniževanju stroškov festivala ali prevzamejo del organizacije festivala nase?
- Kako folklorne skupine, delujoče znotraj društev, pripomorejo k vsebinski pestrosti festivalov in k prireditveni pestrosti svojega kraja?
- Kakšne koristi imajo folklorne skupine od sodelovanja na festivalih? (zgolj zadovoljstvo nastopanja na uveljavljenih slovenskih festivalih, ali navezave stikov s tujimi folklorniki in morebitnim gostovanjem v tujini ali nabiranje izkušenj)

Metodologija raziskave je v prvem delu primerjalna analiza štirih folklornih festivalov v Sloveniji na podlagi letnih poročil organizacij, ki te festivale pripravljajo. Kot kazalnike sem primerjala število nastopajočih skupin in posameznikov, število prizorišč, čas trajanja festivalov, višino sredstev in število različnih materialnih ali nematerialnih virov, prav tako pa najpogostejše tehnike zbiranja sredstev. V drugem delu sem kot študijo primera predstavila mednarodni festival Folklorni kimavčevi večeri na Ptuju. Z osredotočanjem na raziskovalno temo, to je pomen ljubiteljske kulture in kulturnih društev pri oblikovanju festivalov, sem s pomočjo polstrukturiranih intervjujev, ki sem jih opravila s predsedniki kulturnih društev, predstavila dosedanje vpletenost društev v organizacijo festivala.

Naloga je sestavljena iz dveh delov. Prvi, teoretični del, vsebuje štiri poglavja, v katerem se prvo podpoglavje ukvarja z neprofitnimi organizacijami in njihovo teoretično opredelitvijo. V nadaljevanju so predstavljene zasebne neprofitne organizacije, njihova klasifikacija in tipologija. Kot eden od tipov so podrobneje predstavljena društva. V drugem podpoglavju je podrobneje predstavljena ljubiteljska kultura skozi zgodovino kot ena od oblik prostovoljstva, njen pomen v sodobnosti in vloga Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti za razvoj ljubiteljske kulture. Tretje podpoglavje obravnava različne teorije festivalov, ljudsko dediščino, ki se prezentira znotraj festivalov, in pomen festivalov za turistični razvoj. Četrto podpoglavje je namenjeno obravnavi menedžmenta festivalov s poudarkom na pridobivanju sredstev. Predstavljene so vrste sredstev, načrtovanje, viri financiranja in tehnike pridobivanja sredstev.

Drugi, empirični del, najprej predstavi primerjalno analizo financiranja folklornih festivalov na podlagi organizacijske strukture, programske pestrosti, virov financiranja, tehnik pridobivanja sredstev in stroškov izvedbe festivalov. Sledi študija primera mednarodnega festivala Folklorni kimavčevi večeri, njegova podrobnejša predstavitev in financiranje. Poglavje zaključim z analizo intervjujev s predstavniki sodelujočih društev na festivalu.

1 NEPROFITNE ORGANIZACIJE

1.1 Opredelitev pojma

Ko se vprašamo, kaj so neprofitne organizacije, naletimo na različna pojmovanja avtorjev. V različnih državah se uporabljajo različna imena za neprofitni sektor za pojasnjevanje njihovih aktivnosti, npr: neprofitni sektor (*nonprofit sector* – odsotnost pridobivanja dobička), neodvisni sektor (*independent sector* – neodvisnost od vlade in trga), dobrodelni sektor (*charitable sector* – uporablja se pomoč posameznikov za dobrodne namene), prostovoljni sektor (*voluntary sector* – vključenost prostovoljskega dela), neobdavčeni sektor (*tax-exempt sector* – prisotne so davčne olajšave in razbremenitve), nevladne organizacije (*nongovernmental sector* – odsotnost vpliva vlade), socialna ekonomija (*associational sector* – poudarjena vloga institucij, kot so hranilnice, zadruga zavarovalne institucije ipd.), tretji sektor (*third sector* – prisotnost poleg državnega in zasebnega še enega sektorja, ki pomembno vpliva na razvoj družbe) (Kamnar 1999, 30).

Tavčar (Tavčar 2005, 16) uporablja izraz nepridobitno in nepridobitne organizacije, saj meni, da mednje lahko štejemo tudi gospodarske družbe in podjetja, ki v celoti ali deloma opravljajo dejavnost, ki ni profitna ali pa poslujejo z izgubo in zato niso profitne. Rus (v Hrovatin 2002, 71) uporablja izraz nedobičkonosne organizacije, kar pomeni pridobitne organizacije, ki ne prinašajo dobička. Najpogosteje se pri nas torej uporabljajo termini, kot so neprofitne, nevladne, nepridobitne. Vsa ta pojmovanja opredeljujejo, kaj te organizacije niso, ne povedo pa, kaj so. V kontekstu neprofitnosti se te organizacije ne ukvarjajo z ustvarjanjem dobička, njihov glavni cilj ni maksimiziranje kapitala, kar pa še ne pomeni, da dejansko nimajo presežka prihodkov nad odhodki. Dejanski smisel delovanja organizacij te vrste je delovanje v splošnem družbenem interesu, v splošne družbeno-koristne namene (Kolarič 2002, 29).

Definiramo lahko dva velika kompleksa organizacij ali dva sektorja, ki konvencionalno razmejujeta družbeno življenje sodobne svetovne družbe: tržno gospodarstvo in državo ali zasebni in javni sektor. Obstaja pa tudi t.i. tretji sektor, sistem institucij, ki zajema

pomemben družbeni prostor zunaj zasebnega in državnega sektorja – neprofitni sektor (Salamon in Anheier 1996, 1–2).

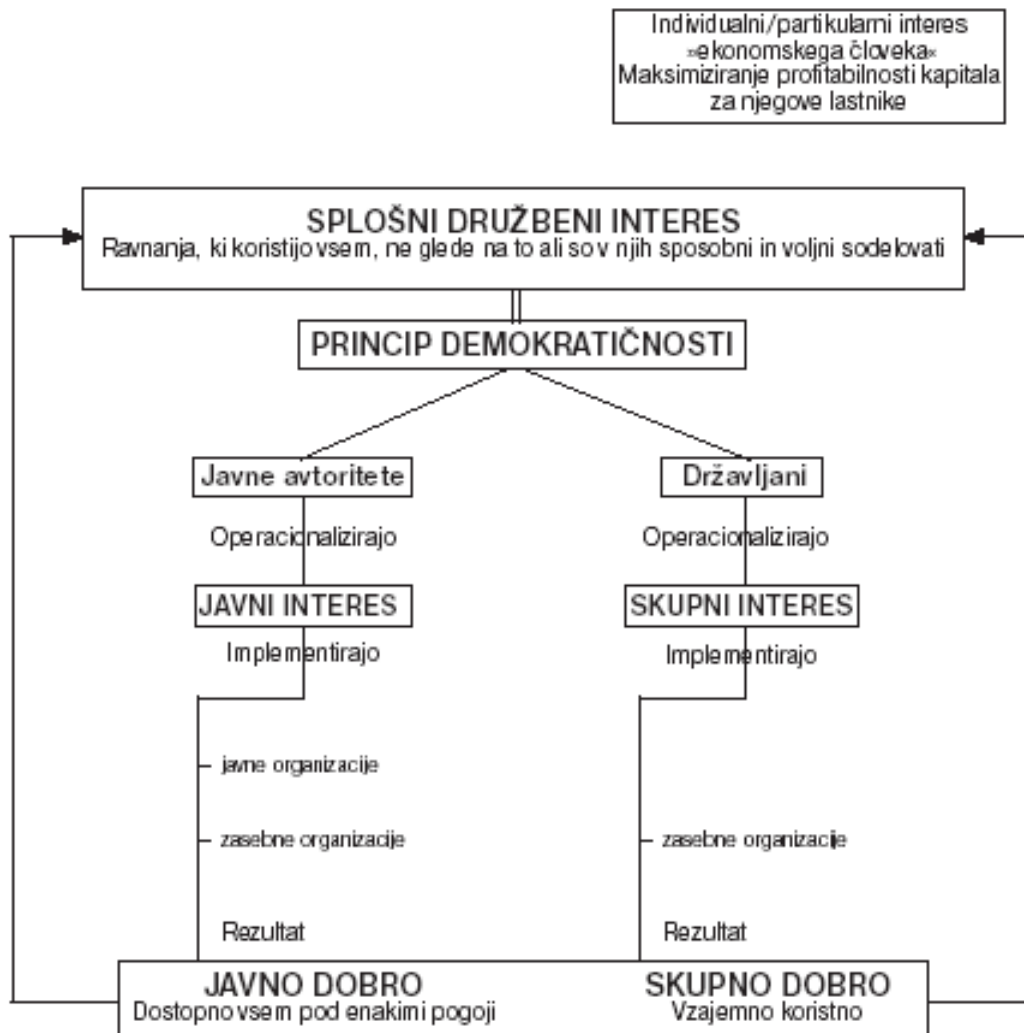
Neprofitne organizacije so ciljno usmerjene, družbeno odprte in dinamične entitete, cilj katerih je zadovoljiti potrebe različnih interesnih skupin z relativno specifičnimi proizvodi oz. storitvami in ne kopičenje finančnih sredstev (Horak 1995, 18).

Smisel nastanka in obstoja neprofitne organizacije je delovanje v splošnem družbenem interesu. Po mnenju Monniera in Thiryja so to vsa ravnanja, dobrine ali storitve, ki koristijo vsem, ne glede na to, ali so sposobni in voljni pri njih sodelovati ali ne (Kolarič 2015). Splošni družbeni interes se deli na javni in na skupni interes. Javni interes opredeljujejo »javne avtoritete«, ki definirajo potrebe in interese večine. Te poleg definiranja javnega interesa poskrbijo tudi za njihovo implementacijo. V te namene ustanavljajo bolnišnice, šole, zavode. Javne avtoritete lahko implementirajo javni interes tudi preko zasebne organizacije. Zaradi implementacije javnega interesa so te organizacije neprofitne (Kolarič in drugi 2002, 10–13).

Težava nastane, ker javne avtoritete kot javni interes priznajo le interese večine, interesi manjšine pa so večinoma prezrti. V takšnih primerih lahko tudi manjša skupina posameznikov uveljavlja svoje potrebe. Javne avtoritete nimajo monopola nad opredeljevanjem delovanja, ki je v splošnem družbenem interesu. Tudi državljani sami lahko svoje skupne interese postavijo v funkcijo splošnega družbenega interesa, pri čemer ni nujno, da je to storjeno povsem eksplicitno (Kolarič in drugi 2002, 12).

Shema 1.1 prikazuje neprofitne organizacije, katerih temeljni cilj je služenje splošnemu družbenemu interesu. Javni interes uresničujejo tako zasebne kot javne neprofitne organizacije, skupni interes pa le zasebne neprofitne organizacije.

Shema 1.1: Neprofitne organizacije v »službi« splošnega družbenega interesa

Vir: Kolarič (2015).

Organizacije delimo medsebojno najprej glede na ustanovitelje. Organizacije, ustanovljene s strani države ali lokalne skupnosti, so javne, ostale so zasebne. Tavčar (v Tavčar 2000, 7) podaja še tretjo kategorijo, poljavne, kjer gre za sodelovanje javnega in zasebnega sektorja. Javne nepridobitne organizacije so torej tiste, ki izvajajo funkcije države, so organi lokalnih skupnosti, javni zavodi (šole, bolnišnice, zavodi za zaposlovanje, zdravstveno zavarovanje ...) in javni gospodarski zavodi (Center za promocijo turizma itd.). Na pol javne organizacije so npr. gospodarske in obrtne zbornice, zasebne organizacije pa so zavodi, zadruga, gospodarska interesna združenja, politične stranke, društva, ustanove, verske skupnosti,

sindikati, poklicna združenja, dobrodelne organizacije, organizacije potrošnikov. Po pravno-organizacijskih oblikah jih delimo v naslednje skupine (Kamnar 1999, 33):

- zasebni sektor (društva, družbene organizacije, ustanove, fundacije, zavodi, samostojni podjetniki, invalidska podjetja, zasebna podjetja, gospodarske družbe) in
- javni sektor (javna podjetja, javni zavodi, gospodarski javni zavodi, javni skladi, zasebna podjetja z javnimi vlaganji).

Javne neprofitne organizacije povezujemo z razmahom države blaginje po drugi svetovni vojni in vzpostavitvi standardov v izobraževalnih, zdravstvenih, socialnih in drugih storitvah. Ob nastopu krize države blaginje sredi 70. let 20. stoletja so v ospredje kot nasprotje dragim, togim, birokratskim in brezosebnim javnim neprofitnim organizacijam stopile zasebne neprofitne organizacije (Kolarič in drugi 2002, 15).

Za razliko od profitnih organizacij je osnovni smisel individualnega interesa »ekonomskega človeka« operacionaliziran kot maksimiranje profitabilnosti kapitala za njegove lastnike. Smisel obstoja in delovanja neprofitnih organizacij je delovanje v splošnem družbenem interesu oz. v splošne družbene koristne namene (Kolarič 2002, 29).

Pomembni dejavniki pri oblikovanju glavnih značilnosti neprofitnih organizacij so pravni sistem, stopnja razvoja, stopnja centralizacije v političnem in družbenem smislu in vzorec vladne politike do neprofitnega sektorja. Pravni sistem vpliva na strukturo neprofitnih organizacij, s tem da olajšuje ali otežuje ustanovitev določenih oblik in institucij. Pri stopnji razvoja določene države govorimo o stopnji socialne diferenciacije, ekonomskem razvoju in razvoju komunikacij. Pri stopnji centralizacije je pomembno dejstvo, da večja kot je centraliziranost, manj je možnosti za razvoj neprofitnega sektorja. Zadnji in najpomembnejši dejavnik je odnos vlade neke države do neprofitnega sektorja (Salamon in Anheier 1996, 498–503).

1.2 Zasebne neprofitne organizacije

Ena od lastnosti zasebnih neprofitnih organizacij, ki zajema širok spekter entitet, je njihova raznovrstnost. Že poimenovanja so različna, nobeno od pojmovanj pa ne pokrije celotnega kompleksa raznovrstnosti teh organizacij. V ZDA se praviloma razume, da so neprofitne organizacije zasebne in ne javne in da vključujejo organizacije, ki delujejo tako v javnem interesu kot v interesu svojih članov. V Evropi, kjer je značilna močna odvisnost zasebnih neprofitnih organizacij od držav, se uporabljata termina nevladne organizacije in volonterske organizacije (Kolarič in drugi 2002, 24–25).

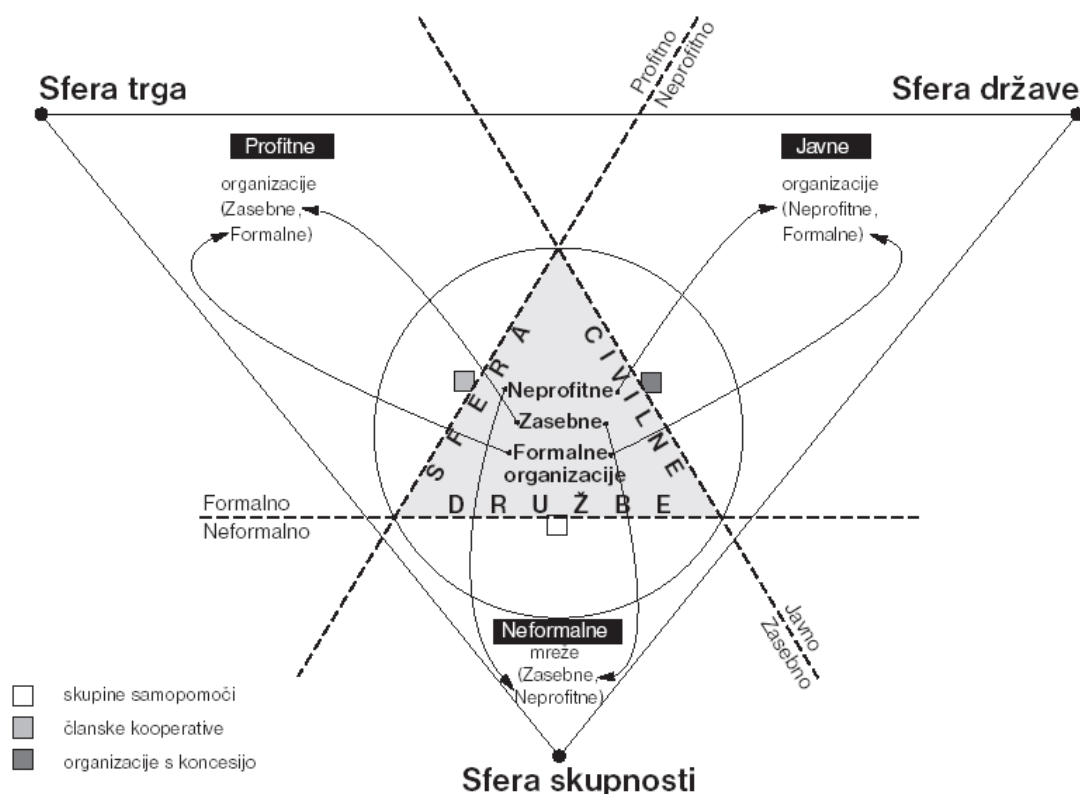
Včasih se zasebne neprofitne organizacije povezujejo s sintagmo civilnodružbene organizacije oz. organizirano civilno družbo. Delujejo torej v tistem delu družbenega prostora ali družbene realnosti, ki je med skupnostjo, trgom in državo ter je hkrati drugačen od tistega dela realnosti, ki ga obvladujejo zakoni trga ter ponuja možnost za samoorganiziranje in usklajeno delovanje. Značilnost teh civilnodružbenih organizacij je njihova sočasna zaprtost in odprtost v odnosu do drugih delov družbene realnosti (Rakar in drugi 2011, 95).

Pojem zasebnih neprofitnih organizacij lahko pojasnimo s »trikotnikom blaginje«, ki je prikazan na Shemi 1.2. Ta razlaga odnose med tremi sferami v sodobnih družbah, v katerih lahko posameznik pridobi sredstva za zadovoljevanje svojih potreb. To so sfere trga, sfere države in sfere skupnosti. Vsaka izmed teh ima instrumente, ki jih drugi dve nimata: trg ima denar, država moč in skupnost solidarnost (Abrahamson v Kolarič in drugi 2002, 15). Vsaka izmed sfer ima tudi lastnost oz. specifiko (diferenco), ki je tipična samo zanjo in po kateri se razlikuje od ostalih dveh. Za sfero države je specifika javnost, za sfero trga profitnost in za sfero skupnosti neformalnost (Kolarič in drugi 2002, 18–19).

Zasebnih neprofitnih organizacij ne moremo uvrstiti v nobeno izmed zgoraj omenjenih sfer, ker se od vseh razlikujejo, hkrati pa se z vsako tudi povezujejo. Preko zasebnosti se povezujejo s sfero trga in skupnosti, z neprofitnostjo s sfero države in skupnosti, s formalnostjo pa s sfero trga in države. Vmesno sfero, v katero se uvrščajo zasebne neprofitne organizacije, imenujemo sfera civilne družbe, ki pa nima lastne difference specifike (Kolarič in drugi 2002, 18–19).

Glede na prikazano shemo se zasebne neprofitne organizacije lahko vedejo v skladu z zakonitostmi trga, a ker profita ne delijo med lastnike in delujejo v javno ali skupno dobro, niso profitne organizacije. Zasebne neprofitne organizacije lahko uporabljajo državna sredstva, vendar je lastništvo in vodenje še zmeraj v rokah zasebnikov. Prav tako lahko uporabljajo prijeme iz socialnih mrež, vendar se morajo držati postavljenih pravil in norm. Zasebne neprofitne organizacije same odločajo o tem, kateri izmed treh entitet bodo podobne (Kolarič in drugi 2002, 23–25).

Shema 1.2: Zasebne neprofitne organizacije – entitete v sferi civilne družbe

Vir: Kolarič (2015).

Strukturalno-operacionalna opredelitev zasebne neprofitne organizacije se sklicuje na naslednje kriterije (Anheier 2005, 47–49):

- organizacija je formalno ustanovljena – pomeni, da je institucionalizirana, kar določa meje organizacije, razlike med uslužbenci in neuslužbenci, razlikovanje med odgovornostjo organizacije in posameznika ter razumevanje razlik med organizacijo in drugimi entitetami;
- organizirana je ločeno od države in njenih organov oblasti – pomeni, da ne prihaja do vpliva države ali uveljavljanja moči državnih oblasti, vendar pa je pri tem kriteriju ključno, do kakšne mere organizacije delujejo kot podaljšek državnih organov, kljub temu da imajo lastno institucionalno strukturo;
- organizacija je samostojna pri poslovanju, kar pomeni, da ima visoko stopnjo avtonomije, da sama nadzira svoje delovanje;
- organizacija je neprofitno naravnana – pomeni, da lahko ustvari dobiček, vendar ga ne sme deliti med lastnike, člane, ustanovitelje ali člane uprave.
- organizacija temelji na prostovoljnosti, kar se udejanja bodisi s prostovoljnim članstvom v odboru, z opravljanjem prostovoljnega dela ali s prostovoljnimi prispevki.

Zasebne neprofitne organizacije definirajo lastnosti neprofitnosti, zasebnosti in formalnosti. Hkrati nimajo značilnosti, ki bi bila lastna zgolj njim in po kateri bi se razlikovale od drugih organizacij, so pa zato zelo raznovrstne. Zasebne neprofitne organizacije se glede na opredelitev s pomočjo kriterijev med seboj ločijo na različne tipe. Kljub raznovrstnosti imajo nekaj skupnih lastnosti, ki so:

- zasebnost, kar pomeni, da so ločene od države oz. so njihovi ustanovitelji ali lastniki zasebne fizične ali pravne osebe;
- neprofitnost, ki pomeni, da je njihov osnovni smisel delovanje v splošno družbene interese;
- organizacije; pomeni, da imajo izoblikovano organizacijsko strukturo in pravila, ki veljajo za vse;
- prostovoljnost, kar pomeni, da članstvo v njih ni zakonsko obvezno, pritegnejo pa manjši ali večji časovni vložki prostovoljcev (Kolarič in drugi 2002, 6).

Slovenska zakonodaja natančno opredeljuje in v posameznih zakonih regulira naslednje zasebne neprofitne organizacije:

- društva in zveze društev (Zakon o društvih);
- zasebne zavode (Zakon o zavodih);
- ustanove/fundacije (Zakon o ustanovah);
- zadruga (Zakon o zadrugah);
- verske skupnosti/organizacije (Zakon o verski svobodi);
- zbornice (Zakon o gospodarskih zbornicah);
- sindikate (Zakon o reprezentativnosti sindikatov) in
- politične stranke (Zakon o političnih strankah) (Trstenjak 1998, 59–61).

Po podatkih iz knjige *Civilna družba v Sloveniji* (Rakar in drugi 2011) najvišji odstotek civilnodružbenih organizacij predstavljajo društva (74,9 %), sledijo sindikati (12,1 %), zasebni zavodi (6,1 %), verske skupnosti (4,1 %), zadruga (1,5 %), ostale organizacije, kot so ustanove, zbornice in politične stranke pa predstavljajo manj kot en odstotek vseh zasebnih neprofitnih organizacij.

1.3 Tipologija in klasifikacija zasebnih neprofitnih organizacij

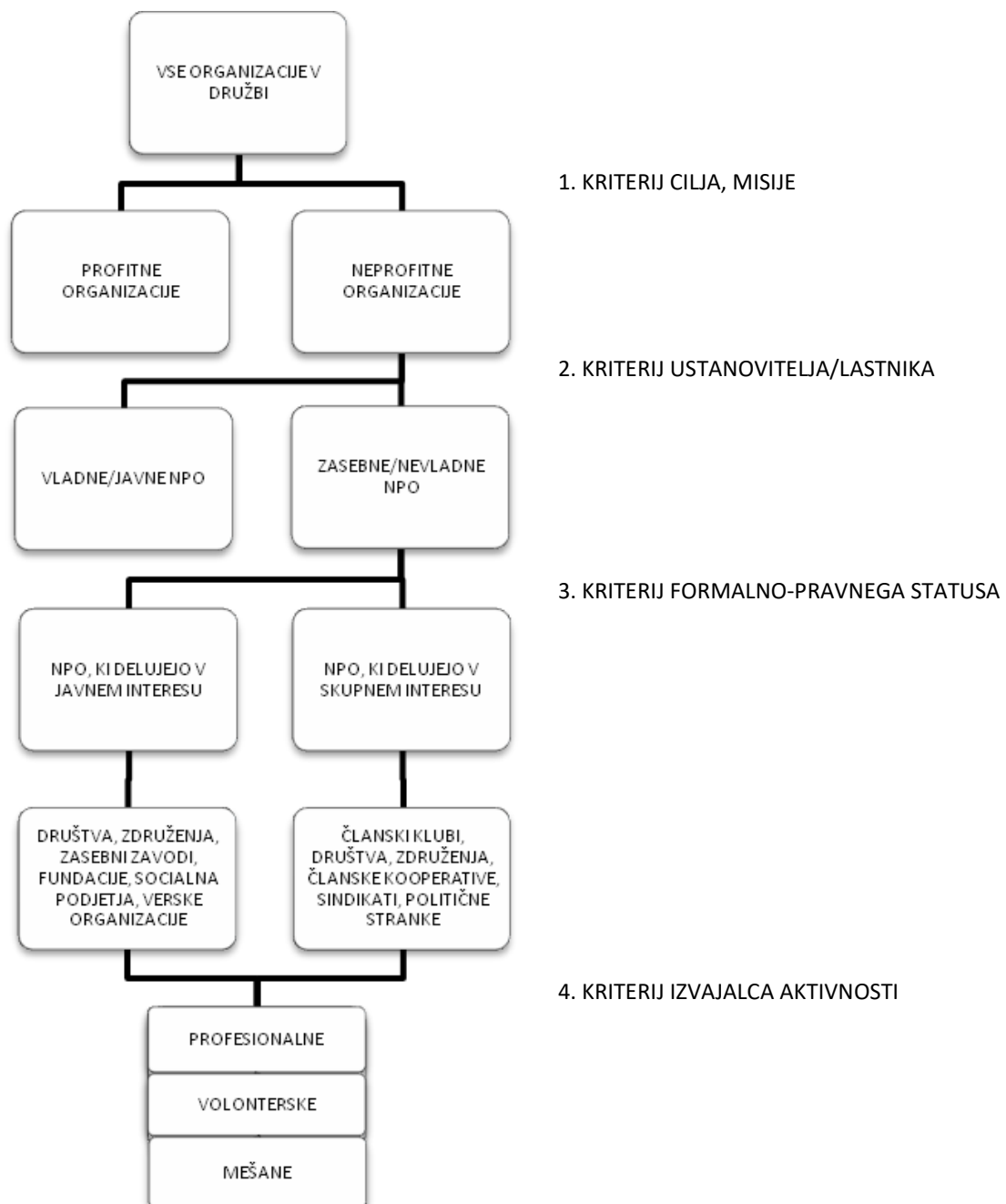
Na podlagi različnih meril identificiramo več tipov organizacij. Možina (Možina in drugi 2002, 700–701) neprofitne organizacije razvršča v tipe glede na naslednje kriterije:

- kriterij cilja, poslanstva in namena (profitne in neprofitne);
- kriterij ustanovitelja (vladna ali javne in nevladne ali zasebne);
- kriterij izvajalca (zasebne ali nevladne neprofitne organizacije deli na profesionalne, prostovoljne in mešane neprofitne organizacije);
- kriterij klientov (organizacije, ki delujejo v javnem interesu, in organizacije, ki delujejo v interesu članov);
- kriterij funkcije (ta opredeljuje funkcije, po katerih organizacije delujejo – v javnem interesu ali v interesu članov).

Kolaričeva (Kolarič in drugi 2002, 25–28) deli organizacije glede na pet kriterijev, in sicer:

- kriterij ciljev, namena in poslanstva: po tem kriteriju delimo vse entitete v družbi na profitne in neprofitne, pri čemer profitne sledijo povečevanju profita, neprofitne pa uresničevanju javnega interesa, kar pa ne izključuje pridobivanja profita, le delitev med člane;
- kriterij ustanovitelja oz. lastnika nadalje deli neprofitne organizacije na vladne ali javne, ustanovljene s strani vlade, in nevladne/zasebne, ustanovljene s strani zasebnih akterjev;
- tretji kriterij je kriterij izvajalcev aktivnosti organizacije. V tej vlogi lahko v organizaciji nastopajo polno ali delno zaposleni profesionalci, dejavnost organizacije lahko v celoti izvajajo prostovoljci, lahko pa tudi oboji – profesionalci in prostovoljci. Na tej osnovi delimo organizacije na čiste profesionalne, čiste volonterske in mešane neprofitne organizacije;
- naslednji kriterij, imenovan kriterij ciljne skupine oz. uporabnikov, deli organizacije glede na to, komu je namenjeno delovanje organizacije. Po tem kriteriju ločimo organizacije, ki delujejo v javnem interesu, od organizacij, ki delujejo v interesu svojih članov;
- zadnji je kriterij funkcije, po katerem delimo zasebne neprofitne organizacije na tiste, ki delujejo v korist vseh članov družbe in javnega interesa (zagovorniške organizacije, storitveni servisi, fundacije), in tiste, ki delujejo v interesu članov (društva, klubi, sindikati, politične stranke).

Shema 1.3: Tipologija zasebnih neprofitnih organizacij

Vir: Kolarič in drugi (2002, 27).

Instrument klasifikacije nam pomaga razvrščati organizacije glede na področje njihovega delovanja. Organizacije torej klasificiramo glede na namen, dejavnost in program, ki ga izvajajo. Mednarodna klasifikacija neprofitnih organizacij ICNPO (*International Classification of Nonprofit Organizations*) obsega dvanajst področij, in sicer: kultura in rekreacija, izobraževanje in raziskave, zdravje in socialno varstvo, okolje, razvoj in stanovanja, pravo, zagovorništvo in politika, posredništvo filantropije in promocija prostovoljstva, mednarodno delovanje, religije, poslovna in poklicna združenja, sindikati ter druge dejavnosti (Anheier 2005, 55).

Zasebne neprofitne organizacije služijo širšemu družbenemu interesu na različnih področjih – sociale, zdravstva, izobraževanja, kulture in okoljevarstva. Hkrati skrbijo za organizacijo različnih družbenih dejavnosti (šport, kultura, verska dejavnost) na lokalni in na nacionalni ravni. Zasebne neprofitne organizacije so zagotovo zelo pomembne pri oblikovanju družbenega življenja, prispevajo nove ideje, oblikujejo programe pomoči ali ponujajo izobraževalne ter ustvarjalne storitve, s katerimi uporabniki uresničujejo vizijo dobre družbe. Kolaričeva je ICNPO (*International Classification of Nonprofit Organizations*), opisano v prejšnjem podpoglavju, prilagodila slovenskim razmeram, in sicer je zasebne neprofitne organizacije razdelila v 18 področij: kultura in umetnost, šport in rekreacija, socialna in zdravstvena varnost/blaginja, ekonomski, socialni in prostorski razvoj, izobraževanje in raziskovanje, okolje, živali, pravo in zagovorništvo, mednarodno področje, poslovno in menedžersko področje, poklicno področje, tehnično področje, področje nabiranja finančnih sredstev, področje požarne varnosti, vojaško področje, versko področje, etnično področje in ostalo (Kolarič in drugi 2002).

V nadaljevanju se bom osredotočila na zasebne neprofitne organizacije, to so društva, ki delujejo na področju kulture.

1.4 Društva

Društvo, ki ga regulira Zakon o društvih iz leta 2006 (Zdru 1, Uradni list RS. 61/06), je samostojno in nepridobitno združenje, ki ga ustanoviteljice oz. ustanovitelji ustanovijo zaradi uresničevanja skupnih interesov. Ustanovitelji določijo tudi namen in cilj oziroma naloge ter način delovanja. Društvo je torej organizirana skupina ljudi, ki ima skupne interese, skupne cilje in ki deluje po določenih pravilih. Njihovo združevanje je prostovoljno, vsi pa stremijo v uresničevanje istih namenov, ki si jih predhodno določijo. Društva so tudi avtonomna, njihovi člani samostojno in po lastni presoji odločajo o načinu in usmeritvah društva. So zasebne neprofitne organizacije in presežke prihodkov nad odhodki namenjajo v uresničevanje svojega namena in ciljev.

Najpomembnejše značilnosti društev so:

- niso ustanovljena z namenom ustvarjanja dobička, ampak da delujejo v skupno dobro;
- ustanovitelji so fizične ali pravne osebe zasebnega prava (lahko tujci ali domačini);
- so samostojne organizacije, neodvisne od drugih subjektov, predvsem od državnih organov, političnih strank in gospodarskih družb;
- ustanovljena so prostovoljno, prav tako je prostovoljno sodelovanje v njih ter običajno vključuje prostovoljno delo;
- člani društev svobodno določijo cilje delovanja in izbiro sredstev za njihovo doseganje, opirajoč se na zakon (Vaupotič in drugi 2011, 8).

Po podatkih AJPEŠ-a (Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve) je v letu 2014 delovalo približno 22.500 društev (Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2014, dostopna na www.ajpes.si). Najvišji odstotek društev je delujočih na področju športa (35,5 %), sledijo društva s področja kulture in umetnosti (16,1 %) in društva za pomoč ljudem (13 %).

Natančnejšo razporeditev društev po dejavnostih v letu 2014 prikazuje spodnja tabela:

Tabela 1.1: Razvrstitev društev po dejavnostih

SKUPINA	ŠTEVILO DRUŠTEV	DELEŽ
športna in rekreativna	8.018	35,5 %
kulturna in umetniška društva	3.641	16,1 %
društva za pomoč ljudem	2.929	13 %
znanstvenoraziskovalna, izobraževalna, strokovna in poklicna društva	2.123	9,4 %
društva za varstvo okolja, gojitev in vzrejo živali in rastlin	1.608	7,1 %
društva za razvoj kraja	1.446	6,4 %
stanovska društva	1.418	6,3 %
društva za duhovno življenje	555	2,5 %
nacionalna in politična društva	317	1,4 %
ostala društva	473	2,1 %
ni podatka	40	0,2 %

Vir: AJPES

Te skupine so po podatkih AJPES-a razdeljene na še okrog 85 podskupin.

Glede na regijsko razporeditev je največ društev v letu 2014 v osrednjeslovenski regiji (25,6 %) in najmanj v zasavski regiji (1,8 %) (Vir: AJPES).

Tabela 1.2: Razvrstitev društev glede na regijo delovanja

REGIJE	ŠTEVILO DRUŠTEV	DELEŽ
01 Pomurje	1.608	7,1 %
02 Podravje	3.309	14,7 %
03 Koroška	836	3,7 %
04 Savinjska	2.888	12,8 %
05 Zasavje	409	1,8 %

06 Spodnjeposavska regija	812	3,6 %
07 jugovzhodna Slovenija	1.682	7,5 %
osrednjeslovenska regija	5.768	25,6 %
Gorenjska	2.032	9,0 %
notranjsko-kraška regija	638	2,8 %
goriška regija	1.321	5,9 %
obalno-kraška regija	1.256	5,6 %

Vir: AJPES

Društvo je pravna oseba zasebnega prava; pravno osebnost pridobi z registracijo. Ustanovijo ga lahko najmanj tri fizične ali pravne osebe, razen če je v temeljnem aktu določena dejavnost, ki jo gospodarska družba opravlja kot svojo dejavnost. Na ustavnem zboru je sprejet sklep o ustanovitvi, temeljni akt društva, prav tako je izvoljen zastopnik društva, ta pa nato poda zahtevo za registracijo pri upravni enoti, v kateri ima društvo sedež. V statutu se določi ime in sedež društva, namene in cilje delovanja, dejavnosti oziroma naloge, pogoje in načine včlanjevanja in prenehanja članstva, pravice in obveznosti članov, način upravljanja društva, zastopanje društva, financiranje društva, nadzorovanje premoženja društva, načini zagotavljanja javnosti delovanja, sprejemanja sprememb in dopolnitev temeljnega akta ter način prenehanja društva (Vaupotič in drugi 2011, 10).

Društva lahko pridobijo status društva, ki deluje v javnem interesu. Takšen status lahko dobijo društva, ki delujejo na področju kulture, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, izvajanja družinske politike, varstva človekovih pravic, varstva okolja, varstva živil, športa, obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, gospodarstva, kmetijstva, veterinarstva ali prehrane, zunanjih zadev, razvoja demokracije ali na drugih področjih, če njihovo delovanje presega interese njihovih članov in je v splošno korist. Status se pridobi na podlagi vloge, ki jo društvo pošlje na ministrstvo, pristojno za področje, na katerem društvo deluje, in ob izpolnjevanju pogojev za pridobitev statusa. Ti pogoji so: ustanovitev s strani osebe zasebnega prava, delovanje v javnem interesu, kar mora biti opredeljeno v temeljnem aktu; delovanje najmanj dve leti, izvajanje projektov, programov in drugih aktivnosti za namene in cilje, ki so v javnem interesu, prav tako poraba večine sredstev v te namene;

izdelan program bodočega delovanja in izkaz pomembnejših dosežkov svojega delovanja (Vaupotič in drugi 2011, 21).

Društva imajo v naši družbi poseben pomen, saj vključujejo ogromno prostovoljcev. Februarja 2011 je bil tudi sprejet Zakon o prostovoljstvu (Zprost, Uradni list RS št. 10/2011), ki sistemsko ureja to področje. V zakonu je prostovoljstvo opredeljeno kot družbeno-koristna in brezplačna aktivnost posameznikov, ki s svojim znanjem, delom in izkušnjami prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja posameznikov in družbenih skupin, k razvoju solidarnosti, humane in enakopravne družbe (Vaupotič in drugi 2011, 47).

Kot kaže Tabela 1.1, so kulturna društva v Sloveniji po svoji množičnosti na drugem mestu. O delovanju kulturnih društev zbira podatke Javni sklad Republike Slovenije (v nadaljevanju JSKD), ki je krovna organizacija za ljubiteljsko kulturno dejavnost, kamor sodijo kulturna društva. Po podatkih JSKD je v lanskem letu (2015) delovalo 4.984 kulturnih društev, kar zajema 107.123 članov, leto poprej (2014) pa 4.997 društev s 107.002 članoma. Ljubiteljsko kulturno delovanje delimo v več skupin: glasbena dejavnost, vokalna in instrumentalna, gledališka in lutkovna, folklorna (+dediščina), filmska, plesna, likovna, literarna in večzvrstna dejavnost (Poslovno poročilo JSKD za leto 2015). Spodnja tabela 1.3 kaže število društev glede na dejavnost.

Tabela 1.3: Razvrstitev kulturnih društev po dejavnostih

NAZIV	POROČILO 2014	POROČILO 2015
število društev in skupin, skupaj	4.997	4.984
glasbena dejavnost, vokalna in instrumentalna	1.928	1.925
gledališka in lutkovna	643	640
folklorna (+ dediščina)	717	715
filmska	73	73

plesna	235	235
likovna	338	335
literarna	190	190
večzvrstno, razno, drugo	873	871
število članov	107.002	107.132

Vir: JSKD

Organizirana društvena dejavnost se je v zadnjih desetih letih povečala iz okrog 3.900 društev na skoraj 5.000. Nastale so tudi manjše skupine, močno se je razvila mladinska kultura in nekatere nove dejavnosti (Arhar 2012). Po podatkih JSKD je kulturnih društev nekoliko več, kot jih ponuja AJPES. Vzrok za neskladje je najverjetneje v poročanju društev na JSKD in AJPES. Kulturna društva se samostojno ali preko svojih sekcij in skupin danes ukvarjajo z naslednjimi področji ljubiteljskega ustvarjanja: vokalno in instrumentalno glasbo (pevske zbori, vokalne skupine, tamburaški in pihalni orkestri, big bandi), lutkovno in gledališko dejavnostjo, plesom (sodobnim in historičnim), folkloro (plesi, ljudsko petje in godčevstvo), filmom in videom, likovno, literarno in večzvrstno dejavnostjo. Kot je zapisano v Tabeli 3, prednjači glasbena dejavnost, sledi ji folklorna, nato gledališka in lutkovna, likovna, plesna, literarna in filmska dejavnost.

2 LJUBITELJSKA KULTURA IN PROSTOVOLJSTVO

Izraz ljubiteljstvo pomeni »ukvarjanje s čim iz veselja, nepoklicna dejavnost, amaterstvo« (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2014). Ljubiteljska kultura je kulturno udejstvovanje na neprofesionalen, amaterski način. Je odraz posameznika in kulturne, bivanjske ter čustvene spodbude drugih ali okolja. Ljubiteljske kulture se ne da predpisati, a hkrati zadovoljuje osnovne potrebe državljanov (Čopič 1998, 151). Zanj je značilno predvsem ohranjanje nacionalne kulturne identitete v Sloveniji in v zamejstvu.

Danes je ljubiteljsko kulturno delovanje in organiziranost del civilne družbe in ima bogato tradicijo ter je globoko zakoreninjeno v narodni zavesti. Kot sem že omenila, pretežni del zasebnega neprofitnega ali nevladnega sektorja predstavljajo društva. S svojim prostovoljnimi udejstvovanjem ogromno prispevajo v skupno dobro, hkrati pa zagotavljajo višjo kakovost življenja posameznikov. Kulturno ljubiteljstvo lahko opredelimo kot množično organizirano prostočasno kulturno udejstvovanje. V vsebinskem pogledu se zelo približuje tradicionalni ljudski kulturi, vendar pa poskuša prevzeti vzorce profesionalne kulture (Teršar 2012, 236).

Za ljubiteljsko kulturo se uporablja tudi izraz neinstitucionalna kultura. Gre za kulturo, ki nastaja zunaj profesionalnih kulturnih ustanov in profesionalnih ustvarjalcev kulture, čeprav je z njimi v trdni povezavi (Breskvar 2008, 5). Na operativni ravni s pojmom ljubiteljstvo opredeljujemo kulturne dejavnosti, ki jih izvajalci ne izvajajo kot poklic, torej praviloma za njih niso plačani in nimajo formalne izobrazbe. Govorimo o članih pevskih zborov, orkestrov, gledaliških in lutkovnih skupin, folklornih in plesnih skupin, filmskih, literarnih in likovnih skupin, medtem ko mentorji in strokovne vodje teh skupin, ki imajo tudi formalno izobrazbo s posameznega področja ali pa so priučeni strokovnjaki, prejemajo plačilo za opravljeno mentorsko delo. Večino izobraževanj (seminarjev, tečajev, delavnic in šol) zanje opravi Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (JSKD).

Ljubiteljska kultura je pogosto opredeljena kot temelj institucionalne kulture. Iz ljubiteljske kulture so v prejšnjem stoletju izšle vse pomembnejše profesionalne kulturne ustanove. Kulturna društva so tudi gradila temelje državnosti v prelomnih letih 1848, 1918, 1941 in

1991 (Zelnik 2014, 6). Danes je ljubiteljska kultura zaradi krčenja sredstev postavljena pred nov izziv in sprašujemo se, kje je njeno mesto.

2.1 Ljubiteljska kultura skozi čas

Najstarejše zapise o organiziranem kulturnem delovanju na ljubiteljski ravni najdemo v Valvasorjevi Slavi vojvodine Kranjske, kjer omenja eno najstarejših društev ne samo pri nas, temveč v vsej Evropi (Breskvar 2008, 8). Gre za Godbeno društvo rudarjev Idrija, ki je staro več kot 350 let. Zapisi segajo v leto 1686, ko so po vsej državi proslavljali zmagovito osvojitve madžarskega Budima, zato so pripravili slovesno procesijo godbe. Na splošno je bilo godbeništvo prva ljubiteljska dejavnost, saj so idrijski godbi sledila še druga, npr. leta 1752 Prvaška godba na pihala v Prvačini (Neubauer 2014, 10). Godbam so sledili tamburaške skupine, sprva kot del folklornih skupin, ob koncu 19. stoletja pa kot samostojni tamburaški orkestri (Leskovic v Breskvar 2008, 11). V drugi polovici 19. stoletja so pričeli nastajati pevski zbori; prva sta bila Učiteljski pevski zbor in Akademski pevski zbor. V tem obdobju so nastale skladbe najpomembnejših slovenskih skladateljev: Adamiča, Lajovca, Kogoja in Osterca (Jagodnic v Breskvar 2008, 14). Med prve ljubiteljske organizirane skupine sodijo tudi foto klubi; prvi foto klub je bil ustanovljen v Ljubljani leta 1887 (Colner v Neubauer 2014, 11). Zаметki folklornega ustvarjanja s pevsko-plesno-glasbenim programom segajo v trideseta leta 20. stoletja, njihov začetnik pa je France Marolt, ki je v okviru Folklornega inštituta organiziral festival z namenom predstavitve slovenske folklore različnih pokrajin (Knific v Breskvar 2008, 26).

Ljubiteljsko kulturno ustvarjanje oz. njegove zámetke povezujemo z ustanavljanjem čítalnic, ki so zaživele v drugi polovici 19. stoletja. Z namenom krepitve narodne zavesti, združevanja Slovencev in krepitve kulturno-zabavnih vsebin so znotraj čítalnic delovali pevski zbori in godbe na pihala. Prirejali so tudi recitale, igre, nastope in koncerte. V tem času so nastale tudi narodne organizacije, kot so telovadno društvo Južni sokol (1863), Slovenska matica (1864) in Dramatično društvo (1867) (Neubauer 2014, 9-15).

Med prvimi društvi pri nas je bila tudi Slovenska krščansko-socialna delavska zveza (1897), ki je povezovala podobna društva z različnimi imeni po celotnem takratnem slovenskem

ozemlju in do prve svetovne vojne vključevala ok. 45.000 članov. Ustanavljala so se tudi druga prosvetna društva in delavske zveze Svoboda, ki so gojila zborovsko petje, igranje na tamburice, godbeništvo, amatersko gledališče itn. Do konca 19. stoletja je v okviru Slovenske krščansko-socialne zveze pri nas delovalo 450 katoliških prosvetnih, telovadnih in ženskih organizacij Prosvetne zveze (Neubauer 2014, 9–15).

Obdobje med obema vojnama je zaznamovalo ustanavljanje organizacij, ki so nadomestile čitalnice. Začela so nastajati delavska prosvetna in kulturna društva v okviru Zveze Svobod ter nacionalno napredna sokolska društva. Po drugi svetovni vojni je ljubiteljska kulturna dejavnost doživela večji razmah, saj so množično pričela nastajati prosvetna društva. Leta 1955 sta se obe krovni organizaciji Zveza svobod in Ljudska prosveta združili v Zvezo Svobod in prosvetnih društev, ki se je leta 1964 preoblikovala v Zvezo kulturno prosvetnih organizacij Slovenije (ZKPOS). Zveza se je delila na občinske ali okrajne svete. Poglavitni nameni zveze so bili spodbujanje interesa za kulturo, kulturne vzgoje, usposabljanje strokovnih sodelavcev in organizatorjev kulturnega življenja, sodelovanje s Slovenci izven meja države in drugimi narodi Jugoslavije. V drugi polovici 60-ih let je delovalo pribl. 500 društev in 1500 skupin, leta 1975 pa 650 društev in 2500 skupin (Neubauer 2014, 15–36).

Leta 1977 se je ZKPOS preimenovala v Zvezo kulturnih organizacij Slovenije (ZKOS), ki si je prizadevala spodbujati in razvijati vse oblike ljubiteljske kulture v krajevnih skupnostih, posebno pri otrocih in mladih preko kulturne vzgoje. Poleg gojenja klasičnih amaterskih zvrsti se je pozornost usmerila tudi k sodobnim oblikam ustvarjanja (Teršar 2012, 70). Preko občinskih ZKO-jev je bila ustanovljena kulturna mreža z redno zaposlenim kadrom. Občinske ZKO so zagotavljale strokovno, organizacijsko in finančno pomoč društvom in skupinam, pomagale pri izmenjavi in posredovanju kulturnih prireditev ljubiteljskih in poklicnih ansamblov. Kmalu je dobila status organizacije posebnega družbenega pomena in s tem zagotovljena proračunska sredstva za delovanje. Del sredstev je pridobila tudi od sponzorjev, prodanih vstopnic in svojih publikacij (Neubauer 2014, 15–36).

Po osamosvojitvi Slovenije je ZKOS izgubila status organizacije posebnega družbenega pomena in postala del civilne družbe s statusom zveze društev po Zakonu o društvih. Porušil se je tudi sistem financiranja skozi kulturne skupnosti. Ponekod je prišlo celo do predlogov

do ukinitve občinskih ZKO-jev, a se je kmalu pokazala potreba po poklicnem organizatorju tako amaterskih kot tudi nekaterih profesionalnih izvajalcev. Nekaj časa je Ministrstvo za kulturo še zagotavljalo sredstva za delovanje občinskih zvez, po uvedbi lokalne samouprave in sprejetju Zakona o lokalni samoupravi ter Zakona o financiranju občin pa je breme financiranja ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v celoti prešlo na občine (Bervar in drugi 2011, 236).

Zaradi vseh težav z obstojem mreže ljubiteljske kulture in njene organiziranosti je bil leta 1995 sprejet Zakon o Skladu RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti (SKLD) (Uradni list RS, št. 1/96). Z ustanovitvijo sklada leta 1997 je država zagotovila skladen in uravnotežen razvoj na celotnem ozemlju Slovenije. SKLD je prevzel pretežni del dejavnosti ZKOS, in sicer tiste, ki so bile z zakonom opredeljene kot kulturna ljubiteljska dejavnost v javnem interesu države. Na skladu so se zaposlili tudi delavci občinskih zvez, ki so zdaj postale območne izpostave sklada. Prostore za njihovo delovanje so zagotavljale občine. Preostali del ZKOS se je postopoma preoblikoval v Zvezo kulturnih društev Slovenije (ZKDS) s svojimi zvezami po občinah na podlagi Zakona o društvih (Uradni list RS, št. 60/95). Njihovo osnovno poslanstvo je postalo zastopanje lokalnih kulturnih društev. Ker pa se je v sklad stekal tudi ves denar, so zveze zabredle v globoko krizo in ponekod popolnoma prenehale delovati. (Bervar in drugi 2011, 236).

Leta 2000 se je SKLD preimenoval v Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD), ki ima danes 59 območnih izpostav po vsej Sloveniji. Leta 2010 je bil v skladu s predhodnimi odločbami sprejet Zakon o Javnem skladu RS za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 29/2010) (Neubauer 2014, 41–52).

2.2 Prostovoljstvo

Ljubiteljsko kulturno ustvarjanje temelji na prostovoljnem delu ljudi, ki brezplačno preživljajo čas in delujejo znotraj kulturnih društev in skupin. Prostovoljstvo se pretežno razume kot neplačano delo posameznika, v našem primeru pa gre za v nekaterih primerih seveda tudi za neplačano opravljeno delo, predvsem pa se s prostovoljnim kulturnim ustvarjanjem razume nepoklicno delovanje znotraj kulturne skupine.

2011 je bil sprejet Zakon o prostovoljstvu (Zprost, Uradni list RS 10/2011), ki prostovoljstvo opredeljuje kot »družbeno koristno neplačano aktivnost posameznikov, ki s svojim delom, znanjem in izkušnjami prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja posameznikov in družbenih skupin ter k razvoju solidarne, humane in enakopravne družbe«. Zakon v nadaljevanju pravi, da »prostovoljstvo krepi medsebojno solidarnost ljudi, spodbuja razvoj človeških zmožnosti in vseživljenjskega učenja, zagotavlja družbeno povezanost in sodelovanje pri reševanju problemov posameznikov in družbe« (vir: Zprost, Uradni list RS 10/2011).

O prostovoljnem delu lahko govorimo takrat, ko se posamezniki sami odločijo za prostovoljstvo in sprejmejo naloge, ne da bi jim kdo ukazoval (Stritih v Mantelanc in Samec 2000, 21). Prostovoljstvo združuje vrednote solidarnosti, človečnosti in nesebične pripravljenosti pomagati drugim. Je tudi osebna odločitev posameznika in njegove potrebe po humanosti, hkrati pa je oblika samopomoči, saj prostovoljec s svojim delom vsekakor zadovoljuje tudi svoje potrebe (Ramovš v Samec 1996, 314–321).

Prostovoljsko delo lahko opredelimo kot delo brez denarnega plačila ali drugih zakonitih obveznosti, ki se izvaja za dobro drugih ljudi, ki živijo izven prostovoljčevega lastnega gospodinjstva oziroma ožjega sorodstva (Anheier 2005, 219–221).

Zakon (Zprost, Uradni list RS 10/2011) prostovoljsko delo opredeljuje kot »delo, ki ga posameznik po svoji svobodni volji in brez pričakovanja plačila ali neposrednih ali posrednih materialnih koristi zase, opravlja v dobro drugih ali v splošno korist. Za prostovoljsko delo se ne šteje brezplačno opravljanje dela:

- za katero je pogoj ali se prejme plačilo, druga premoženjska korist, oprostitev materialne obveznosti ali nagrada;
- ki je namenjeno zadovoljevanju zgolj osebnih interesov članov v članski organizaciji in ni v splošno družbeno korist;
- za katero je glede na naravo dela potrebno skleniti pogodbo o zaposlitvi;
- če obveznost opravljanja temelji na pravnem poslu, ki ga ne določa ta zakon, ali pa ga je ena oseba dolžna izvajati za drugo fizično ali pravno osebo na temelju zakona ali drugega predpisa ali na podlagi sodne odločbe;

- ki je običajno v sorodstvenih ali prijateljskih odnosih;
- z namenom strokovnega usposabljanja brez sklenitve pogodbe o zaposlitvi (volontersko pripravništvo) v skladu zakonom, ki ureja delovna razmerja ali drugim zakonom.«

Če se osredotočimo na drugo alinejo 5. člena Zakona o prostovoljstvu, ki pravi, da se za prostovoljno ne šteje delo, »ki je namenjeno zadovoljevanju zgolj osebnih interesov članov v članski organizaciji in ni v splošno družbeno korist«, in to povežemo z mnenjem Kolaričeve (Kolarič in drugi 2002, 11–13), ki pravi, da zasebne neprofitne organizacije sledijo uresničevanju skupnega interesa ali skupno dobro z vzajemno koristjo, je jasno, da ljubiteljska kulturna društva veliko prispevajo v splošno družbeno korist. Kako, bom pojasnila v naslednjem podpoglavju.

Sicer so področja dela prostovoljstva zelo različna – od zbiranja sredstev, dela v raznih komisijah, osebne nege, učne pomoči, deljenja letakov ali dela v pisarni. Prostovoljci so tudi na različnih ravneh organizacij, so člani npr. upravnega odbora ali pa opravljajo povsem preprosta dela (Anheier 2005, 221).

Kvaternik (v Pavletič Samardžija 2008, 24–25) v današnjem času loči pet tipov prostovoljstva, in sicer:

- prostovoljstvo kot življenjska stalnica, kot služenje in izpolnitev dolžnosti (npr. dolgoletno prepevanje v pevskem zboru, morda več generacij iste družine, ki tudi aktivno pomaga društvu pri npr. pripravi koncertov, prodaji vstopnic, pripravi pogostitve ...);
- ustvarjanje kariere s pomočjo prostovoljne dejavnosti (npr. prepevanje v pevskem zboru ob sočasnem strokovnem izpopolnjevanju lahko sčasoma pripelje pevca v vlogo dirigenta);
- sredstvo pri iskanju osebne usmeritve (npr. upokojena pedagoginja in dolgoletna mentorica gledaliških skupin po upokojitvi ponudi kulturnemu društvu svoje znanje in prevzame mentorstvo gledališki skupini, delujoči znotraj društva);
- uresničevanje lastnih življenjskih sanj (npr. računovodja, ki ga je življenjska pot oddaljila stran od glasbene kariere, najde svoje zadovoljstvo v prepevanju v pevskem zboru, kjer hkrati prevzame administrativne naloge zbora);

- obrobno življenjsko dogajanje (npr. posameznik, ki se v domačem okolju sooča z verbalnim, psihičnim ali drugim nasiljem, se kot prostovoljec v kulturni organizaciji/društvu »vrne« v zdravo okolje, kjer je sprejet in spoštovan).

Žorgova (1996, 276–277) ugotavlja učinke prostovoljskega dela pri ljudeh na treh področjih, ki so:

- področje osebnega razvoja (izboljšanje delovanja v medosebnih odnosih in večja sposobnost sodelovanja v timih, večja prožnost mišljenja, povečanje samozavesti, samospoznavanje, zmanjšanje strahu, večja motivacija za delo, terapevtski učinki);
- področje strokovnega razvoja (povečevanje strokovnega znanja, večji posluš za socialno dogajanje, boljši in stvarnejši odnos do posameznika, vsakdanje interakcije z ljudmi, odnos do stroke, ozaveščanje o nujnosti interdisciplinarnih odnosov) in
- spoznavanje delovanja ustanove in strokovnjaka v njej (pridobivanje spoznanj o delovanju ustanov, prednosti in slabosti ...).

Po zakonu (ZProst, Uradni list RS 10/2011) so vrste prostovoljskega dela:

- organizacijsko delo, ki je opravljanje prostovoljskega dela vodenja projektov in programov, njihova organizacija ali organizacija dela projekta ali programa in opravljanje mentorstva prostovoljcem;
- vsebinsko delo, ki je opravljanje prostovoljnega dela, za izvajanje katerega so potrebna posebna znanja in veščine, ali pa gre za osnovno prostovoljsko delo posameznega programa ali projekta; ta posebna znanja posameznik pridobi v vzgojno-izobraževalnem sistemu ali na usposabljanju prostovoljske organizacije;
- drugo delo, kot je pomožno delo ali delo za podporo prostovoljskemu programu ali projektu, za katerega ni potrebno posebno usposabljanje (Zorman v Sande 2012, 100).

Thomas Wolf (1999, 96–99) je raziskal vzroke za vključitev v prostovoljsko delo. Po njegovem mnenju so razlogi občutek samozadovoljstva, altruizem, druženje/srečevanje ljudi, ustvarjanje/vzdrževanje organizacije, ustvarjanje profesionalnih korakov, napredovanje v organizaciji, pridobivanje izkušenj in znanj, vstop v želeno nepridobitno organizacijo in socialni pomen.

Barker (v Anheier 2005, 222–223) navaja tri vzroke ali motive za vključitev v prostovoljsko delo, in sicer altruistične motive (solidarnost z revnimi, pomoči potrebnimi, istovetenje s trpečimi), koristoljubni motivi (pridobivanje novih izkušenj, kakovostno preživljanje prostega časa, socialna mreža), zavezujoči motivi (moralna, verska dolžnost, prispevek za lokalno skupnost, plačilo dolgov družbi, politična dolžnost).

2.3 Pomen ljubiteljske kulture v sodobni družbi

Za začetek tega podpoglavja bom povzela misli mag. Igorja Teršarja, dolgoletnega direktorja Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, Francija Pivca, podpredsednika Zveze kulturnih društev Slovenije, in Mitje Bervarja, predsednika Državnega sveta Republike Slovenije:

Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, ki skrbi za strokovno in finančno podporo ljubiteljskim kulturnikom, združuje 5.000 društev in produkcijskih skupin ter okrog 100.000 aktivnih udeležencev. Ti se s kulturo ukvarjajo v svojem prostem času in nastopajo brezplačno. Če upoštevamo še ta vidik, dobimo približno 10 milijonov ur prostovoljnega dela vseh udeležencev. Samo na ta način lahko sfera ljubiteljske kulture v Sloveniji udejanji izjemno obsežen program 5.000 kulturnih prireditev na leto, ki se dogajajo v slehernem kraju naše države in pritegnejo prav vse prebivalce. Brez dvoma bi brez tega izjemno pomembnega prispevka h kulturnemu življenju prebivalcev Slovenije pretežni del naše države živel v kulturni gluhoti (Čater 2015).

Po petdesetih letih delovanja v kulturnih društvih upam odgovoriti, zakaj je društvena kultura našim ljudem tako pri srcu. Pomagalo bo k jasnosti, če najprej zavrnem mnenje, da gre pač za »trošenje prostega časa«, saj ta teza meri popolnoma mimo tega, za kar nam v kulturnih društvih gre. Še manj držijo nekakšni kompenzacijski koncepti v smislu »kdor poje, slabo ne misli«, s kakršnimi politiki radi utemeljujejo denar, ki ga »vržejo« v kulturo, češ da bi lahko ljudje počeli še bolj grozne stvari – se drogirali, preteпали, demonstrirali ipd. / ... / Za tiste, ki v kulturnih društvih zares delujemo, pa velja, da nas nedvomno motivira izziv ustvarjalnosti, pa naj se komu zdi še tako »naiven« in »diletantski«. /.../ problem je, ker ni razumljena vloga »socialnega

kapitala», ki je glavna gonilna sila družbenega razvoja, v njej pa je kulturna odprtost ljudi bistvena sestavina (Breskvar 2008, 54).

Ljubiteljska kultura je zlasti na lokalni ravni generator pozitivnih idej, motor ustvarjalnega druženja ter medgeneracijskega sodelovanja. Posebej naj poudarim, da je ljubiteljska kultura ključni mehanizem, ki učinkovito ohranja slovensko kulturo med našimi zamejci in izseljenci. Vsekakor je to družbeni kapital, ki povečuje kakovost življenja v celotni skupnosti. To je tista prava dodana vrednost, ki se je ne da izmeriti v denarju. Ljubiteljska kultura je ožilje, ki napaja celotno narodovo telo, ga oskrbuje z energijo in mu daje moč. Iz tega vira črpajo tudi vsi vrhunski umetniki, zato se ljubiteljska in profesionalna kultura nikakor ne izključujeta, temveč se dopolnjujeta in imata sinergijski učinek, zato vselej hodita z roko v roki (Zelenik 2014, 6).

Ljubiteljska kultura ima danes šest pomembnih funkcij, ki se udejanjajo na različne načine. To so (Teršar 2011, 237–238):

- *Kulturna ustvarjalnost in poustvarjalnost* – to je osnovna funkcija ljubiteljske kulture, saj neprofesionalni status omogoča odprt in neobremenjen prostor za ustvarjanje in eksperimentiranje, posebno v gledališki in lutkovni dejavnosti, na področju filma in videa, sodobnega plesa, likovne in literarne dejavnosti. Delovanje v ljubiteljski kulturi mnogim mladim omogoča prvi stik s kulturnim ustvarjanjem in jim odpira pot do profesionalizacije. V klasičnih društvih, kot so pevski zbori, folklorne skupine in pihalni orkestri, pa se po zaslugi vrhunskih vodij kažejo dosežki, primerljivi s poklicnimi ansambli oz. ustanovami;
- *Kulturna vzgoja in izobraževanje* – osnovni cilj je dvig kakovosti in obseg kulturnega udejstvovanja. Večina ljubiteljev ob rednem šolanju namreč ne pridobi ustreznih znanj za aktivno ali pasivno udejstvovanje. Večino izobraževanj JSKD izvede preko svoje mreže izpostav in kulturnih društev, v njih so pa vključeni vrhunski domači in tuji strokovnjaki. Gre za seminarje, tečaje, delavnice, šole, v katere se vključujejo vse generacije, od otrok do seniorjev. JSKD podpira vseživljenjsko učenje, spodbujajo pa se deficitarna področja na regijski in na državni ravni. Še posebej skrbno so pripravljena izobraževanja za dejavnosti, za katera ni institucionalnega izobraževanja;

- *Vključevanje depriviligiranih skupin* – za ljubiteljsko kulturno dejavnost je značilna raznovrstnost vsebin, ki omogoča vključitev tistim družbenim skupinam in posameznikom, ki v vsakdanjem delovnem ali družinskem okolju ne dosežajo osebne izpolnitve ali potrditve ali pa so iz bioloških (invalidi), starostnih (otroci, mladina, starostniki) ali drugih razlogov (pripadniki različnih manjšinskih etničnih skupin in priseljencev) potisnjeni na obrobje. Spodbuja se povezovanje in dvig zavesti o pripadnosti družbi in preseganju različnosti;
- *Dostopnost kulturnih vsebin* – omogočena je preko mreže JSKD, ZKDS in kulturnih društev. Ker se profesionalna mreža prepleta s civilno, je možna prostorska razpršenost kulturne ponudbe. Tako imajo vsi enake možnosti pri vzpostavljanju neposrednih stikov z živo kulturno ustvarjalnostjo in prav kulturna društva predstavljajo ponekod edino kulturno ponudbo kraja ali občine;
- *Kakovostno preživljanje prostega časa* – kulturno udejstvovanje vsekakor spodbuja druženje, odpravlja socialno izključenost in omogoča razvoj potencialov. Mlade odvrča od ulice oz. v sodobnem času od elektronskih naprav, starejše pa od osamljenosti. Vključevanje v kulturne skupine ima močan integracijski in socializacijski pomen ter prispeva k družbeni kohezivnosti;
- *Medresorsko povezovanje* – preseganje resorskih meja je ključno za kakovostne vsebine. Delo z otroki, učenci in mladimi spada v šolski prostor, kjer se v občolskih dejavnostih spodbuja kulturna ustvarjalnost (otroški in mladinski pevski zbori, otroške in mladinske folklorne skupine, gledališki in lutkovni krožki, filmski, video, likovni in literarni projekti). Na ta način se spodbuja šole, da postanejo kulturna žarišča nekega kraja. Ponekod so prav znotraj šol prostori, primerni za kulturne prireditve. Na drugi strani se spodbuja ustvarjalnost pri starejših, kjer se kultura povezuje s socialnim sektorjem, saj skrb za socialno kohezijo ustvarja živahno mrežo kulturnega dogajanja, ki aktivno vpliva na dobro posameznikov.

Splošno so ljudje, ki se ukvarjajo z ljubiteljsko kulturo, bolj zdravi, zadovoljni, ukvarjanje s kulturo povečuje družbo, jo odpira za nove ideje, spodbuja vseživljenjsko učenje. V kulturi se ljudje povezujejo, sodelujejo in krepijo medsebojno zaupanje (Bervar in drugi 2011, 238).

V današnjem času je ljubiteljska kultura zelo množično zastopana. Je kakovostna in dobro organizirana. Kot je bilo že omenjeno, se z ljubiteljsko kulturo v Sloveniji ukvarja približno 100.000 ljudi, organiziranih v približno 5000 kulturnih društev, kar je evropski unikum. Ta množičnost se vsako leto »manifestira« v Tednu ljubiteljske kulture, projektu, ki sta ga pred dvema letoma pričela izvajati JSKD in ZKDS. Slabo luč na ljubiteljsko kulturo vseeno meče prepričanje, da je ljubiteljska kultura stigmatizirana kot kultura za ljudi, ki niso uspeli kot profesionalni umetniki ali niso prodrli v institucionalni prostor. Hkrati se o dosežkih ljubiteljske kulture, ki so, vsaj nekateri, sicer prepoznavni tudi v svetu, premalo piše. Ljubiteljska kultura je splošno premalo zastopana v medijih, njena vloga ni prepoznavna in odnos do nje je precej ponižujoč. Vendar po podatkih Evrobarometra zanimanje za kulturno udejstvovanje najbrž prav po zaslugi ljubiteljske kulture v času krize ni upadlo, kot je v drugih evropskih državah (vir: JSKD 2015). Danes je ljubiteljska kultura prepoznavna kot javna dobrina in tako je tudi opredeljena v Nacionalnem programu za kulturo 2014–2017, ki ljubiteljski kulturi dodaja slogan: »Ljubiteljska kultura – možnost vključevanja vsakogar v kulturno ustvarjanje na celotnem slovenskem kulturnem prostoru (Ministrstvo za kulturo 2016, 51).

2.4 Vloga JSKD pri razvoju ljubiteljske kulture

Za izvajanje javnega interesa na področju ljubiteljske kulture skrbijo lokalne skupnosti in Republika Slovenija prek JSKD. Sklad je bil z zakonom leta 1996 ustanovljen kot Sklad za ljubiteljske kulturne dejavnosti (Uradni list RS, 1/96), od leta 2000 pa se imenuje Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Od leta 2010 deluje po novem Zakonu o Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 29/10).

Delovno področje JSKD pojasnjujejo naslednje zakonske in druge pravne podlage:

- Zakon o javnih skladih (Uradni list RS, št. 22/00);

- Zakon o javnem skladu RS za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 32/2010);
- Akt o ustanovitvi Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (Uradni list RS, št. 72/2010);
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02 in nadaljnji);
- Resolucija o Nacionalnem programu za kulturo 2014–2017;
- Strateški načrt JSKD 2015–2020;
- Poslovna politika JSKD 2016–2020 (Vir: JSKD 2016).

Osnovno področje delovanja sklada je zagotovo skrb za ljubiteljsko kulturo delovanje, živo tradicijsko dejavnost, kulturno dediščino in drugih oblik sodobnejših kulturnih vsebin. Na eni strani JSKD skrbi za množičnost ljubiteljskega kulturnega ustvarjanja, na drugi za njegovo kvaliteto. Zagotavlja strokovno podporo društvom in zvezam društev, skupinam in posameznikom, skrbi tudi za financiranje in sofinanciranje kulturnih dejavnosti na nacionalni in lokalni ravni ter spremljanje, izvajanje in porabo sredstev. JSKD je uveljavljeni nosilec ali soorganizator neinstitucionalne kulture pri nas (Vir: JSKD 2016).

Sklad pripravlja programe in projekte na naslednjih kulturnih področjih:

- glasba: zborovstvo in inštrumentalna;
- gledališče in lutke;
- folklor in etno;
- likovni programi: kiparstvo, slikarstvo, keramika, fotografija;
- film in video;
- sodobni ples;
- literatura;
- založništvo (Vir: JSKD 2016).

JSKD preko javnih razpisov financira projekte ljubiteljskih kulturnih ustvarjalcev in v nekaterih občinah tudi delovanje kulturnih društev oz. njihove programe na lokalni ravni (npr. v Ljubljani, Mariboru, Ptuj, Slovenj Gradcu, Novi Gorici ...). Najpomembnejša dejavnost je organizacija prireditev in izobraževanj po piramidalnem sistemu, torej na območni, regijski, državni in mednarodni ravni, pri čemer je poudarek na svetovanju in kakovostnem izobraževanju ter prireditvah. Piramidalni sistem omogoča redno predstavitev,

primerjavo in vrednotenje dosežkov na področju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti. V te namene sklad pripravlja pregledna srečanja, revije, tekmovanja, razstave, festivale na vseh področjih ljubiteljske kulture (vokalna in instrumentalna glasba, lutkovna in gledališča dejavnost, plesna, folklorna, likovna, filmska in literarna dejavnost). Prireditve so organizirane tako za otroške kot za odrasle skupine, izobraževanja pa za mentorje teh skupin in posamezne ustvarjalce (Vir: JSKD 2016).

Prav kakovosten izobraževalni sistem omogoča izvajalcem ljubiteljskih kulturnih dejavnosti izpopolnjevanje in šolanje ter zapolnjuje vrzeli v šolskem sistemu. Izobraževanja so v obliki seminarjev, delavnic, tečajev, poletnih taborov, konferenc, posvetov in šol, ki potekajo vse leto in ki jih vodijo vrhunski domači in tuji predavatelji.

Ena od pglavitnih dejavnosti sklada je tudi založniška dejavnost in izdajanje publikacij, pomembnih za ljubiteljsko kulturno dejavnost. Ostale naloge sklada so tudi spodbujanje lastnih projektov ljubiteljskih kulturnih društev, izboljševanje pogojev s financiranjem za delovanje društev in mladinskih centrov, kulturna produkcija, izdelava statistike za ljubiteljsko kulturno dejavnost, podeljevanje priznanj za dosežke na področju ljubiteljske kulture in sodelovanje s kulturnimi organizacijami na lokalni, državni in mednarodni ravni. Mednarodno se sklad povezuje v mreže organizacij (IFCM, Europa Cantat, CIOFF, CISM, UNIMA ...) (Vir: JSKD 2016).

Del programa sklada je namenjen tudi Slovincem zunaj meja Republike Slovenije na način spodbujanja in razvijanja stikov s Slovenci po svetu. Sodelovanje poteka predvsem kot izmenjava skupin, zamejske skupine pa so prav tako vključene v piramidalni sistem prireditev v organizaciji sklada. Na ta način JSKD intenzivno sodeluje s Krščansko kulturno zvezo v Avstriji, Zvezo slovenskih kulturnih društev, Zvezo slovenske katoliške prosvete v Italiji in Zveze Slovencev na Madžarskem (Vir: JSKD 2016).

JSKD ima razvejano mrežo območnih izpostav po vsej Sloveniji; teh je 59 in se združujejo v 10 regijskih koordinacij. V nekaterih manjših občinah je območna izpostava edina organizirana oblika kulturne ponudbe kraja. Sicer pa območne izpostave tesno sodelujejo s svojimi

društvi, zvezami, kjer obstajajo, občinami, javnimi institucijami, šolami in vrtci ter posamezniki (Vir: JSKD 2016).

Število društev po posameznih področjih prikazuje Tabela 1.3, predstavitev dela JSKD pa je prikazana v Tabeli 2.1.

Tabela 2.1: Podatki o številu prireditve, izobraževanj in udeležencev v programih JSKD

Naziv	Poročilo 2014	Poročilo 2015	Index 2015/2014
Število društev in skupin, skupaj	4.997	4.984	99,74
Število članov	107.002	107.132	100,12
Državni program – prireditve, skupaj	57	58	101,75
Število obiskovalcev	33.077	34.000	102,79
Povprečno število obiskovalcev	580	586	101,03
Državni program – izobraževanje, skupaj	104	109	104,81
Število udeležencev	3.770	4.059	107,67
Poprečno število udeležencev/seminar	36	37	102,78
Državni program – založništvo, skupaj	30	27	90,00
Regijski program, prireditve – skupaj	252	242	96,03
Število obiskovalcev	67.998	64.015	94,14
Povprečno število obiskovalcev	270	265	98,15
Regijski program, izobraževanje – skupaj	121	116	95,87
Število udeležencev	3.178	2.980	93,77

Poprečno število udeležencev/seminar	26	26	100,00
Regijski program, založništvo – skupaj	4	4	100,00
Območni program, prireditve – skupaj	601	616	102,50
Število obiskovalcev	145.366	146.213	100,58
Povprečno	242	237	97,93
Območni program, izobraževanje – skupaj	129	132	102,33
Število udeležencev	2.622	2.598	99,08
Poprečno število udeležencev/seminar	20	20	100,00
Območni program, založništvo – skupaj	5	6	120,00
Dodatni program, prireditve – skupaj	1.199	1.244	103,75
Število obiskovalcev	314.765	229.556	72,93
Povprečno število obiskovalcev	263	185	70,34
Dodatni program, izobraževanje – skupaj	82	94	114,63

Vir: JSKD (2016).

3 FESTIVALI V OKVIRU KULTURNIH DRUŠTEV

3.1 Kaj je festival?

Preden se osredotočim na festival, bi želela opredeliti pojem prireditve, kar festival zagotovo je. Ljudje že od nekdaj težijo k obeleževanju pomembnejših dogodkov v svojem življenju. Pojavlja se tudi vse večja potreba po medsebojnem druženju. Getz (v Sikošek 2010, 13) trdi, da z udeleževanjem na prireditvah človek zadovoljuje svoje fizične in socialne potrebe, pri čemer je težnja po socialnih večja. Prireditve je tudi priložnost za umik iz vsakodnevne rutine. Javne prireditve regulira Zakon o javnih shodih in javnih prireditvah (ZJSJP, Uradni list RS 59/02), ki dejavnost organiziranega zbiranja ljudi opiše »zaradi razvijanja telesne vzgoje, kulturne, znanstvene, tehnične, zabavne ali druge aktivnosti«.

Prireditve delimo glede na velikost in vsebino. Glede na velikost se uporabljajo kazalci, kot so privlačnost in sposobnost prireditve, da privabi določeno število obiskovalcev in medijev, in ekonomski kazalniki, kot so npr. finančni rezultati. Avtorji, kot so McDonnell, Allen in O'Toole (v Sikošek 2010, 17), ločijo prireditve na:

- manjše prireditve, ki so lokalnega značaja, privabijo lokalno prebivalstvo in manjše število nedomačinov, prav tako nimajo večjega vpliva na medije;
- večje prireditve (»*major events*«) privabijo večje število obiskovalcev, vzbudijo zanimanje pri medijih; takšne prireditve imajo tudi vpliv na turizem;
- velike prireditve (»*mega events*« ali »*hallmark events*«) privabijo izjemno število obiskovalcev, ima močan odziv v medijih in prinaša dolgoročne ekonomske, infrastrukturne in ekološke vplive, segajo pa daleč čez nacionalne meje.

Getz, Goldblatt, McDonnell, Allen in O'Toole (v Sikošek 2010, 18) po vsebini ločijo prireditve na državne in politične, večje razstave, sejme, festivale, simpozije, prireditve za povečanje prodaje, športne prireditve, različne družabne prireditve, turistične prireditve. Po večini so prireditve razdeljene glede na ponudbo, ne pa tudi glede na povpraševanje oz. obiskovalca. Glede na takšno razvrstitev lahko postavimo naslednjo tipologijo:

- prireditve, ki se zgodijo le enkrat (v nasprotju s ponavljajočimi se prireditvami);
- prireditve slavnih, kjer lahko obiskovalec sreča slavno osebnost;

- prireditve, kjer lahko obiskovalec sodeluje kot aktivni udeleženec;
- javne prireditve (v nasprotju z zasebnimi prireditvami ali zabavami);
- izobraževalne prireditve;
- prostočasne prireditve, ki vključujejo zabavo, sprostitev;
- družinski izleti ali izleti s prijatelji;
- prireditve kot obvezni del potovanja.

Getz (v Sikošek 2010, 19) deli prireditve na javne in zasebne. Javne nadalje razdeli na:

- kulturne: festivali, karnevali, verske prireditve, parade, spominske slovesnosti;
- umetnostne/zabavne: koncerti, predstave, razstave, podeljevanje nagrad;
- poslovne/komercialne: sejmi;
- športne: profesionalne in amaterske prireditve;
- izobraževalne/znanstvene: seminarji, delavnice, kongresi;
- rekreacijske: šport za zabavo, zabavne igre in
- državno/politične: inavguracije, obiski državnikov, zborovanja.

Zasebne prireditve razdeli na:

- osebne proslave: obletnice, družinska praznovanja, proslave ob spremembi statusa in
- družabne prireditve: zabave, ponovna srečanja.

Pri nas lahko prireditve razvrstimo v naslednje skupine (v Sikošek 2010, 19):

- prireditve s področja dediščine in folklore (pustovanja, kresovanja, martinovanja, jurjevanja ...);
- tradicionalni kramarski, živinski in novoletni sejmi;
- turistično-gastronomske prireditve;
- kmečki prazniki, turistični dnevi in tedni, veselice, parade, noči, proslave, plesi, obletnice ipd.;
- gledališke, literarne, glasbene, plesne in filmske prireditve, festivali in razstave;
- kongresi, posvetovanja, strokovna srečanja, simpoziji;
- sejmi, gospodarske in promocijske razstave.

Med prireditve vsekakor spadajo tudi festivali. Beseda festival izhaja iz latinske besede *festivus*, kar pomeni »vesel, radosten, zabaven, veder, živahen, dobrovoljen«, *festus* pa »svečan, slovesen, prazničen« (Kozorog 2013, 19). S praznovanjem je povezana tudi beseda *celeber*, ki pomeni »slavilen« in se nanaša na množičnost in živahnost. Vsekakor pa festival združuje pojme, kot so prazničnost, množičnost, živahnost, veselost, periodičnost, javnost izvedbe, programska celovitost, dogodkovnost itd. (Kozorog 2013, 18). Klemnova (v Kozorog 2013, 18) pojmuje festivale kot javne dogodke s časovnim, prostorskim in programskim okvirjem, ki nosijo določeno sporočilo in so praznične narave, vključujejo pa bistvene akterje, to so organizatorji, izvajalci in občinstvo. Turner (v Kozorog 2011, 62) povezuje festival še s pojmom »kolektivnost« in »družabnost«, saj festival ustvarja skupina ljudi s skupnimi vrednotami in skupnimi nameni. Abrahams (v Kozorog 2011, 1) ugotavlja, da so festivali periodični dogodki in da potekajo vsako leto ob istem času. Navezuje na izvorna praznovanja plodnosti narave. Falassi (v Kozorog 2011, 1) piše o festivalskem času, ki presega običajni čas. Takšna in podobna slavja, ki jih danes označujemo kot festivale oz. ki povezujejo umetnost, so se dogajala že v antični Grčiji, in sicer iz religijskih dionizij.

Kozorog v svojem delu (Kozorog 2013) navaja tudi razliko v pomenu besede festival v različnih jezikih. V angleščini festival pomeni »slavnost, slavje«, pri čemer gre za vsa praznovanja, religiozna, skupnostna, umetniška, *ad hoc* veseljačenja. V slovenščini gre za »večdnevno prireditev, ki omogoča pregled dosežkov na določenem kulturnem področju« (SSKJ 2014). V slovenščini pojem festival zajema torej izključno periodične prireditve na področju kulture. Gre za predstavljanje in uprizarjanje neke kulturne produkcije. Za tradicijske oblike slavja se uporablja beseda »praznovanje« in »praznik«, za dogodke z manjšim prestižem ali manj ritualnim značajem »veselica« ali »dogodek«. Miheljeva (Mihelj 1999, 35–36) opozarja na preskopo opredelitev festivala. Bistven se ji zdi preplet sinergije, ki nastane zaradi součinkovanja različnih segmentov življenja.

Kozorog (v Kozorog 2011, 62) svoje razmišljanje sklene, da festival določajo naslednji atributi: »tvorjenje začasno povezane skupnosti, predstavljanje oz. uprizarjanje, obrednost, javnost, prazničnost, sodelovanje, kolektivnost, družabnost, obilje, izjemnost v času in vzajemnost.«

Sodobna družba je prepolna takšnih in drugačnih dogodkov, kjer se veliko teh poimenuje kar festival. Danes tako poznamo otroške, kulinarčne, nakupovalne, športne, upokojenske, znanstvene in druge festivale. Lahko govorimo o »festivalizaciji« Slovenije. Pri festivalih, ki naj bi prikazovali avtentičnost nekega kraja, prav tako prihaja do komercializacije. Tradicionalna praznovanja, ki se danes manifestirajo v spletnih folklornih skupin, ki prikazujejo razna obredna dejanja skozi leto ali opravila preteklih generacij, pa splošno stanje duha tistega časa, so globoko vezana na čas in prostor, torej na tradicijo in zgodovino ter kraj, kjer se je tradicija razvila. Avtorji glede na geografske zakonitosti ločijo med festivali (ali praznovanja), specifičnimi za nek kraj, in festivali, ki niso nujno vezani na nek kraj. Prentice in Andersen (v Ma in Lew 2003) uporabljata izraz »*place-specific*«, pri čemer je festival v svojem bistvu odvisen od nekega kraja. Na drugi strani uporabita izraz »*place-nonspecific*«. Takšni festivali oz. dogodki se lahko zaradi svoje vsebine odvijajo kjerkoli in nimajo značilnosti lokalnosti. Hkrati so običajno precej komercializirani in komodificirani.

3.2 Festivali in ljudska dediščina

V navezavi na prejšnja podpoglavja želim osvetliti problem poustvarjanja ljudskega izročila pri nas v razmerju z zahtevami sodobnih folklornih festivalov, ki se pojavljajo v svetu. V Sloveniji je kar precej folklornih festivalov, ki so dobro organizirani in imajo dolgo tradicijo. Veliko jih je nastalo iz povezovanja folklornih skupin in društev in navezovanja stikov s tujimi skupinami. Folklorne skupine in folklorni festivali, toda ne vsi, se združujejo v Zvezo ljudskih tradicijskih skupin Slovenije (ZLTSS). Zveza deluje že 40 let pod različnimi imeni. ZLTSS je prostovoljna, samostojna, nepridobitna zveza festivalov in društev, folklornih skupin, ki se združujejo zaradi ohranjanja, prikazovanja in izvajanja ljudskih plesov, običajev, ljudskih oblačil, pesmi in glasbe. Hkrati je ZLTSS članica mednarodne organizacije CIOFF (*Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'Arts Traditionnels* – Zveza organizacij folklornih festivalov in ljudske umetnosti), ki je član UNESCO-a (Organizacija Združenih narodov za vzgojo, znanost in kulturo) (vir: ZLTSS 2016).

O tem, da folklor vpliva na turistično podobo kraja, je pisal že Niko Kuret (Kuret 1962, 1), ki je zapisal, da folklorist mora najti vez s turističnimi organizacijami. V nadaljevanju piše o »resnični« folklori, ki je kamen spotike še danes na številnih prireditvah. Kuret je mnenja

(Kuret 1955, 246), da pojem »folklore« pri nas pojmuje preozko. Pojem namreč obsega vse, kar »uvršča narodopisje v duševno (ljudske pesmi in proza, ljudska likovna umetnost) in v družbeno (ljudske igre, plesi, običaji) kulturno ljudstva«. Pri tem loči pristne običaje od uprizarjanja običajev. Med pristne šteje »kurentovanje« v pustnem času v ptujski okolici, »lavfarje« v Cerknem, »Zelenega Jurija« v začetku pomladi v Beli krajini in v jeseni »kravji bal« v Bohinju. Uprizarjanje običajev je pa po njegovem običaj izvzet iz prostora in časa in prenesen na drugo lokacijo in v drug časovni okvir. Pri tem daje organizatorjem napotek, da naj bodo ti običaji uprizorjeni kar se da pristno.

Danes stroka, ki jo predstavlja Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, teži k prikazovanju avtohtonosti prebivalstva v preteklosti, torej običaje, šege in navade, plesne in glasbo, otroške igre in izštevance in kostumsko podobo, ki se sklada z raziskavami strokovnjakov. Mnoge folklorne skupine temu sledijo, saj je tudi pogoj dobre ocene za nastop na srečanjih folklornih skupin, ki jih JSKD pripravlja, primeren prikaz izseka življenja ljudi tistega kraja pred sto ali več leti. JSKD je poskrbel tudi za izdajo številnih priročnikov o pripravi spletov, o izvajanju določenih plesov in seveda o nošah (Vir: JSKD 2016).

V tujini se predstavljanja ljudske dediščine lotevajo nekoliko drugače. Kot sem že v prejšnjem podpoglavju zapisala, se nekatere zgodbe, običaji ali dogodki predstavijo pretirano do te mere, da izgubijo svojo pristnost, a je učinek pri obiskovalcih pozitiven, torej stremijo zgolj k ustvarjanju dobička. Kuret (Kuret 1962, 1) kot tak primer pri nas navede ptujski pustni karneval, ki na enem mestu danes združi več kot 500 kurentov, ki izhajajo od vsepovsod drugod. Sporen se mu zdi tudi čas nastopanja takšnih skupin – namesto v času kurentovanja se pojavljajo tudi v drugih delih koledarskega leta. Če se spomnimo kurentov nekoč, ki so prisostvovali na vsaki pomembnejši športni prireditvi, kot je Zlata lisica, po tradiciji tega ne bi smeli početi ... Po mnenju strokovnjakov gre za izkrivljanje resnične podobe naše preteklosti. Na drugi strani je Gačnik (v Kozorog 2014, 29) mnenja, da brez spektakla in turističnega odra marsikatero dediščino zelo verjetno ne bi bilo več. Bausinger (v Kozorog 2014, 27) je ugotovil, da turisti iščejo »pristnost«, torej nekakšne relikte preteklega časa. Meni, da je »folklorizem« ali odrsko postavljanje folklorne v tesni povezavi s pojavi sodobnosti in turizma. Priznana poznavalka folklorne dejavnosti Marija Makarovič (Makarovič 1968, 4) meni, da se

takšna oživljanja naše preteklosti enostavno morajo prilagoditi potrebam današnjega časa, ne pa kot rekonstrukcija preteklosti.

Mirko Ramovš (v Šadl in Zrinski 2010, 6) je mnenja, da so folklorni festivali po svetu vedno bolj priljubljeni, njihovo število celo narašča, vendar pa se večina festivalov posveča le plesom in ne vključuje drugih zvrsti ljudskega izročila. Po njegovem mnenju pričinja prevladovati pozunanjenost, odločilen je učinek pri občinstvu, vse manj pa je upoštevana pristnost. Kot primer dobre prakse navaja Mednarodni folklorni festival v Beltincih, ki je ostal zvest poslanstvu.

Raziskovalci ljudske dediščine so turizem razumeli predvsem kot grožnjo in so zato želeli ljudske običaje pred njim zaščititi. Mnogi avtorji so bili kritični do folklornih uprizoritev, češ, da se naj ne bi dovolj približale izvorniku. Tak trend zaznamo še danes. Predvsem stroka teži k temu; delo kulturnega izročila temelji na strokovnih raziskavah (Kozorog 2014, 29). Na enem od posvetov strokovnih spremljevalcev srečanj odraslih folklornih skupin v organizaciji JSKD (udeležili so se ga Mirko Ramovš, Vasja Samec, Brane Šmid, Neva Trampuš, Nežka Lubej, Mojca Lepej, Rastko Samec in Branka Moškon) je bilo »sprejeto stališče o možnostih prepletanja folklorne dejavnosti z dejavnostmi narodno-zabavnih ansamblov. Mnenje udeležencev posveta je bilo, da mešanje narodno-zabavnih ansamblov s folklornimi skupinami ne koristi razvoju folklorne dejavnosti in da se folklorne skupine pri tovrstnih sodelovanjih preveč podrejajo zahtevam organizatorjev« (vir: JSKD 2016). Na zadnjem posvetu strokovnih spremljevalcev srečanj odraslih folklornih skupin v organizaciji JSKD pa je bila podana pobuda, naj folklorne prireditve vendarle odprejo vrata tudi drugim možnostim in oblikam uprizarjanja (vir: JSKD 2016).

3.3 Pomen festivalov za turizem

Kultura igra pomembno vlogo pri razvoju sodobnih krajev in mest. Danes se sicer uporablja na zelo različne načine (Ebewo in Sirayi 2009, 283). Najstarejšo definicijo kulture je podal Tylor že leta 1871 (v Srakar 2010, 39) in pravi, da je kultura kompleksna celota, ki vsebuje znanje, vero, umetnost, moralne zakone, običaje in druge navade, ki si jih človek pridobi kot član družbe. Po stališču UNESC-a se kultura nanaša na način življenja ljudi, sodelovanja in

medsebojnih odnosov. Kulturo povezuje z razvojem, pri čemer kultura vključuje celoten kompleks različnih duhovnih, materialnih, intelektualnih in čustvenih lastnosti, ki karakterizirajo družbo ali skupnost (Ebewo in Sirayi 2009, 284). Kultura je sinonim za umetnost in je dejavnost, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja (Mihelj 1999, 34). Lahko je kot umetnost, kot skupek stališč, verovanj, običajev, vrednot in praks ali kot sredstvo za označitev sektorja dejavnosti (Srakar 2010, 40). Kultura prispeva k turističnemu in gospodarskemu razvoju kraja, v nekaterih primerih tudi k urbani revitalizaciji in podjetništvu. Obstajajo številni primeri mest v Evropi, ki so prav s pomočjo kulture dosegli zavidljiv nivo in povečali turistični obisk. Kulturni turizem je ob naraščanju števila kulturnih turistov vse bolj prisoten ravno v Evropi (Srakar 2010, 26).

Bodwin (v Sikošek 2010, 20-21) navaja več vplivov prireditev na turizem, in sicer:

- socialno-kulturne vplive (izmenjava izkušenj, revitalizacija tradicije, dvig ponosa, povečano sodelovanje lokalne skupnosti, možnost pridobivanja in preizkušanja novih idej, širitev kulturnega obzorja);
- fizične vplive in vplive na okolje (promocija naravnega okolja, pridobivanje izkušenj s področja varovanja okolja, povečanje okoljevarstvene zavesti, gradnja nove infrastrukture, izboljšanje transportnih in komunikacijskih poti, urbanistična prenova);
- politične vplive (mednarodni prestiž, dvig političnega ugleda, družbeno povezovanje, promocija investicijskih možnosti v državo);
- ekonomske vplive in vplive na turizem (promocija destinacije in povečanje turističnega obiska, podaljšana doba bivanja, povečanje prihodkov iz dejavnosti, povečanje prihodkov iz naslova taks, ustvarjanje novih delovnih mest).

Kozorog je opravil obsežno študijo (Kozorog 2011 in 2013) in povezal festivale s kraji na periferiji, raziskal vpliv festivalov na razvoj prepoznavnosti krajev, dvig turizma in splošnega zadovoljstva prebivalstva. Na primeru Tolmina in območja ob regi Soči je predstavil tesno vez med festivali in turističnim razvojem regije.

Wood in Thomas sta raziskala vplive turizma na perifernih območjih na gospodarski razvoj in lokalno prebivalstvo (v Ali-Knight in drugi 2009, 149–158). Na primerih sta ugotovila, da

prireditve in festivali igrajo ključno vlogo v mnogih lokalnih strategijah za povečevanje gospodarskega razvoja skupnosti.

Prireditve na različne načine vplivajo pozitivno na turizem (Getz v Sikošek 2010, 20). Pri tem imajo vloge, ki so:

- prireditev kot atrakcija – ključno je čim večje število udeležencev (število ustvarjenih nočitev, podaljšana doba bivanja; povečanje dohodkov na ravni destinacije in na ravni posamezne organizacije);
- prireditev kot animator – oživljanje življenjskega utripa, zanimanje turistov za destinacijo in krepitev pripadnosti domačinov. Poveča se možnost za ponovni obisk destinacije v podaljšani dobi, v povečanem trošenju;
- prireditev kot kreator ugleda destinacije – dobra prireditev dvigne ugled destinacije in je njen promotor. Posledično so sponzorska in donatorska sredstva lažje pridobljena. To velja pretežno za dlje časa trajajoče in ponavljajoče se prireditve;
- prireditev kot usmerjevalec razvoja – zaradi priprave določene prireditve, ki se ponavlja in je uspešna, se prične vlagati v prostor, v infrastrukturo, povečajo se zaposlitve ipd.

Ne moremo mimo pojma »turistična prireditev«, kjer gre za vsako prireditev, ki predstavlja obogatitev ali dopolnitev turistične ponudbe neke destinacije.

Glede na študije, narejene na področju festivalskega turizma, turizem vztrajno narašča od leta 1990 naprej. Poglavitni cilji teh raziskav so identifikacija karakteristik, ki te dogodke ustvarjajo posebne, hkrati pa avtorji zatrjujejo, da imajo takšni dogodki, ki dajejo poudarek pretežno na večanju turizma, primanjkljaj izvirne festivalske kvalitete (Getz v Sikošek 2010, 11). Edinstvenost in kakovost festivalov je hkrati pomembna za uspešen razvoj turizma, posebno ob hitrem razvoju festivalov po vsem svetu. Dogaja se velika ekspanzija raznovrstnih dogodkov, vključno s komodifikacijo in izgubo lokalne avtentičnosti tradicionalnih praznovanj, prisvojitve festivalov, ki niso ne povezani s tradicijo ne sprejeti med lokalnim prebivalstvom. Temu pojavu pravimo tudi festivalizacija in se pojavlja tudi v Sloveniji. Dogaja se tudi, da festivali, ki delujejo z namenom rasti turizma, postajajo le sredstvo za doseganje tega. Tako npr. poleg osnovnega koncepta festivala, ki je npr. predstavitev neke lokalne etnološke posebnosti, spremlja festival še prodaja artiklov, ki nima

povezave z vsebino festivala. Namen je povečati turistično atrakcijo, gre tudi za pretiravanje v smeri pripovedovanja zgodb o tej lokalni etnološki posebnosti.

Po drugi strani avtorji v knjigi *Indigenous tourism: The commodification and management of culture* (Ryen & Aiken 2005) navajajo primere pozitivne vključitve avtohtone kulture v turistično ponudbo. Prepričani so namreč v pomembnost vključevanja avtohtone kulture, ali če prevedemo v naš primer, ljudske dediščine v turistično ponudbo. Na olimpijskih igrah v Sydneyju leta 2000 so organizatorji v ospredje postavili kulturo avtohtonega prebivalstva, torej aboridžinov (White v Ali-Knight in drugi 2009, 95).

4 MENEDŽMENT FESTIVALOV S Poudarkom NA PRIDOBIVANJU SREDSTEV

Ker je festival prireditev, lahko za uvod tega podpoglavja opredelim pojem menedžmenta prireditev (*event management*), prav tako pa tudi pojem kulturnega menedžmenta (*cultural management*). Splošni menedžment se ukvarja z dejavnostmi, kot so načrtovanje, organiziranje, vodenje in kontroliranje. K temu lahko dodamo podporne aktivnosti, kot so koordinacija človeških, materialnih in finančnih virov, povezovanje z zunanjim okoljem in odzivanje na potrebe družbe, razvijanje organizacijskega vzdušja, izpolnjevanje dejavnosti razvojne, informacijske in odločitvene narave (Sikošek 2010, 10).

Ebewo in Sirayi (v Ebewo in Sirayi 2009, 281–282) sta mnenja, da kultura pri oblikovanju posameznikov, družbe in sveta igra tako pomembno vlogo, da je potrebno posebno pozornost posvetiti menedžmentu kulture (*cultural management* ali *arts management*). Gre za precej novo znanstveno področje raziskovanja; pojav zaznamo šele v drugi polovici dvajsetega stoletja. Kulturni menedžment se po mnenju avtorjev (v Ebewo in Sirayi 2009, 285) ukvarja z vodenjem, koordiniranjem in izvajanjem na področju kulture. Vključuje planiranje, organiziranje, zaposlovanje, izbiro, vodenje, komuniciranje, povezovanje, reševanje problemov, sklepanje odločitev, pogajanje, nagrajevanje, evalvacijo in inovacijo. Učinkovit kulturni menedžment je dolgoročno orientiran k izbranim ciljem.

Mitchell in Fisher (v Ebewo in Sirayi 2009, 288) sta razvrstila kulturne menedžerje v štiri kategorije:

- menedžerje in direktorje, ki vodijo kulturno ali umetnostno institucijo;
- menedžerje poslovnih subjektov s področja kulture;
- umetniki-menedžerji, ki vodijo svojo lastno dejavnost in
- menedžerje v sklopu lokalnih ali regionalnih centrov in agencij.

Getz (v Sikošek 2010, 10) opiše dejavnosti, ki jih opredeljuje menedžment prireditev: to so načrtovanje, vodenje, organiziranje, usklajevanje, kadrovanje, financiranje, trženje,

oblikovanje programa in kontroliranje. Watt (v Sikošek 2010, 10) dodaja še motiviranje, komuniciranje in reševanje problemov.

Po Miheljevi (1999, 40–41) so funkcije kulturnega menedžmenta naslednje:

- načrtovanje – gre za opredelitev poslanstva, namena, poslovnih načel, vizije idej, storitev in delovnih področij. Ključno pri tem je upoštevanje in razumevanje okolja. Za doseganje ciljev je potrebna izdelava strategije – definiranje posameznih projektov, ki naj uresničijo posamezne cilje na posameznih področjih;
- organiziranje, koordiniranje, izvedba strategij po posameznih področjih;
- nadzor oz. nadzorovanje izvedbe strategij, pozitivno in negativno sankcioniranje, ocenjevanje doseženih učinkov in načrtovanje prihodnjih ciljev in strategij.

Gre za ciklični proces načrtovanja, izvajanja in nadzora, ki poteka na štirih ključnih in med seboj prepletenih poslovnih področjih:

- proizvodnja – izvedba dogodkov;
- trženje – analiza trga, definiranje publike;
- financiranje – ekonomska analiza stroškov, pridobivanje sredstev;
- kadri in organizacija – razvoj kadrovske organizacijske strukture.

Začetna naloga festivalskega menedžerja je načrtovanje. Gre za najpomembnejšo funkcijo v menedžmentu prireditev. Z načrtovanjem si postavimo temelj za nadaljnje delo. Načrtovanje je sestavljeno iz postavljanja dolgoročnih ciljev in načrta ali strategije, kako te cilje doseči. Sikoškova (2010, 27–29) si pri pripravi načrtovanju postavi šest ključnih vprašanj, in sicer:

- Zakaj pripraviti prireditev?

Določimo razloge za pripravo in izvedbo festivala. Hkrati določimo tudi cilje. Ti so bodisi pospeševanje ekonomskega razvoja kraja, nastajanje novih delovnih mest, povečano trošenje obiskovalcev, povečano zanimanje javnosti za kraj ...

- Kdo bodo subjekti prireditve?

Subjekti (angl. *stakeholders*) prireditve so tisti posamezniki ali organizacije, ki imajo svoj interes in s svojim deležem prispevajo k uresnitvi prireditve. Ti so npr. lokalne organizacije

(podjetja, ki se ukvarjajo s pripravo prireditev, različna društva, občine), lokalna skupnost (občinski javni uslužbenci: policija, gasilci, zdravstveni delavci), sponzorji, donatorji, mediji (radio, televizija, tiskani in elektronski mediji), sodelavci (pogodbeno zaposleni ali prostovoljci), obiskovalci in udeleženci.

Getz (v Ali-Knight in drugi 2009, 109) poudarja pomembnost sodelovanja in mreženja na festivalih ter pomembnost vlog, ki jih vsak posameznik igra v menedžmentu festivala. Derret (v Ali-Knight in drugi 2009, 110) v shemi predstavi naslednje subjekte (*stakeholders*) kulturnih festivalov: gostujoča festivalska organizacija, lokalna oblast, regionalne nevladne organizacije, šole, univerze, lokalna podjetja, mediji, prostovoljci, dobrodelniki, lokale znane osebnosti, obiskovalci, gostitelji, rezidence, državne agencije, nastopajoči.

– Kdaj se bo prireditev odvijala?

Izbira termina je odvisna od velikosti in vrste prireditev. Zelo pomembno je najti pravi dan v tednu in pravo uro. Sredi tedna je bolj verjetna zgodnejša ura, ob koncu tedna pa je primernejša kasnejša. S tem določimo tudi dolžino prireditve. Upoštevati je treba tudi druge tradicionalne dogodke, praznike, šolske počitnice itd.

– Kje se bo prireditev odvijala?

Tudi pri tem vprašanju je odvisna velikost in vrsta prireditve, prav tako pa udeleženci prireditve in število nastopajočih. Temu primerno izberemo prireditveni prostor in lokacijo. Ta je bodisi bolj ali manj ugleden. Izbira prostora je odvisna tudi od stroškov, ki smo jih pripravljene plačati za uporabo prireditvenega prostora. Miheljeva (Mihelj 1999, 41) piše o vse večji uporabi zanimivih ambientov, kjer gre za obujanje arhitekturne dediščine, odprte ambiente (trge, ulice), vse bolj pa opaža trend večanja števila prizorišč, ki sovpada z večanjem raznolikosti ponudbe.

– Kaj organizirati?

S tem po Wattu določimo profil prireditve (v Sikošek 2010, 30), po Goldblattu pa produkt prireditve (v Sikošek 2010, 30). O produktih oz. proizvodih festivala piše tudi Miheljeva (Mihelj 1999, 41) in pravi, da gre za različne dogodke umetniške narave, ki jih lahko umestimo med t.i. odrske umetnosti, v katere so seveda vključeni tudi gledalci oz.

obiskovalci. Pri primerjavi treh večjih slovenskih festivalov govori torej o dogodkih s področja plesa, glasbe in gledališča.

– Kako organizirati prireditve?

Da si odgovorimo na to vprašanje, je potrebno izdelati podroben načrt aktivnosti za doseganje ciljev. Za to potrebujemo strateški in operativni načrt.

S strateškim načrtom prireditve ali festivala opredelimo strategije za doseganje splošnih in dolgoročnih ciljev. Najprej je potrebno opredeliti poslanstvo festivala, nato vizijo in cilje. Po McDonnellu, Allenu in O'Toolu (v Sikošek 2010, 31) naj bodo cilji določeni glede na poslanstvo in vizijo prireditve, naj bodo merljivi, naj bodo dosegljivi glede na razpoložljive finančne, materialne in človeške vire, naj bodo relevantni oz. primerni za okolje in realni glede na postavljen časovni okvir.

Naslednji korak pri uresničevanju strategije je analiza okolja, analiza trendov, ocena virov in analiza organizacije. Analiza notranjega okolja pomeni analizo finančnih, materialnih, človeških virov in informacij. Analiza zunanjega okolja pomeni analizo ekonomskih, socialnih, kulturnih, političnih, tehnoloških, demografskih in vremenskih dejavnikov (Sikošek 2010, 31). Nato se organizatorji lotijo raziskave trga. Potrebno se je vprašati, kako dobro poznamo svojo publiko. To najlažje storimo z anketo, ki jo opravimo med potencialnimi obiskovalci. Kot pravi Kovač (v Mihelj 1999, 42), je pri neprofitnih organizacijah prav analiza porabnikov in njihovih želja ključ do uspeha. Tudi dejstvo, da je prireditve brezplačna, ni jamstvo, da bodo ljudje obiskali kak kulturni dogodek, kar pa je stvar kulturne vzgoje ljudi, procesa socializacije in individualizacije posameznika in okolja (Mihelj 1999, 42).

Na podlagi tega nato opravimo načrt marketinških aktivnosti ali trženjskega spleta. Danes obstaja veliko instrumentov oz. shem trženjskega spleta. Miheljeva (Mihelj 1999, 43) se pri analizi festivalov loteva shem 4P in 4C:

Shema 4P – *Product* (izdelek), *Price* (cena), *Place* (prodajne poti), *Promotion* (tržno komuniciranje).

Shema 4C – *Customer needs and wants* (potrebe in želje kupca), *Cost to the customer* (stroški kupca), *Convenience* (pripravnost), *Communication* (komunikacija-tržna).

Getz (v Sikošek 2010, 32) predstavi osem elementov trženjskega spleta: izdelek (*product*), prostor (*place*), program (*programming*), ljudje (*people*), partnerstva (*partnerships*), promocija (*communication, promotion*), distribucija (*packaging, distribution*) in cena (*price*). Po analizi in na podlagi rezultatov se lahko lotimo oblikovanja strategij. Teh je več, zato se moramo odločiti, katera je najugodnejša za naše aktivnosti:

- strategija rasti, kjer je cilj povečanje finančnih sredstev, obiskovalcev ali nastopajočih, hkrati pa rast kakovosti;
- strategijo združitve oz. stabilnosti, kjer je cilj zadržati obstoječo ponudbo;
- strategija zmanjšanja, kjer gre za zmanjšanje ponudbe bodisi zaradi razmer v zunanjem ali notranjem okolju in
- kombinirano strategijo, ki je kombinacija prej naštetih strategij (McDonnell, Allen in O'Tool v Sikošek 2010, 33).

Na podlagi strateškega načrta začnemo izvajati operativni ali izvedbeni načrt festivala. Ker se nam festival vsako leto ponavlja, pripravimo stalen operativni načrt. Ta je sestavljen iz:

- programskega načrta, ki je jedro festivala, njegova najosnovnejša sestavina pa je vsekakor nosilna tema. Program mora biti usklajen s poslanstvom in vizijo festivala, znotraj programa pa določimo tudi prostor za izvajanje, produkte ali storitve – torej vsebino in nivo kakovosti programa;
- načrtovanje komunikacijskih orodij – gre za učinkovito komunikacijo med festivalom in okoljem in je sestavni del marketinškega načrta. Mednje po Getzu (v Sikošek 2010, 37) štejemo izbor informacij za medije, video, obvestila za medije, novinarske konference, koledar prireditvev, plakate, avdio-vizualne materiale, sprejeme, osebne stike, glasnike prireditvev, ambasadorje prireditvev, nagrade, publikacije, poročila, dobrodelne akcije, osebne klice, kratke sestanke, reklamno predstavo, internet. Zelo dobrodošlo je oblikovanje posebnih simbolov ali maskot;
- načrt izvedbenih aktivnosti – gre za aktivnosti pred, med in po prireditvi; najbolje je sestaviti preglednico, kjer so aktivnosti usklajene s časovnico;
- načrtovanje človeških virov – pri organizaciji več dni trajajočega festivala, ki se po možnosti odvija še na več lokacijah, je potrebna premišljena izbira kadrov, ki so po večini najeti za kratek čas ali pa gre za prostovoljce. Potrebno je predvideti število ljudi za izvajanje posamezne aktivnosti, vsekakor pa je potrebno tudi določiti profil sodelujočih.

Po večini so za takšne naloge potrebni odgovorni in samoiniciativni ljudje v nenehni pripravljenosti;

- finančni načrt – gre za oblikovanje proračuna in načrt pričakovanih prihodkov in odhodkov oz. stroškov ter razporeditev finančnih virov. Proračun je lahko opredeljen na eno ali več let. Lahko je začetni, delni ali končni. Potrebno le ločiti, kateri stroški so nujni in kateri ne. Prav tako je potrebno biti pozoren na plačilne roke. Med prihodke štejemo donatorska in sponzorska sredstva, prodajo vstopnic in drugih artiklov, kotizacije, subvencije itd.;
- načrt pridobivanja sponzorskih in donatorskih sredstev, pri čemer je potrebno opraviti raziskavo pričakovanj in želja, pripraviti ponudbo s podrobnejšo predstavitevijo prireditve, ciljev, publike, obojestranskih koristi in skleniti dogovor;
- časovni načrt – določimo si časovnico ali koledar za izvajanje posameznih aktivnosti in roke, ki jih zapišemo v preglednico ter označimo dneve in ure;
- načrtovanje lokacije – odvisno od vrste prireditve določimo lokacijo in prizorišče, ki mora ustrezati pogojem in vsebini prireditve in obiskovalcem. Pri tem upoštevamo naslednje dejavnike: vidnost, dostopnost, lega, bližina, primernost, stroški, podporne storitve, atmosfera in videz;
- koordinacijski načrt – gre za seštevek vseh do sedaj zapisanih načrtov, ki ga opredelimo v preglednicah.

Pred pričetkom izvajanja prireditve je potrebno izdelati tudi organizacijsko strukturo, ki jo najlažje določimo s pomočjo organigramov. Potrebno je tudi zagotoviti kontrolo za čim bolj uspešno dosego ciljev. Nadzorujemo zaposlene ali udeležence, dobavitelje in stroške. Pomagamo si s sestanki in poročili, finančnimi analizami, samokontrolo in dirigiranjem nalog ter zagotavljanjem kakovosti. Ker pa je festival živa stvar in se hitro lahko kaj zalomi, je potrebno tudi načrtovati in predvideti neljube situacije ter narediti načrt za njihovo sanacijo (Sikošek 2014, 46–49).

Prireditve skušamo izvesti v skladu z načrti, ki smo si jih zadali v strateškem in operativnem planu, sproti preverjamo, ali vse poteka nemoteno, in sproti tudi rešujemo morebitne zaplete. Ob koncu prireditve je pomembno vrednotenje opravljenega dela, ki je končna stopnja menedžmenta in hkrati v povezavi z začetno stopnjo – načrtovanjem. Podatke za

vrednotenje lahko zberemo z anketiranjem obiskovalcev, opazovanjem, poročanjem sodelujočih. Vsekakor je potrebno za konec tudi poročati o rezultatih (Sikošek 2014, 55– 56). Festivali so postali razširjena oblika umetniških dogodkov z namenom oživljanja nekaterih umetniških zvrsti in prizorišč. Medtem ko se umetnost na splošno ubada s finančnimi težavami, podpora festivalom raste (Srakar 2010, 34). Frey (v Srakar 2010, 34) analizira festivale s klasično obliko dejavnikov, ki vplivajo na ponudbo in povpraševanje. Ugotavlja, da so dejavniki na strani povpraševanja rast dohodkov, nižanje stroškov udeležbe, nižji transakcijski stroški, skupine, ki so deležne denarnih prednosti, in politiki, ki iščejo popularnost. Dejavniki na strani ponudbe, ki so tudi ključni za organizacijo festivalov, so nižji stroški predstav, nižji stroški prizorišč, izmikanje omejitvam s strani javnih institucij in sindikatov in poseganje potencialnih rigidnosti v umetnosti.

Pri obravnavi te teme se bom omejila na menedžment financiranja kulturnih festivalov, ki so pri nas v organizaciji javnih in zasebnih neprofitnih organizacij. Kakor javne ali zasebne neprofitne organizacije se tudi festivali, ki so bodisi organizacija zase ali projekt ene od neprofitnih organizacij, financirajo iz različnih virov. Pri tem potrebujejo premišljeno načrtovanje zbiranja sredstev (*fundraising*).

4.1 Finančna stabilnost festivalov

Če teorijo Leea Davisa (1998, 83–85) apliciram na finančni razvoj festivala, lahko potegnem vzporednice pri razvojnih stopnjah, ki jih opredeli za nevladne organizacije. Davis namreč trdi, da imajo organizacije kot ljudje svoj življenjski cikel. Vsak se prične z rojstvom. Festival se prične kot ideja, ki združi nekaj posameznikov v skupni ideji za izvajanje festivalskega programa. K začetnemu entuziazmu spada tudi to, da vsi vse počnejo sami, zbirajo sredstva, se prijavljajo na razpise, organizirajo dogodke, v veliki večini primerov gre za prostovoljce. Ko festival zaživi in postane uspešnejši, sledi kriza odraščanja. Pride do »deprofesionalizacije« vodenja, saj prvotna skupina ustanoviteljev ne zmore več vsega sama. Ker pa nekateri vodje niso pripravljeni izpustiti vsega iz rok, lahko nastopi kriza. Če festival uspešno prebrodi krizo, sledi utrditev – uvede se osnova za administracijo in upravljanje, ravno tako se določijo prednostne naloge in dolgoročno načrtovanje. Ko se festival znajde v najuspešnejši fazi, sledi vrhunec. V tem obdobju žanje največje uspehe. Žal pa vrhunec nikoli ne traja v nedogled,

zato festival preide v fazo zrelosti, kjer je program in organizacija še zmerom najboljša doslej, toda začetna zagnanost prične počasi pojenjati. Avtor navaja, da v tej fazi pride bodisi do prenove in vnovičnega vrhunca ali do birokratizacije, kjer je bistveni poudarek na notranjih sistemih, medtem ko se kakovost programov znižuje. Ko festival izgubi zaupanje svojih podpornikov, sledi konec.

Finančno stabilnost je v soodvisnosti z drugimi podsistemi in zmožnostmi organizacije ter s spodbudnim okoljem (Čandek 2002, 250). Stabilnost festivalov temelji predvsem na finančni in tudi organizacijski trdnosti. Davis (1998, 85–88) navaja naslednje elemente, ki omogočajo takšno stabilnost:

- vrednote – pomembno je, da ima organizacija, ki prireja festival, natančno zastavljeno vizijo, ravno tako vrednote in namen, zagotovo pa organizacijsko strukturo, pri čemer so vsi vključeni podrejeni istim ciljem;
- strateška pristojnost – pomembno je izdelati stvaren, ustrezen in učinkovit strateški načrt, prav tako tudi, da se je organizacija sposobna prilagoditi spremembam;
- podpora in omrežje – pomembna je podpora in pripadnost vseh udeležencev festivala, odgovornosti morajo biti deljene in jasno zastavljene, prav tako sistem sodelovanja na vseh ravneh;
- viri – brez ustreznih sredstev je izvajanje festivala oteženo ali celo onemogočeno, zato je potrebna dolgoročna strategija financiranja, tudi iz lastnih dejavnosti,
- programi – ti morajo biti uravnoteženi in uresničljivi, pa tudi stabilni in dolgoročni; menim, da morajo biti programi predvsem kakovostni;
- skupina – gre za ljudi, ki deluje timsko, med njimi mora potekati dobra komunikacija, naloge morajo biti razporejene glede na sposobnosti in večino ljudi.

Čandkova (2002, 250) piše o glavnih področjih organizacije in njihovi povezanosti, ki so:

- doseg – gre za usmeritev v eno ali več ciljnih skupin in načine za njihovo doseganje;
- pristop do dela – dobro poznavanje sodelavcev, zaposlenih in prostovoljcev, s katerimi delamo timsko ali jim omogočimo individualni pristop;
- kultura organizacije - ta se razvija in odvija navzven in navznoter. Kultura tudi govori o odnosu ljudi, pretoku informacij, odnosu do zaposlenih, prostovoljcev;
- izhodi – gre za poti do trga, promocijo storitev in organizacije;

- program (enako kot pri Davisu);
- zbiranje sredstev.

Neprofitne organizacije se pri zagotavljanju finančne stabilnosti, ki je tudi pogoj za splošno stabilnost organizacije, srečujejo s težavami, kot so omejene možnosti pridobitve virov, omejeno trajanje virov in omejitve virov.

Davis (1998, 88) predstavi dva modela financiranja neprofitnih organizacij: prvi, tradicionalni model, prikazuje enako stopnjo samofinanciranja in naraščajočo stopnjo projektno zasnovanih podpor, ki je v terminskih ciklih z »vzponi in padci«. Drug model je bolj enovit in prikazuje različne vire samofinanciranja, projektne donacije, ki so še zmeraj ciklične, toda v veliko manjšem deležu glede na vsa skupna sredstva. Tako se tudi zmanjšuje tveganje stabilnosti organizacije. Za stabilnost organizacije je torej pomembnih več finančnih virov.

4.2 Vrste sredstev

Poznamo več vrst sredstev, ki se jih neprofitne organizacije poslužujejo za svoje delovanje. Anheier (Anheier 2005, 204) sredstva deli v tri oblike, in sicer:

- finančna sredstva, kamor spadajo subvencije, donacije, prihodki iz prodaje in prihodki iz plačil za storitve;
- nefinančna sredstva, kot je npr. podarjena hrana in
- delo, ki je lahko plačano ali prostovoljsko.

Tavčar (2005, 246–247) zastavi širši vidik delitve sredstev, in sicer jih razdeli v štiri skupine, kar prikazuje Tabela 4.1.

Tabela 4.1: Vrste sredstev

SKUPINE	VRSTE	VSEBINA
FINANČNA SREDSTVA	nepovratna sredstva	financiranje iz državnega, občinskega ipd. proračuna, mednarodna pomoč, pomoč raznih organizacij, združenj, zbornic ...
	izposojena sredstva	kreditni bank, posojila organizacij, posameznikov

JAMSTVA	jamstva za najemanje posojila	jamstva fizičnih ali pravnih oseb
MATERIALNA SREDSTVA	darila v naravi	materiali, izdelki, naprave, objekti, zemljišča
	brezplačna uporaba	zemljišč, stavb, prostorov, opreme, infrastrukture (telekomunikacije, računalniške mreže) ...
NEMATERIALNA SREDSTVA	fizično delo	izvajalsko delo prostovoljcev
	umsko delo	strokovno delo prostovoljcev
	pravice	imena, industrijska lastnina, avtorske pravice
	ugled in vpliv	podoba v javnosti in vpliv pri oblasteh, financerjih.

Vir: Tavčar (2005, 247).

Poudarek je potrebno nameniti pomenu nematerialnih sredstev, kamor sodi tudi umsko in fizično delo. Prav zato ima menedžment človeških virov zelo velik pomen v neprofitnih organizacijah. Medtem ko so profitne organizacije usmerjene k maksimiziranju dobička iz svoje dejavnosti, so neprofitne usmerjene k izvrševanju svojega poslanstva. Bolj kot h kapitalu stremijo k delu. Poleg materialnih in finančnih sredstev je zato še kako pomemben človeški kapital, ki ga predstavljajo zaposleni in prostovoljci. O pomenu prostovoljstva v neprofitnih organizacijah sem že pisala v poglavju o ljubiteljski kulturi in prostovoljstvu. Neprofitni sektor vključuje različne oblike plačanega in neplačanega dela ter tipičnega in atipičnega dela. Tipi dela so odvisni od tipov ekonomije posamezne države (razvita, tranzicijska, razvijajoča), področja (zdravje, socialno varstvo, kultura, izobraževanje, humanitarna pomoč ...), geografskega položaja (urbano, ruralno območje) in velikosti ter starosti organizacije (Anheier 2005, 214).

4.3 Finančno načrtovanje

Preden se lotimo zbiranja sredstev, si moramo zastaviti naslednja vprašanja (Čandek 2002, 254):

- Zakaj obstaja organizacija/festival?
- Kaj so cilji organizacije/festivala?
- Kako nameravam uresničiti cilje?

- Koliko finančnih sredstev bi potrebovali za realizacijo programa?
- Kdo bo pridobil z našimi aktivnostmi?
- Kakšne so možnosti?

Pri oblikovanju finančnega načrta naredimo načrt pričakovanih prihodkov in odhodkov s ciljem zagotavljanja ekonomske uspešnosti. Lahko si sestavimo začetni proračun, kjer ocenimo višino vseh stroškov in prihodkov, delni proračun, ki je običajno narejen za vsako proračunsko postavko posebej, ali končni proračun. Goldblatt (v Sikošek 2010, 40) predlaga več korakov oblikovanja proračuna, in sicer pregled »finančne zgodovine« podobnih festivalov, analizo ekonomskega okolja ter oceno stroškov in prihodkov.

Pri načrtovanju moramo za čim bolj uspešnejše zbiranje slediti korakom, kot je prikazano na spodnji sliki. Gre za ciklični proces izvajanja nalog:

Shema 4.1: Ciklični proces zbiranja sredstev

Vir: Vodlan (2010, 9).

McDonnell, Allen in O'Toole (v Sikošek 2010, 42) predlagajo nekoliko drugačen proces pridobivanju sponzorjev, in sicer v naslednjem zaporedju:

- raziskava (pričakovanj, želja, marketinških ciljev ...);
- priprava ponudbe (podrobnejša predstavitev organizacije in projektov, ciljev, opis koristi, pričakovanj ...);
- priprava na odločitev (dogovor za sestanek z namenom podrobnejše predstavitve ponudbe);
- odločitev (podpis pogodbe z opredeljenimi obojestranskimi nalogami);
- izvedba prireditve (kjer obe stranki izpolnita svoje obveznosti);
- ocenjevanje in poročanje (ekonomska in medijska uspešnost).

Za uspešen uvod v zbiranje sredstev je potrebno pripraviti gradivo za potencialne sponzorje in donatorje. V gradivu je potrebno kar se da dobro predstaviti organizacijo, ki prosi za finančno podporo in projekte, ki bi jih naj sponzorji ali donatorji podprli. Predstavitev mora ustrezati zastavljenim strateškim ciljem. Pomembno je, da si v gradivu odgovorimo na vprašanja, kot so:

- Kako naša organizacija pomaga svojim uporabnikom?
- Kdo so naši uporabniki?
- Katere storitve jim ponujamo?
- Katere so naše pretekle reference?
- Kakšni so naši načrti za prihodnost?
- Zakaj si naša organizacija zasluži podporo? (Vodlan 2010, 10)

Koristno je tudi vedeti, da ima vsak donator svoj interes. Različne donatorje zanimajo različna področja dela organizacije. Gradivo naj bo zato prilagojeno vsakemu donatorju posebej in naj bo napisano tako, da bo donator iz njega razbral, da svojo pomoč nudi ljudem, se pravi programom, ki zadovoljujejo ljudi in ne samo plačujejo stroške organizacije. Za lažjo identifikacijo potencialnih donatorjev ali sponzorjev je zato priporočljivo zbiranje podatkov o zgodovini njihovih donacij, vrsti donacije, kontaktnih osebah idr. Tako bomo lažje oblikovali gradivo, v katerem bo zaprosen znesek, znali bomo pravilno nasloviti prošnjo in nenazadnje skušali vzpostaviti trdnejše odnose. Zelo pomembno je, da ima organizacija dobro izdelano spletno stran kot vir informacij, ki morajo biti sproti osvežene.

Po natančnem zbiranju informacij se lotimo analize donatorjev. To so lahko fundacije, civilna združenja, podjetniki, proizvajalci in trgovske organizacije, vlada in državni organi, posamezniki. Lahko jih razdelimo med potencialne darovalce, darovalce, ki prvič darujejo, in darovalce, ki so že večkrat darovali (Čandek 2002, 255–256). Pri donatorjih je prav tako dobro raziskati, ali so v preteklosti že prispevali sredstva, komu, kakšnim dejavnostim so naklonjeni, ali so uporabniki naših storitev, ali poznajo našo organizacijo, ali mi poznamo koga v njihovi organizaciji itn.

Pri analizi gospodarskega okolja se moramo vprašati, kaj želimo od podjetja: ali denar, stike, znanje, pomoč pri trženju, izboljšanje stikov z javnostmi, servise, izposojajo prostora, opreme ali izposojajo kadrov. Nadalje se moramo vprašati, kaj lahko podjetju ponudimo: podoba/izgled, znanje, stike z mediji, baze podatkov, znanje ali vpliv na povečanje dobička (Vojnovič 1998, 95–96).

4.4 Viri financiranja

Poznamo več virov financiranja, ki se med seboj razlikujejo po značilnostih, načinih priskrbovanja in protivrednostih v menjalnih razmerjih (Tavčar 2005, 246). Tavčar je razdelil vire financiranja na več skupin, prikazanih v Tabeli 4.2:

Tabela 4.2: Vrste sredstev zasebnih neprofitnih organizacij

Skupine virov	Značilnosti virov	Način priskrbe	Protivrednost
INTERESNO POSLANSTVO			
JAVNI VIRI	redno financiranje	proračun	javna korist
	občasno financiranje	projekti	zasluge uradnikov, politikov, veljakov
PODJETNIŠKI VIRI	komercialni	sponzorstvo	publiciteta, odnosi z javnostmi
	nekomercialni	donatorstvo	podoba podjetnika ali organizacije
OSEBNI VIRI			publiciteta,

	sredstva v denarju	pridobitev pod ceno (popusti)	zadovoljstvo in status, koristi ...
	sredstva v naravi	darila, vozila, zapuščine	publiciteta, zadovoljstvo in status, davčne olajšave
	znanje in pravice	nepotrebne dobrine-izraba, moda	udobna oddaja nepotrebni dobrin, zadovoljstvo, ugled
	delo in čas	prostovoljstvo ali delno plačilo	smiselna zaposlitev, izziv stroke ali menedžmenta
OSNOVNO POSLANSTVO			
LASTNA DEJAVNOST	prodaja lastnih izdelkov in storitev	po tržnih cenah	zadovoljstvo ob nakupu za dober namen
	prodaja lastnih ali tujih storitev na trgu	pod tržnimi cenami nad tržnimi cenami	legitimacija za druge vire sredstev status kupca, zadovoljstvo
DRUGE ORGANIZACIJE	menjava storitev ali izdelkov	sodelovanje	menjava storitev in izdelkov, delitev dela

Vir: Tavčar (2005, 248).

Badlet (v Tavčar 2005, 251) deli vire financiranja na državni proračun in proračun občin, članarine in prispevke članov, sponzorstva, darila in prostovoljne prispevke ter kreditiranje. Ott (v Tavčar 2005, 255) jih razdeli na darila in prispevke (te podarjajo posamezniki, njihove družine ali ustanove, združenja ali fundacije), podpore in subvencije (te prihajajo s strani podjetij, javnih ustanov, združenj in fundacij; občinske, podjetniške ali družinske fundacije), prodajo storitev in izdelkov (na osnovi pogodb državi ali podjetjem ali drugim neprofitnim organizacijam) ter članarine in pristojbine.

Srakar (v Srakar 2015, 5) loči vire financiranja v kulturi na javne prihodke, ki so lahko neposredni (državni, občinski ali pokrajinski, ko govorimo o drugih državah EU, in mednarodni – sredstva iz proračunskih virov EU) ali posredni (davčne olajšave in ugodnosti), ki se večinoma vežejo na spodbujanje investiranja s strani zasebnih vlagateljev: sponzorjev, donatorjev, partnerjev v javno-zasebnih partnerstvih, posameznikov, ki trošijo za kulturo, zasebnih ustanov in fundacij. Lastni prihodki zajemajo različne prihodke iz tržnih virov – prodaja vstopnic in drugih spremljajočih tržnih dejavnosti organizacije. Po mnenju Srakarja se čedalje pogosteje uporablja t. i. viralno trženje in oglaševanje, kar vodi v kulturno podjetništvo.

4.4.1 Sredstva iz javnih virov

Anheier (Anheier 2005, 283) opozarja na pomen odnosa med organizacijami in državo pri financiranju. Odnosi se oblikujejo glede na tip organizacije, področje, v katerem deluje in raven države (lokalno, državno, nadnacionalno). Pri tem loči različne:

- financiranje (donacije, različne pogodbe, koncesije);
- nedenarno podporo (izdelki, izvedenska mnenja, blago in storitve v naravi);
- mandati (vladne zahteve, da pri izvajanju določenih politik vključijo neprofitne organizacije) in
- predpise ter odgovornosti.

Sredstva, ki jih država in občine namenjajo za programe neprofitnih organizacij in njihove projekte, so bistvena. Država in občine na ta način tudi izkazujejo odnos do delovanja teh organizacij na različnih področjih, npr. kulturi. Kakšna bo npr. kulturna podoba nekega kraja, je odvisno predvsem od lokalne skupnosti in njenega vlaganja v akterje kulturnega življenja. Država s kulturno politiko opredeli tista področja, ki so zanjo bistvena. Z Nacionalnim kulturnim programom opredeli kriterije za dodeljevanje javnih sredstev. Javno financiranje je zaslužno tudi za zaustavitev morebitne komercializacije vsebin prireditelj, do katere bi lahko prišlo ob pomanjkanju državnih ali občinskih sredstev (Mihelj 1999, 44). Finančna podpora pa ni edini način državne podpore, saj država z davčnimi olajšavami spodbuja vlaganje v kulturno dejavnost. Prav tako lahko občine zagotovijo npr. koriščenje brezplačnega

oglasnega prostora, uporabo prostorov, prometnih zapor, varnostnikov ipd. (Mihelj 1999, 45).

Financiranje kulture je opredeljeno v Zakonu o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK, Uradni list RS št. 77/07). Država uresničuje javni interes z zagotavljanjem kulturnih dobrin kot javnih dobrin, z načrtovanjem, gradnjo in vzdrževanjem javne infrastrukture, z delovanjem javne službe, s podpiranjem občin, ki so ustanoviteljice občinskih javnih zavodov širšega pomena, s podeljevanjem statusa organizacije v javnem interesu na področju kulture, z registracijo samozaposlenih v kulturi in s priznavanjem socialnih pravic (ZUJIK, Uradni list RS št. 77/07, 24. člen).

Država in občine tako financirajo javne sklade, javne agencije, javne zavode, ustanove, financira izvajalce za izvajanje javnih kulturnih programov in projektov, financira stroške prostora itd. Država in občine razpisujejo javne razpise, javne pozive ali neposredne pozive za zbiranje predlogov javnih kulturnih programov in kulturnih projektov, ki se financirajo iz javnih sredstev. Država podpira tudi kulturno delovanje Slovencev v zamejstvu (ZUJIK, Uradni list RS št. 77/07).

Miheljeva (Mihelj 1999, 45) loči med dvema načinoma financiranja. Eno je trajno financiranje institucij (v obliki dotacij ali pokrivanje deficita), ki lahko vodi v elitizem in posledično manjšo orientiranost k publiki. Tudi Salomon (v Anheier 2005, 289) izrazi bojazen, da bi se neprofitne organizacije zaradi vpliva države preveč zbirokratizirale, prekomerno profesionalizirale in spolitizirale. Druga oblika financiranja, ki jo Miheljeva predstavi, je projektno ali programsko financiranje, kjer država ali lokalna skupnost podpre le določen projekt ali program, pa še to navadno ne v celoti. Na ta način si država zagotovi večji nadzor nad izvajanjem aktivnosti in uvaja konkurenčnost med razdeljevanje javnih sredstev ter onemogoča dolgotrajnejše delo in nadgradnjo kakovosti.

Po raziskavah Čopičeve (v Srakar 2015, 6) so neposredne javne finance, namenjene kulturi, v upadanju, zlasti kot posledica gospodarske krize. Javna podpora kulturi se osredotoča na financiranje kulturne produkcije in kulturne ponudbe. Vse bolj pomemben postaja dejavnik

povpraševanja oz. uporabnikov kulture, kar pomeni, da se morajo kulturni organizatorji bolj osredotočati na svojo publiko.

Vse bolj se organizacije lotevajo financiranja s strani evropskih sredstev, torej različnih skladov in programov, preko katerih Evropska unija financira razvoj različnih področij delovanja, od kmetijstva, sociale, regionalnega razvoja, znanosti, kulture itd. Ti izhajajo iz strateških in programskih dokumentov, njihov namen pa je uresničevanje ciljev, zapisanih v teh dokumentih (sektorski in horizontalni razvojni programi, strategije, politike itd.) (Wostner 2005, 251). Ločimo med:

- javnimi programi, ki črpajo sredstva iz strukturnih skladov, in programi, ki jih vodi Komisija oz. direktorati Komisije. K javnim virom štejemo tudi sredstva Sveta Evrope;
- neodvisni viri so neodvisne fundacije za pomoč organizacijam na specifičnem področju in za specifično vsebino, podjetja in premožni posamezniki (Magdić 2007, 18–19).

Prijava na razpise EU od nas zahteva ustreznost projekta glede na določen program, določen časovni okvir, ki je odrejen za izvajanje aktivnosti, prijavo zgolj upravičenih stroškov za izvajanje aktivnosti in teritorialno upravičenost. Na podlagi meril za izbor projektov komisija izbere tiste prijavitelje, ki so zbrali zadostno število točk. Zelo se poudarja povezovanje raznih organizacij v projektu, lahko pa so sredstva dodeljena tudi posameznim organizacijam. Pretežno gre za projektno financiranje. EU je celo prilagodila financiranje neprofitnih organizacij z lažjo dostopnostjo predvsem prijaviteljem z omejenimi sredstvi.

Organizacije lahko kandidirajo za dve vrsti sredstev: neprofitna organizacija odda vlogo za sredstva za konkreten projekt v okviru programa Evropske unije in če je predlog ocenjen pozitivno, Komisija projekt sofinancira v določenem deležu. Organizacija lahko pridobi sredstva tudi v okviru nekaterih programov za splošno dejavnost, a mora slediti cilju, ki je del politike Evropske unije in je v splošnem evropskem interesu. Eden takih programov je Ustvarjalna Evropa, namenjen kulturni dejavnosti. Prijave za finančno podporo so ponovno odvisne od instrumentov. Programe, ki se upravljajo na nacionalnem ali regionalnem nivoju, vodi nacionalni ali regionalni organ, programe, ki se upravljajo centralno, pa Evropska komisija ali izvajalska agencija (Magdić 2007, 22).

4.4.2 Sredstva iz zasebnih virov

Sredstva s strani podjetij so pri nas najbolj razširjena oblika financiranja. Prednosti teh so ta, da se financiranje lahko nadaljuje iz leta v leto, lahko vodi do drugih oblik podpore in lahko odpre vrata drugim podjetij donatorjev. Pomanjkljivosti se kažejo v financiranju, ki se prične z malimi zneski, v vsakoletnem dokazovanju organizacije, ki je sredstva prejela, takšno pridobivanje sredstev zahteva veliko dela in lahko ovira osnovno dejavnost organizacije. Podjetja sicer nimajo nikakršne obveze vlagati ali podarjati sredstev za razvoj in delovanje neprofitnih organizacij. Vzroki, da podjetja prispevajo, so npr. spoznavanje njihovega lastnega interesa, kjer podjetja s podporo organizacijam vzdržujejo visoko raven delovanja določenih področij v okolju, od koder prihajajo njihovi zaposleni. S podporo si podjetje zagotovo pridobi določen ugled. Lahko so v podjetju posamezniki tisti, ki inicirajo financiranje. Nekatera podjetja se omejijo na skupnost, v kateri delujejo in mnoga podjetja imajo interes z donacijo tudi dobiti kaj nazaj (Vojnovič 1998, 96).

Zbiranje ali pridobivanje sredstev imenujemo »*fundraising*«. Beseda je skovanka iz besed »*fund*« (sredstva) in »*raise*« (zbirati, povečati). Gre torej za aktivnost, s katero organizacija pridobiva sredstva. Po drugi svetovni vojni je *fundraising* postal pomembna disciplina s formalnimi zahtevami. Pomemben je zato, ker si organizacija s tem omogoči trajnostni razvoj in napredek. Hkrati postane manj občutljiva na spremembe financiranja in s tem bolj neodvisna (Vodlan 2010, 5). Pri zbiranju sredstev gre za uporabo različnih metod in tehnik, ki zagotavljajo financiranje aktivnosti (Čandek 2002, 254). Zbiranje sredstev je vsekakor težko in za mnoge neljubo opravilo, vsekakor pa »iskalcem« primanjkuje entuziazma.

Pri financiranju od podjetij se najpogosteje uporabljata pojma donacija in sponzorstvo. Donacija je altruistična in ne komercialna dejavnost. Pri njej se običajno ne zahteva nobenih povračil in se ne pričakuje nobene koristi. Donatorji so običajno tihi financerji, ki želijo pomagati pri dejavnostih neprofitne organizacije (Kovač 1998, 33). Donacija se lahko pri podjetniku ali gospodarski družbi obravnava kot davčna olajšava. Pri prejemu donacije organizacija ne potrebuje sklepne pogodbe, če pa že, pa v pogodbi ni potrebno navajati obveznosti, ki bi jih naj imela organizacija do donatorja.

Drug način financiranja je sponzorstvo, ki je kot oblika mecenstva stara že stoletja. Za razliko od donatorjev sponzorji za finančno podporo pričakujejo vzajemno korist. Gre torej za obojestransko koristno dejavnost – sponzorju koristi v obliki reklame ali druge posredne oblike komercializacije, sponzoriranec pa lahko izpelje svoj projekt ali program. Pri sponzorstvu gre za uresničevanje profitnih ciljev s pomočjo neprofitnih namenov. Ker gre za poslovno dejavnost, je potrebno tudi opredeliti jasne cilje, interese in načine izpolnjevanja določenih poslovnih odločitev. Sponzor in sponzoriranec morata skleniti pogodbo, kjer natančno opišeta medsebojne obveznosti (Kovač 1998, 33–34). Priložnosti podjetij pri sponzoriranju kulture so npr. vpliv na programsko zasnovo kulturnega projekta, oglaševanje v okviru prireditve, vstopnice in druge ugodnosti, promocijski material z omembo sponzorja itd. (Kovač 1998, 35). Kulturni ustvarjalci se morajo zavedati, da je sponzoriranje za podjetje pomembna oblika družbene odgovornosti, hkrati pa je splošna oblika trženja. Sponzorstvo v kulturi omogoča podjetjem poseben imidž, je tudi uveljavljanje nove poslovne kulture podjetja in ima močan vpliv na notranje odnose v podjetju.

Vojnovičeva (Vojnovič 1998, 99–100) navaja še druge načine zbiranja sredstev od podjetij, in sicer:

- darila v naravi – podjetje prispeva v obliki izdelka, blaga, servisa (finančno svetovanje, grafično oblikovanje, tiskanje ...), prostora ali opreme;
- zbiranje sredstev od zaposlenih – ta način je bolj prisoten v tujini, gre pa bodisi za zbiranje sredstev pri zaposlenih za nek določen projekt ali organizacijo bodisi da zaposleni nekaj dodatnih ur delajo na teh projektih bodisi »posoja« svojih strokovnjakov neprofitnim organizacijam;
- prodaja blagovne znamke – neprofitna organizacija ponudi podjetju odkup blagovne znamke in njeno uporabo za potrebe trženja.

Ne smemo mimo pridobivanja sredstev od posameznikov, ki je v Sloveniji še zmeraj slabo razvito. V ZDA kar 84 % vseh donacij prihaja od posameznikov, 12 % s strani fundacij in le 4 % s strani podjetij (Vodlan 2010, 21). Vzrok, da pri nas takšno pridobivanje sredstev ne funkcionira, je v naši kulturi in bojzani pred nagovarjanjem neposredno oz. iz oči v oči. Potencialne donatorje raje nagovarjamo preko npr. medijev; iščemo jih lahko med

obstoječimi in preteklimi donatorji, člani, uporabniki in bivši uporabniki naših storitev, prostovoljci, sorodniki in prijatelji uporabnikov itn.

4.4.3 Lastna sredstva

Neprofitna organizacija lahko s pripravo festivala pridobi sredstva iz prodaje lastnih proizvodov oz. storitev. Lahko gre za proizvode ali storitve, ki predstavljajo temeljno dejavnost organizacije. Praviloma so neprofitne organizacije manj tržno usmerjene. Ker stranke oz. uporabniki storitev ne pokrijejo bistvenega deleža stroškov, obstaja bojazen, da se bo program organizacije prilagajal interesom drugih virov, kot so država, občine, sponzorji. Če je poslanstvo orientirano v publiko, so takšni odkloni malo verjetni (Mihelj 1999, 46).

Lahko pa organizacija trži tudi storitve ali proizvode, ki predstavljajo njeno sekundarno dejavnost. Gre predvsem za izdelavo in prodajo spominkov, hrane in pijače, posredovanje kulturnih prireditev, organizacijo prireditev izven terminov festivala itd. S tem si organizacija zagotovi večjo finančno stabilnost in samostojnost ter neodvisnost od drugih virov financiranja, vendar pa je lahko deležna očitkov o grabežljivosti in posledično zmanjšanju javne podpore. Tovrstna dodatna dejavnost zagotovo od organizatorjev terja veliko dodatnega dela in lahko pride do zanemarjanja osnovne dejavnosti (Mihelj 199, 46).

Razlogi, zakaj se neprofitne organizacije v poslovnem svetu ne znajdejo najbolje, so po mnenju Firstenberga (v Žnidaršič Kranjc 1996, 28) naslednji:

- ker nimajo konkurence, jim manjka spodbuda za uspešnejše poslovanje;
- primanjkuje jim sredstev, da bi na trg postavili nove proizvode ali metode; sredstev ni zaradi sprotne porabe;
- takšne organizacije vodijo ljudje, ki so značajske drugačni od menedžerjev profitnih organizacij in ki prvenstveno sledijo poslanstvu organizacije, prav tako pa velikokrat tudi niso ustrezno izobraženi v tej smeri;
- znotraj tovrstnih organizacij velja splošno mnenje, da je osnovna dejavnost na prvem mestu, zato je vsakršno zniževanje stroškov ali pridobivanje sredstev s tržno dejavnostjo neustrezno;

- organizacije so nagnjene k temu, da jasno določijo cilje z namenom, da bi postali nemerljivi in tako ne bi mogli oceniti, ali so bili uresničeni;
- podjetništvo je v očeh drugih kot škodljivo, saj je organizacija sama po sebi označena kot podjetniška;
- v neprofitnih organizacijah tudi ni nagrad za storilnost in podjetniško uspešnost.

4.5 Tehnike pridobivanja sredstev

Peterman (1998, 107–109) je predlagal najpomembnejše funkcije zbiranja sredstev, ki jih sam poimenuje »življenjsko« pomembne. To so:

- pozitivna naravnost – dejstvo je, da je potrebno verjeti v svoje delo in stati za svojimi prepričanji. Do potencialnih donatorjev je zato potrebno pristopiti pozitivno ne glede na morebitno zavrnitev;
- poznavanje organizacije – tisti, ki je zadolžen za zbiranje sredstev, mora do potankosti poznati delovanje organizacij. Predvsem mora znati odgovoriti na vprašanja, kot so kakšen je namen delovanja organizacije, kaj prinaša ljudem, kaj prinaša donatorju;
- nadalje mora zbiratelj dobro poznati vse projekte, dogodke, storitve, s katerimi se organizacija ukvarja;
- poznavanje tehnik pridobivanja sredstev je naslednja ključna funkcija, saj le tako lahko obdrži organizacijo pri življenju;
- vključevanje donatorja v svoje akcije; da zadovoljimo ta pogoj, moramo dobro poznati donatorja, da mu lahko ponudimo tisto, kar bi morebiti želel;
- ko dosežemo vse to, je potrebno z donatorjem doseči zaupanje.

Obstaja kar nekaj tehnik in metod pristopa do donatorjev. Najpogostejše so:

- članarine, klubi, različna članstva – gre pravzaprav za obvezno plačilo članov, ki se ne smatra kot donacija;
- direktna pošta – je še zmeraj najpogostejša metoda zbiranja sredstev. Med slabosti te tehnike lahko štejemo stroške pošiljanja in nagovarjanje splošne javnosti brez vnaprejšnje analize;

- dobrodelni dogodki – je precej klasična metoda zbiranja sredstev. Lahko priredimo dobrodelne teke, koncerte, večerje ipd. Sredstva se zbirajo s pobiranjem kotizacij za udeležbo, prostovoljnih prispevkov ali prodajo vstopnic;
- SMS donacije – pri nas so precej razširjena oblika; ta metoda se uporablja skupaj z medijsko kampanjo;
- licitacije, dražbe – metoda, ki se vse bolj uveljavlja tudi v Sloveniji. Licitira se predmet ali storitev, za katerega vemo, da bo šel v prodajo;
- *fundraising on-line* – zbiranje sredstev po spletu, kjer lahko uporabimo svojo spletno stran za nagovarjanje potencialnih donatorjev in si pomagamo z avdio-vizualnim gradivom za bolj prepričljivo predstavitev (Vodlan 2010, 24–27).

Ostale pogoste tehnike so materialna podpora, oglasi, osebni stik, dogovor, dogodki, subvencija, marketing, zapuščina, projekti samofinanciranja, telefon in posojila (Čandek 2002, 256).

5 PRIMERJALNA ANALIZA FINANCIRANJA IZBRANIH SLOVENSКИH FOLKLORNIH FESTIVALOV

5.1 Predstavitev analize

5.1.1 Cilj/namen analize

Po pregledu najvidnejših folklornih festivalov pri nas lahko naletimo na številne specifične, ki delajo festivale tako raznolike. Več ali manj pa je festivalom skupno, da so nastali iz želje folklornih društev ali folklorni skupin po prikazovanju svoje lastne dediščine in povezovanju ali druženju s skupinami od drugod. Kar precej festivalov ima že dolgo in bogato tradicijo, zato so sčasoma prišli pod okrilje javnih zavodov, ki jih danes financirajo lokalne skupnosti. Nekaj mlajših festivalov obstaja izključno zaradi vneme posameznikov, ki so pripravljeni žrtvovati svoj prosti čas, pa tudi sredstva za izvedbo dogodkov.

Analiza štirih folklornih festivalov v Sloveniji se navezuje na teoretični okvir, želim namreč predstaviti v prvi vrsti izvor oz. motiv nastanka festivalov, nato festival z organizacijskega vidika oz. organizatorja samega festivalov, saj gre za projekte javnih ali zasebnih neprofitnih organizacij, v nadaljevanju tudi vire financiranja posameznih festivalov, stroške organizatorjev in posledično programsko raznolikost. Vzrok za izbiro ravno teh štirih festivalov je v tem, da so si v nekaterih dimenzijah nadvse podobni, se pa medsebojno razlikujejo po višini proračuna, s katerim razpolagajo, v višini sredstev, ki jih namenjajo posameznim stroškom, v programski zasnovi in tradiciji, s katero se lahko kitijo.

Cilj oz. namen analize je torej izpostaviti prav te dimenzije, ki ključno vplivajo na podobo in vsebino festivala, na njegovo prepoznavnost in kvaliteto. Cilj analize je tudi raziskati povezavo med ljubitejsko kulturo in samostojnimi neprifitnimi organizacijami, v tem primeru kulturnimi društvi in folklornimi festivali s poudarkom na finančni razbremenitev le-teh.

5.1.2 Raziskovalna teza/vprašanja

Navezujoč se na teoretski okvir sem si zastavila naslednjo tezo:

Kulturna društva veliko pripomorejo k zagotavljanju boljših pogojev za izvedbo folklornih festivalov pri nas.

Zanima me, kakšna je vloga zasebnih neprofitnih organizacij - društev pri oblikovanju in izvedbi folklornih festivalov v Sloveniji? Kot sem že opredelila v teoretskem delu so kulturna društva nepogljivi del ljubiteljske kulture, saj jih v Sloveniji deluje preko 5000 s preko 100.000 posamezniki. Ljudsko izročilo se skozi folklorno dejavnost ohranja in poustvarja prav v kulturnih ali folklornih društvih in skupinah.

Zanima me torej:

- Kakšna je povezava med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivali – ali so folklorne skupine, delujoče znotraj društev, zgolj kot nastopajoči, ali s svojim prostovoljnim delom pripomorejo k zniževanju stroškov festivala, ali prevzamejo del organizacije festivala nase...?
- Kako folklorne skupine, delujoče znotraj društev, pripomorejo k vsebinski pestrosti festivalov – bodisi z razvijanjem novih spletov, pestrostjo ljudskih kostumov, glasbeno (pevsko in godčevsko) raznolikostjo in k prireditveni pestrosti svojega kraja?
- Kakšne koristi imajo folklorne skupine od sodelovanja na festivalih – ali zadovoljstvo nastopanja na uveljavljenih slovenskih festivalih, ali navezave stikov s tujimi folklorniki in morebitnim gostovanjem v tujini, ali nabiranje izkušenj...?

Teza se navezuje na osnovno temo naloge, in sicer probleme financiranja festivalov. Skušala prikazati delež udeležbe društev pri pripravi festivalov – finančni delež in vsebinski delež (količina programa) v razmerju z drugimi viri in drugimi nastopajočimi. Tako bom skušala pojasniti tudi smiselnost delovanja folklornih skupin, njihovo motivacijo in soudeležbo pri kreiranju festivalskega dogajanja pri nas.

5.1.3 Metode in izvedba raziskave

V namene raziskave bom najprej opravila primerjalno analizo na podlagi sekundarnih virov. Medsebojno bom primerjala štiri slovenske folklorne festivale, ki se razlikujejo po svojem obsegu, vsebini, času obstoja in načinih financiranja. Izbrani festivali so Folklorni kimavčevi večeri na Ptuj, Folkart v Mariboru, Mednarodni folklorni mediteranski festival Piran in Mednarodni folklorni festival Beltinci. Podatke sem pridobila iz letnih poročil organizacij, ki pripravljajo obravnavane festivale, to so Območna izpostava JSKD Ptuj, Narodni dom Maribor, Zveza kulturnih društev Karol Pahor Piran in Kulturno umetniško društvo Beltinci. Prav tako sem opravila intervjuje s predsedniki društev in producenti festivalov. Te štiri festivale sem izbrala zato, ker so si v nekaterih dimenzijah nadvse podobni, se pa medsebojno razlikujejo po višini proračuna, s katerim razpolagajo, v višini sredstev, ki jih namenjajo posameznim stroškom, v programski zasnovi in tradiciji, s katero se lahko kitijo. Prikazala bom podatke delovanja festivalov zadnjih pet let. Kot kazalnike bom primerjala število nastopajočih skupin in posameznikov, tako tujih kot domačih, število prizorišč, čas trajanja festivalov, višino sredstev iz različnih virov, prav tako pa najpogostejše načine zbiranja sredstev.

5.2 Predstavitev izbranih festivalov

Festivali so predstavljeni glede na naslednje dimenzije:

- motivi za nastanek in izvajanje festivala;
- programska pestrost festivalov;
- organizatorji in izvajalci;
- načini pridobivanja sredstev;
- stroški izvedbe festivala za zadnjih pet let;
- viri financiranja festivala zadnjih pet let.

5.2.1 Mednarodni folklorni festival sredoziemskih mest Piran (MIFF)

MIFF vsako leto organizirata Zveza kulturnih društev Karol Pahor Piran in Folklorno društvo Val Piran. Gre za dve zasebni neprofitni organizaciji, ki ju ureja Zakon o društvih (Zdru1,

Uradni list RS, 61/06). Prvi festival je bil organiziran leta 2003. Namen festivala je združevanje in prikaz različnih kultur iz sredozemskega območja, združevanje mladih folkloristov in sklepanje novih poznanstev. Prireditelj je pomembna za celotno slovensko Obalo. Festival so organizatorji uspeli razširiti tudi na Hrvaško, natančneje v Umag. Dogodki znotraj festivala se odvijajo največ lokacijah v Piranu, Portorožu, Izoli in Kopru. Vsako leto privabijo več tujih skupin, vendar pa se, kot vsi ostali, ki se ukvarjajo s pripravo kulturnih dogodkov, spopadajo s finančnimi težavami (vir: MIFF).

Festival se je pričel na pobudo Folklornega društva Val Piran po organizaciji mednarodnega festivala. Prvotno je organizacija festivala temeljila na prostovoljnem delu članov društva, ki še danes, 12 let kasneje, veliko postorijo prostovoljno za festival (Predsednikom FD Val Piran 2016).

Tabela 5.1 prikazuje kontinuirano delovanje festivala glede na število dni trajanja festivala, število skupin in prizorišč.

Tabela 5.1: Delovanje festivala MIFF zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Trajanje festivala (št. dni)	5	5	5	5	5
Št. tujih skupin	11	6	8	6	5
Št. posameznikov tujih skupin	387	238	243	173	179
Št. domačih skupin	2	3	2	2	2
Št. posameznikov domačih skupin	56	60	57	44	68
Število prizorišč	4	4	4	4	4

Vir: ZKD Karol Pahor Piran

Kot je razvidno iz tabele, je festival precej konstanten. Za prizorišča so si organizatorji izbrali mesta Piran, Koper, Izolo in Portorož. Povsod, razen v Portorožu, se festival odvija na trgih in ulicah mest. Festival traja zadnjih pet let 5 dni. Število udeležencev z leti nekoliko upada. Konstantno je število slovenskih skupin, medtem ko število tujih rahlo upada. Dejstvo je, da v zadnjih letih organizatorji zaračunavajo tujim udeleženi skupinam plačilo participacije na

festivalu oz. skupine same prispevajo za bivanje v Piranu. To je eden od načinov, da festival ostane pri življenju, hkrati pa je izjemno privlačen za tuje skupine. Nahaja se namreč v časovnem obdobju, ko v Evropi poteka več podobnih festivalov in skupine, ki pripotujejo v Piran, so namenjene na kak drug festival ali se vračajo in jim MIFF tako predstavlja postanek na poti na drugo lokacijo. Poleg tega se festival odvija v poletnih mesecih v obmorskih mestih. Po mnenju organizatorjev je festival drugi največji v Sloveniji, ki je hkrati kakovosten in privlačen, zato se ne bojijo izpada skupin (Predsednikom FD Val Piran 2016).

Organizatorji sredstva za izvedbo festivala pridobivajo na naslednje načine: prijava programa na neposredni poziv občine za sofinanciranje redne dejavnosti, prijave na razpise za sofinanciranje kulturnega programa JSKD in občine Koper, prijave na razpise podjetij za dodelitev sponzorskih ali donatorskih sredstev, folklorne skupine same prispevajo sredstva za bivanje. Prošenj raznim podjetjem zadnja leta ne pišejo več, ker ni bilo odziva ali pa so jim poslali negativen odgovor (Vir: ZKD Karol Pahor Piran). Velik del pa prispevajo člani Folklornega društva Val Piran, ki s prostovoljnim delom poskrbijo za tehnične potrebe festivala.

Tabela 5.2: Stroški MIFF zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Stroški programa	26.740,00	21.065,00	27.359,75	19.466,00	21.739,00
Materialni stroški	1.833,00	3.023,00	2.952,00	4.050,00	6.552,00
Stroški kadra (dodatni)	816,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Stroški promocije	3.838,00	4.019,00	2.628,00	5.284,00	3.522,73

Vir: ZKD Karol Pahor Piran

Tabela 5.2 prikazuje stroške festivala MIFF, ki so nastali v zadnjih petih letih. Največji delež stroškov znašajo materialni stroški, ki vključujejo bivanje udeležencev festivala in tudi njihovo prehrano. Ta strošek z izjemo leta 2013 nekoliko pada, medtem ko se stroški programa zvišujejo. Precej raznolik je strošek promocije festivala. Tabela kaže, da organizatorji nimajo stroškov z dodatno zaposlenimi za potrebe festivala. Festival namreč

organizira ZKD Karol Pahor Piran s strokovnim kadrom in Val Piran, ki postori večino dela znotraj festivala, seveda brezplačno.

Tabela 5.3: Prihodki MIFF zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Sredstva iz javnih virov (občine)	9.000,00	8.609,00	8.600,00	7.050,00	10.980,00
Sredstva iz javnih virov (država) (JSKD)	600,00	800,00	550,00	1.000,00	1.300,00
Sredstva iz zasebnih virov + prispevki udeležencev	25.679,00	18.650,00	23.738,00	20.750,00	19.533,00
Sredstva iz lastne dejavnosti	72,00	49,00	52,00	0,00	0,00

Vir: ZKD Karol Pahor Piran

Tabela 5.3 prikazuje prihodke festivala MIFF zadnjih pet let. Organizatorji največ sredstev pridobijo iz zasebnih virov. Podpora z leti sicer upada. Prihodek festivala predstavljajo tudi prispevki udeležencev za kritje stroškov bivanja na festivalu. Solidna je podpora občine, ki festival financira preko soorganizatorja festivala, to je ZKD Karol Pahor Piran. Državna sredstva prihajajo iz JSKD, in sicer iz javnih projektnih razpisov za financiranje ljubiteljske kulturne dejavnosti. Lastna sredstva so zanemarljivo nizka, kar pove, da je festival za obiskovalce povsem brezplačen (Vir: ZKD Karol Pahor Piran).

5.2.2 Mednarodni folklorni festival v Beltincih (MFF Beltinci)

Najdlje trajajoči festival med vsemi, ki jih primerjam, je beltinski. Leta 2010 je praznoval že 40 let obstoja. Povezuje se s praznikom ob koncu žetve ob Muri. Namen festivala je ohranjanje teh običajev in prikazovanje širšemu občinstvu. Je tudi eden najstarejših festivalov v Sloveniji. Ideja za izvedbo festivala je nastala ob 30. obletnici obstoja beltinske folklorne skupine, ki je tudi organizator festivala. Folklorna skupina deluje pod okriljem Kulturno umetniškega društva Beltinci. Za izvajanje festivala so si organizatorji izbrali beltinski grad in park ob gradu. Predstavljanje plesov, glasbe in običajev so obogatili še z vaškimi igrami, razstavami, predstavitvami knjig ipd. Velik poudarek namenjajo povezovanju

z zamejskimi Slovenci. Radi trdijo, da njihov festival velja za pravi folklorni festival, ki se še ni skomercializiral. Festival je dobil dodatno vrednost z odločitvijo Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, da državna srečanja odraslih folklornih skupin, ki so bile izbrane na območnih in regijskih srečanjih po vsej Sloveniji, umesti na beltinski festival. Od samega začetka so pri izvajanju festivala sodelovali lokalni strokovnjaki, etnologi, učitelji glasbe in koreografi (Hofman v Petrovič 2011, 257–267).

Tabela 5.4: Delovanje MFF Beltinci zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Trajanje festivala (št. dni)	4	4	4	4	4
Št. tujih skupin	3	3	6	5	4
Število udeležencev tujih skupin	50	63	88	70	77
Št. domačih skupin	8	8	10	9	9
Število udeležencev domačih skupin	343	232	244	254	269
Število prizorišč	1	1	1	1	1

Vir: KUD Beltinci

Tabela 5.4 prikazuje precej konstantno delovanje festivala. Prizorišče ostaja vsa leta eno samo, kar tudi daje značaj festivalu. Tudi število dni se v zadnjih petih letih ni spremenilo. Število tujih skupin in udeležencev ostaja v povprečju, je pa precej večje število slovenskih skupin, predvsem na račun državnega srečanja *Le plesat me pelji* v organizaciji JSKD. Vsako leto na festivalu nastopi seveda tudi domača, beltinska folklorna skupina.

Organizatorji MFF Beltinci pridobivajo sredstva s prijavi na razpise, osebnimi stiki, prošnjami za donatorska in sponzorska sredstva, s prodajo artiklov za srečelov, vstopnino, dobičkom od prodaje gostinske ponudbe itd. (Predsednik KUD Beltinci 2016).

Iz tabele 5.5 je razvidno, da organizatorji festivala največ denarja namenjajo programu. Programski stroški so bolj ali manj konstantni, se pa bistveno povečujejo materialni stroški. Precejšen je tudi delež financiranja promocije festivala, ki je v zadnjih štirih letih nespremenjen. z izjemo leta 2011 stroškov kadra ni, saj organizatorji tudi tega festivala prisegajo na prostovoljno delo svojih članov (Predsednik KUD Beltinci 2016).

Tabela 5.5: Stroški MFF Beltinci zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Stroški programa	30.010,00	39.884,00	26.082,00	27.638,00	30.052,00
Materialni stroški	1.397,00	3.049,00	4.165,00	4.745,00	7.445,00
Stroški kadra (dodatni)	1.984,00	---	----	----	----
Stroški promocije	3.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00

Vir: KUD Beltinci

Tabela 5.6 priazuje različne vire financiranja beltinškega festivala. Občina Beltinci vsako leto nameni soliden znesek, izstopa leto 2012. Takrat je tudi krajevna skupnost občine prispevala nekaj sredstev. Državna sredstva so sestavljena iz dveh virov, to je JSKD in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, sredstva pa društvo prejema s prijavi projekta na javne razpise (Predsednik KUD Beltinci 2016). Največji delež prihodkov predstavljajo sredstva iz lastne dejavnosti, to je prodaja vstopnic in prodaja pijače na prireditvah. Festival namreč obišče več kot 10.000 ljudi (Predsednik KUD Beltinci 2016).

Tabela 5.6: Prihodki MFF Beltinci zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Sredstva iz javnih virov (občine)	14.009,00	21.664,00	8.586,00	10.809,00	10.882,00
Sredstva iz javnih virov (država)	6.004,00	9.285,00	3.679,00	4.633,00	4.663,00
Sredstva iz zasebnih virov	2.680,00	2.330,00	1.030,00	2.365,00	4.350,00
Sredstva iz lastne dejavnosti	17.128,00	18.597,00	23.075,00	20.466,00	29.183,00

Vir: KUD Beltinci

5.2.3 Mednarodni festival Folklorni kimavčevi večeri na Ptuju (FKV)

Folklorni kimavčevi večeri potekajo vsako jesen na območju Spodnjega Podravja, Ptuja, Haloz in Slovenskih goric. Območje je eno bogatejših po raznovrstnosti in številnosti folklornih skupin, ki predstavljajo dediščino teh krajev. Osnovni namen Folklornih kimavčevih večerov

je predstavljanje kulturne dediščine, folklorne in ohranjanje le-te preko nastopov in udejstvovanja folklornih skupin. Folklor tega območja je trdno zapisana v ljudeh, ki tu živijo, zakoreninjena je v kulturnem ustroju in predstavlja del naše identitete. Festival pomembno podpira vrednote ohranjanja nesnovne kulturne dediščine, izobražuje in predstavlja kulturo teh krajev, obenem pa skrbi za promocijo mesta in regije (JSKD, OI Ptuj 2016).

Ideja o pričetku organizacije festivala je vzknila med folklornimi društvi tega območja in območno izpostavo JSKD Ptuj. Takoj se je pričela plesti zgodba okrog festivala in po petih letih festival že zmeraj živi. Festival danes izvaja območna izpostava JSKD v sodelovanju s kulturnimi, prosvetnimi in folklornimi društvi območja, ki ga pokriva (JSKD, OI Ptuj 2016).

Tabela 5.7: Izvajanje festivala FKV zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Trajanje festivala (število dni)	4	5	4	5	5
Število tujih skupin	4	4	4	2	5
Število udeležencev tujih skupin	85	90	100	50	150
Število domačih skupin	6	9	9	7	12
Število udeležencev domačih skupin	100	140	150	100	220
Število prizorišč	7	3	7	6	11

Vir: JSKD, OI Ptuj

Tabela 5.7 prikazuje delovanje festivala od samega začetka, torej leta 2011 do leta 2015. Število dni trajanja festivala odstopa za en dan, prav tako ostaja število tujih skupin enako z izjemo leta 2014, ko je prišlo do odpovedi dveh tujih skupin. Iz podobnega razloga je drugačno tudi število tujih skupin leta 2015, a so organizatorji v primeru odpovedi ene od ključnih tujih nastopajočih skupin nadomestili primanjkljaj s tremi nadomestnimi, ki so nastopile samo en dan na različnih lokacijah. Število sodelujočih domačih skupin narašča, s čimer je povezano tudi število prizorišč.

Organizatorji FKV Ptuj se poslužujejo klasičnih metod pridobivanja sredstev, torej pošiljanje vlog dosedanjim in potencialnim donatorjem, čemur pogosto sledijo sestanki s predstavniki

podjetij in predstavitve projekta. Nekaj sredstev prejmejo od prostovoljnih prispevkov. Organizatorji so precej

Tabela 5.8: Stroški FKV zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Stroški programa	7.523,45	7.635,81	4.621,20	5.253,23	4.873,43
Materialni stroški	253,89	158,02	153,45	366,60	289,60
Stroški kadra (dodatni)	813,28	1.992,33	0	0	0
Stroški promocije	350,00	537,40	80,80	0	739,71

Vir: JSKD, OI Ptuj

Sodeč po podatkih iz tabele 5.8 festival namenja največ sredstev programu in stroškom, ki so povezani z vsebino festivala. Tukaj so vključeni stroški nočitev skupin, njihova prehrana, celostna podoba festivala itd. Materialne stroške organizatorji zmanjšajo, saj se le-ti prenesejo na redno dejavnost Območne izpostave JSKD Ptuj, ki je producent festivala. Festival je imel stroške s kadri le prvi dve leti predvsem za strokovno vodenje festivala, nato je pretežen del teh dejavnosti prevzelo eno od sodelujočih društev kot prostovoljno delo. Tudi oglaševanju organizatorji ne namenjajo visokih zneskov, saj si tega enostavno ne morejo privoščiti.

Tabela 5.9: Financiranje FKV zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Sredstva iz javnih virov (občine)	1.373,49	1.836,16	2.495,57	2.174,75	2.379
Sredstva iz javnih virov (država) (JSKD)	3.000	2.000	1.555,75	2.100	1.700
Sredstva iz zasebnih virov	2.100	1.500	500	1.980	4.920
Sredstva iz lastne dejavnosti	320	500	150	560	250
Drugo	4.211,52 Sredstva EU	3.100 Sredstva EPK	0	0	0

Vir: JSKD, OI Ptuj

Folklorni kimavčevi večeri so financirani iz različnih virov, kot prikazuje tabela 5.9. Ta festival ima najnižji proračun izmed vseh, ki jih primerjam. Sredstva občine so precej nizka, prav tako sredstva države in iz zasebnih virov. Ker so prireditve v večini zastoj, tudi sredstev iz lastne dejavnosti ni veliko (gre predvsem za prostovoljne prispevke). So pa FKV edini od primerjanih festivalov, ki je uspel na razpisu Evropske Unije za sofinanciranje projektov iz programa Evropa za državljane. Prav tako je v letu 2012 prejel dodatna sredstva za izvajanje programa znotraj projekta Evropska prestolnica kulture, ki je zajemal 6 partnerskih mest (Maribor, Ptuj, Slovenj Gradec, Novo Mesto, Murska Sobota in Velenje). V tabeli niso vračunani stroški dela, ki ga opravijo sodelujoča lokalna društva pri izvedbi festivala.

5.2.4 Folkart Maribor

Folkart je največji folklorni festival pri nas in je tudi eden izmed »velike peterice« tovrstnih evropskih festivalov. Je član svetovne neprofitne organizacije CIOFF (*Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'Arts Traditionnels*), kar pomeni, da mora izpolnjevati določene pogoje pri izvedbi prireditev in zagotoviti nastopajočim določene ugodnosti. Folkart ima že 27-letno tradicijo. Razvil se je iz želje Akademske folklorne skupine Študent po izvedbi tovrstnih prireditev. Iz Folkarta je vzklikl danes najbrž največji poletni festival, to je Festival Lent v Mariboru, ki poleg folklore združuje še vse ostale oblike umetnosti. Folkart je gostil skupine iz za nas precej eksotičnih dežel. Vsako leto se jim pridruži AFS Študent. Leta 2012 je slovenska nacionalna komisija za UNESCO prevzela častno pokroviteljstvo nad Folkartom, v letu 2013 pa je generalna direktorica UNESCA Irina Bokova v luči 10. obletnice konvencije o nesnovni dediščini postala tudi generalna pokroviteljica festivala. S tem je Folkart postal ne le največji slovenski folklorni festival, ampak tudi eden najvidnejših ter cenjenih festivalov v folklornem svetu (Producentka Folkart-a Maribor 2016).

Tabela 5.10: Delovanje Folkarta zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Trajanje festivala (število dni)	5	5	5	5	5
Število tujih skupin	6	7	6	6	6
Število udeležencev tujih skupin	---	---	246	251	190
Število domačih skupin	3	3	3	3	2
Število udeležencev domačih skupin	---	---	123	84	55
Število prizorišč	12	11	9	11	11

Vir: Narodni dom Maribor

Folkart je del Festivala Lent in zasede 5-dnevno festivalsko dogajanje. Število tujih in domačih skupin ostaja bolj ali manj nespremenjeno. Število udeležencev je seveda odvisno od velikosti skupin, ki gostujejo v Mariboru. Prizorišča so različna; glavno je vsekakor na Lentu, in sicer plavajoči oder na Dravi, a zaradi pomanjkanja sredstev zadnje leto ni bil zgrajen. Organizatorji so našli nadomestna prizorišča, ki so bila med publiko prav tako dobro sprejeta. Del prizorišč se nahaja v mestu, kjer se predstavljajo skupine s svojimi plesi, petjem in glasbo. Sicer pa iste skupine gostijo še v Dravogradu, Miklavžu, Zg. Velki, Trzinu, Lenartu in še kje.

Organizatorji zbirajo sredstva na način, da sponzorjem pripravijo ponudbo in predstavitev projekta, dogodka, festivala po telefonu, po e-pošti, na sestankih, kjer sledi podrobnejša predstavitev »produkta«. Različnim sponzorjem ponudijo različne ponudbe, pripravljajo promocijske dogodke – kratke predstavitve s pomočjo domače folklorne skupine. Ta oblika je zelo redka. Na vsak festival povabijo čim več sponzorjev, pošiljajo vabila na dogodek, iščejo primerne in zainteresirane baze naslovnikov. Veliko je osebnih stikov – na dogodku posvečajo pozornost sponzorjem in potencialnim sponzorjem, vendar v pravi meri, nevsiljivo, negujejo dobre poslovne odnose, posledično sodelujejo na drugih področjih kulture – razne prireditve, dogodki. Po končanem dogodku (festivalu) sponzorju pošljejo ves material in dokumentirane oblike njegovega pojavljanja. Po končani analizi mu pošljejo še rezultate in pripravijo »teren« še za naslednje leto (Vir: Intervju s producentko Folkart-a Maribor).

Tabela 5.11: Stroški Folkarta zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Programski stroški	450.111	525.659	455.104	380.385	224.356
Materialni stroški	141.695	155.633	96.025	59.249	47.933
Stroški kadra	59.409	67.623	53.651	26.689	16.037
Stroški oglaševanja	44.601	11.004	68.863	38.861	15.057

Vir: Narodni dom Maribor

Podatki v tabelah 5.11 in 5.12 so povzeti iz letnih poročil Narodnega doma Maribor, izvajalca Folkarta. Po podatkih direktorja Narodnega doma Maribor, Vladimirja Rukavine (Vir: Intevju z direktorjem Narodnega doma Maribor), ne moremo natančno trditi, kakšni so dejanski stroški Folkarta. Gre za izračun tretinskega deleža celotnih stroškov festivala Lent na podlagi podatkov letnih poročil Narodnega doma Maribor (Letna poročila Narodnega doma Maribor 2011–2015). Lahko pa poudarim, da kot CIOFF-ov festival Folkart mora zagotoviti gostujočim skupinam prenočišča, tri obroke dnevno, prevoz po Sloveniji in plačilo dnevnic. Del stroškov organizatorji prihranijo na račun članov AFS Študent, ki prostovoljno pomaga pri izvedbi festivala. Vsekakor pa lahko vidimo, da celoten znesek stroškov z leti pada.

Tabela 5.12: Prihodki Folkarta zadnjih pet let

	2011	2012	2013	2014	2015
Sredstva iz javnih virov (občine)	113.850	96.855	222.742	153.830	36.528
Sredstva iz javnih virov (država) (MK)	34.000	24.400	26.400	14.000	14.000
Sredstva iz zasebnih virov in drugo	239.470	241.637	220.924	180.108	162.215
Sredstva iz lastne dejavnosti	54.957	69.919	47.268	67.192	37.408
Drugo	82.500	128.370	6.600		
	Sredstva EPK	Sredstva EPK	Sredstva EPK		

Vir: Narodni dom Maribor

Proračun Folkarta je bistveno višji kot pri ostalih festivalih. Organizatorji ocenjujejo, da Folkart predstavlja tretjino vseh prihodkov in stroškov (Rukavina 2016). Ker so številni stroški skupni več programom znotraj Festivala Lent, ni podatkov o stroških in prihodkih izključno za Folkart. Vse, kar je vezano le na Folkart, so sredstva, pridobljena s strani Ministrstva za kulturo. Sicer festival financira Mestna občina Maribor, velik delež pa predstavljajo sredstva iz zasebnih virov in drugo. Sem štejemo v primeru Festivala Lent marketing, sponzorstva, donacije, pravice snemanj in prodaja publikacij. Velik delež predstavljajo tudi sredstva iz lastne dejavnosti, kamor so zajeti prihodki predvsem iz prodaje vstopnic. Od leta 2011–2013 je narodni dom za Festival Lent prejel še dodatna sredstva za izvajanje programa znotraj projekta Evropska prestolnica kulture (Narodni dom Maribor 2011–2015). Iz tabele lahko vidimo precejšen padec sredstev iz Mestne občine Maribor v letu 2015 v primerjavi s preostalimi leti. Prav tako se znižuje delež sredstev iz zasebne dejavnosti. Ministrstvo za kulturo je ravno tako znižalo financiranje Folkarta, od leta 2013 pa organizatorji tudi ne prejema dodatka za EPK.

5.3 Primerjalna analiza predstavljenih festivalov glede na izbrane kriterije

5.3.1 Motivi za izvajanje festivalov

Vsi festivali prisegajo na bistven motiv, to je ohranjanje ljudske dediščine in hkrati prezentacijo plesov, pesmi, glasbe in običajev kraja, v katerem se festival odvija. Vsi festivali so nastali iz potrebe lokalnih folklornih društev po prezentiranju ljudske dediščine ne samo z organiziranim izvajanjem v okviru folklorne skupine, temveč s podajanjem svojemu občinstvu. V te namene so pričeli z izvajanjem festivalov. V primeru MIFF-a je glavni pobudnik festivala Folklorno društvo Val Piran, ki danes pripravi festival v sodelovanju z ZKD Piran (Vir: MIFF 2016). Pri MFF Beltinci gre za Kulturno-umetniško društvo Beltinci, ki festival izvede v sodelovanju z JSKD (Vir: KUD Beltinci 2016). V primeru ptujskega FKV-ja se je zgodba začela plesti med društvom in območno izpostavo JSKD, vendar pa brez pobude Folklornega društva »Rožmarin« Dolena ne bi prišlo do nastanka festivala (Vir: FKV 2016). Folkart so pričeli izvajati člani AFS Študent, ki so štiri leta tudi vodili festivala (Vir: Narodni dom Maribor 2016). Vsa ta društva imajo tudi precej dolgo tradicijo. Najstarejše, beltinsko, je bilo

ustanovljeno leta 1940 (Vir: KUD Beltinci 2016), FD Val Piran 1961 (Vir: MIFF 2016), AFS Študent 1964 (Vir: KUD Študent 2016) in FD »Rožmarin Dolena« 1979 (Vir: JSKD, OI Ptuj 2016).

Drug motiv je mednarodna navezava med festivalskimi kraji, dogodki ali organizatorji z namenom povratnih gostovanj slovenskih skupin. Folklorna društva, ki sodelujejo pri izvedbi festivala, skušajo povabiti takšne skupine, ki lahko zagotovijo povratno gostovanje domačih skupin na festivalih, ki jih tudi sami prirejajo. Na ta način si zagotovijo stalno sodelovanje na festivalih v tujini in prezentiranje lokalne identitete, svojega mesta in države. Tako je pri MFF Beltinci (Šadl in Zrinski 2010), medtem ko MIFF-u to ni prioriteta (Predsednik FD Val Piran 2016). Pri FKV sicer povratna gostovanja tudi niso zmeraj pogoj, sploh kadar prihaja do odpovedi skupin, se pa organizatorji trudijo tudi v tej smeri. Pri Folkartu je sodelovanje AFS Študent tudi nekakšno zagotovilo za povratno gostovanje v državah, od koder skupine prihajajo vsako leto na Lent (Producentka Folkart-a Maribor 2016). Pri nas bi naj nalogo iskanja ustreznih festivalov za slovenske skupine sicer izvajala Zveza ljudskih tradicijskih skupin Slovenije (ZLTSS), katere člani so vsi omenjeni festivali in številne folklorne skupine pri nas. Vendar pa je zveza pri tem precej neučinkovita in v zadnjih letih tudi izgublja članstvo (Poročilo sestanka ZLTSS za Sp. Podravje). Skupine si zato raje same iščejo festivale in, kot pravi nekdanja predsednica KUD Beltinci, tujim skupinam »izstavijo račun« za udeležbo na njihovem festivalu (Šadl in Zrinski 2010, 12).

Še en motiv je vsekakor popestritev prireditvene ponudbe kraja ali krajev, kjer se festivali odvijajo. MIFF se odvije vsako leto v matičnem Piranu, dogajanje pa organizatorji selijo tudi v Koper, Portorož, po dogovoru še v Izolo ali Umag na Hrvaškem (Vir: MIFF 2016). FKV se odvija na Ptuju, v Markovcih, Kidričevem, Majšperku, Destrniku, na Vidmu, v Podgorcih. Prizorišča se vsako leto spreminjajo (JSKD, OI Ptuj 2016). MFF Beltinci je edini od vseh treh festivalov, ki ga organizatorji vsako leto pripravijo le v Beltincih (Vir: KUD Beltinci 2016). Folkart se dogaja na Lentu v Mariboru, vendar se zaradi finančnih težav zadnja leta seli tudi na druga prizorišča v mestu. Skupine nastopajo tudi v Miklavžu na Dravskem polju, Lenartu, Zg. Velki, Murski Soboti, Dravogradu, Trzinu, Portorožu, Izoli, Piranu in po dogovoru še kje. Lokacije za izvedbo festivalskih večerov so različni, od zaprtih dvoran, do odprtih prizorišč v Beltincih, Piranu in Mariboru ter povork po mestu (Vir: Narodni dom Maribor 2011-2015).

5.3.2 Organizatorji/izvajalci festivalov

Vsi festivali so vznikli iz pobude kulturnih društev po izvedbi mednarodnega folklornega festivala v okolju, v katerem delujejo. Zaledje ideje o festivalu prihaja od ljudi, ki se s folkloro dejansko ukvarjajo in ki so v nekem trenutku zaznali priložnost za organizirano izvajanje takšne dejavnosti. Ker pa je festival živ organizem, ki z leti raste, se je tudi v primeru analiziranih festivalov marsikaj spremenilo.

MIFF se je začel kot enodnevno srečanje folklornih skupin pretežno z območja Istre. Po nekaj letih se je k organizaciji priključila Zveza kulturnih društev Karol Pahor Piran, ki je prevzela administrativne naloge in preko katere Občina Piran financira festival. Programski vodja festivala je umetniški vodja skupin FD Val Piran (Vir: Predsednik FD Val Piran 2016).

MFF Beltinci je vseskozi vodilo Kulturno-umetniško društvo Beltinci s predsednikom na čelu, ki je tudi sestavil program in s preostalimi člani izvedel operativne naloge festivala. Ker pa je beltinski festival temeljil na avtentičnosti uprizarjanja ljudskih plesov in običajev, se je JSKD odločil, da prične izvajati državno srečanje odraslih folklornih skupin prav v okviru tega festivala. Tako je dobil festival en dodaten festivalski dan z nastopom najkakovostnejših slovenskih odraslih folklornih skupin, srečanju pa so priključili še strokovne seminarje za folklornike in folkloriste. Festival se je na ta način nekoliko finančno razbremenil, saj je JSKD financiral vsaj svoj program (Šadl in Zrinski 2010, 20).

FKV je bil sprva izveden v organizaciji OI JSKD Ptuj v sodelovanju s FD »Rožmarin« Dolena, po dveh letih pa se je pokazala potreba po širjenju festivala na soorganizatorje, saj izpostava sama več ni mogla zagotavljati sredstev za izvedbo festivala. Danes se v festival vključuje od pet do sedem folklornih ali kulturnih društev. Naloga vsakega je en dan poskrbeti za eno od tujih gostujočih skupin in pripraviti celovečerni nastop. Vso koordinacijo programa, financiranja in obveščanja javnosti vodi izpostava sklada. Festival je le del bogatega programa izpostave (JSKD, OI Ptuj 2016).

Folkart Maribor se je rodil iz želje KUD-a Študent ob 25. obletnici delovanja po svojem lastnem folklornem festivalu. Ta je bil že prvo leto organiziran pod okriljem CIOFF-a. KUD je

vodil festival štiri leta, danes pa je Folkart organiziran v sklopu Festivala Lent, ki ga vsako leto pripravi javni zavod Narodni dom Maribor. Folkart ima tudi svojo producentko, še zmeraj pa veliko prostovoljnega dela opravi KUD Študent, v sklopu katerega deluje AFS Študent (Samec 2008, 94).

5.3.3 Programska pestrost festivalov

MFF Beltinci že od začetka ponuja odrske uprizoritve lokalne dediščine, pri čemer ne posega v tradicionalni stil. Vzpostavilo se je sodelovanje med strokovnjaki, poklicnimi glasbeniki in lokalnim ustvarjalci v težnji po ohranjanju avtentičnosti oz. izvirnejših glasbenih in plesnih uprizoritev. Pri izbiri programa že od leta 1984 sodeluje Mirko Ramovš, priznani strokovnjak z Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU. Po njegovi zaslugi je JSKD v festivalu prepoznal pomen ohranjanja ljudske dediščine in zato dobil izvedbo državnega srečanja odraslih folklornih skupin vsako leto, prav tako pa izvedbo glasbenih in folklornih delavnic z namenom izobraževanja ljudskih načinov igranja in petja (Hofman v Petrovič 2011, 265). Prizorišče festivala je imitacija izvirne prekmurske domačije – cimprače, ki daje festivalu še poseben čar. Oder je na odprtem, pod njim pa so klopi za obiskovalce. Organizatorji so dogajanje razširili še na predstavitve knjig, tamburaške nastope, nastope ljudskih pevcev in godcev in razstave (Šadl in Zrinski 2010, 18).

Folkart ima povsem drugačno vsebinsko zasnovo. Že od samega začetka deluje po okriljem mednarodne organizacije CIOFF, ki preko svojih delegatov iz skoraj 90 držav bdi nad več kot 400 festivali (Samec 2008, 94). Organizacijo festivala je pričel izvajati KUD Študent in lotili so se je precej velikopotezno. CIOFF namreč od organizatorjev festivalov zahteva določene pogoje, finančno pa jih ne podpira. Oznaka CIOFF je tako na eni strani prestiž, na drugi pa zagotovo breme organizatorjev. Festival Folkart je danes eden od najboljše organiziranih in najkakovostnejših festivalov v Evropi, ne samo pri nas. Ker je Mestna občina Maribor Folkart prepoznala kot dober projekt, prav tako Ministrstvo za kulturo, da ne govorim o številnih sponzorjih in donatorjih, Folkart danes razpolaga z zavidljivim proračunom. K festivalski pestrosti zagotovo pripomorejo tuje skupine, ki s svojimi nastopi pričarajo kulturno barvitost tega sveta. Folkart je že gostil skupine iz Polinezije, Nove Zelandije, Mehike, Peruja, Brazilije, Argentine, Čila, Kolumbije ter ostalih južnoameriških držav, Burjatije, Kalmikije in Kabardino-

Balkarije, Rusije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Makedonije, Srbije, Hrvaške in celotne Evrope ter Kenije, Benina, Indonezije, Šrilanke, Filipinov, Havajev in Združenih držav Amerike (Vir: Narodni dom Maribor 2011-2015). Od slovenskih skupin na nastopu vsako leto sodelujejo AFS KUD Študent in še po dve slovenski skupini. Tujih skupin je med 6 in 7 vsako leto. Prizorišče Folkarta je gotovo eno bolj atraktivnih, in sicer plavajoči oder na Dravi z ogromno tribuno za obiskovalce. Festival je tako zanimiv za obiskovalce, ki si lahko ogledajo vsako leto skupine iz drugih kontinentov, in nastopajoče, saj je največje plačilo za njihovo delo nastopati na takšnem odru in pred toliko publike. Sicer se dogajanje Folkarta seli tudi v druge kraje po Sloveniji in na različne lokacije mesta Maribor. Folkart torej zagotovi obiskovalcem spektakel ljudske dediščine drugih narodov (Vir: Narodni dom Maribor 2011-2015).

MIFF in FKV sta nekako vmesna glede na mariborski in beltinski festival. Oba vabita tuje skupine, piranski nekoliko več kot ptujski, k sodelovanju pa vabita tudi slovenske skupine, pri čemer se FKV bolj povezujejo z lokalnimi folklornimi skupinami. FKV za strokovno plat festivala poskrbi tudi s strokovnimi posveti, seminarji in delavnicami (JSKD, OI Ptuj 2016). Oba nazadnje omenjena festivala izvajata program na več lokacijah z namenom predstavitve tujih skupin čim širši javnosti. V primeru MIFF-a je večina dogajanja na odprtem, kar seveda dopušča ugodno sredozemsko podnebje, medtem ko so dogodki znotraj FKV glede na izkušnje preteklih let v zaprtih dvoranah, ki jih na območju izvajanja festivala ne primanjkuje.

5.3.4 Načini pridobivanja sredstev

Ničini za zbiranje sredstev so različni. Organizatorji vseh treh festivalov se poslužujejo najbolj klasičnih metod, to je pošiljanje prošenj na podjetja in prijava na javne razpise za sofinanciranje projektov.

V primeru MIFF organizatorji sredstva pridobivajo na naslednje načine: prijava programa na neposredni poziv občine za sofinanciranje redne dejavnosti, prijave na razpise za sofinanciranje kulturnega programa JSKD in občine Koper, prijave na razpise podjetij za dodelitev sponzorskih ali donatorskih sredstev, folklorne skupine same prispevajo sredstva za bivanje. Prošenj raznim podjetjem zadnja leta ne pišejo več, ker ni bilo odziva ali pa so jim

poslali negativen odgovor (Vir: ZKD Karol Pahor Piran). Velik del pa prispevajo člani Folklornega društva Val Piran, ki s prostovoljnim delom poskrbijo za tehnične potrebe festivala (Vir: Predsednik FD Val Piran 2016).

V primeru FKV Ptuj se organizatorji prav tako poslužujejo klasičnih metod, torej pošiljanje vlog dosedanjim in potencialnim donatorjem, čemur pogosto sledijo sestanki s predstavniki podjetij in predstavitve projekta. Nekaj sredstev prejmejo od prostovoljnih prispevkov. Organizatorji so precej neinovativni pri zbiranju sredstev (Vir: JSKD, OI Ptuj).

Organizatorji MFF Beltinci pridobivajo sredstva s prijavi na razpise, osebnimi stiki, prošnjami za donatorska in sponzorska sredstva, s prodajo artiklov za srečelov, vstopnino, dobičkom od prodaje gostinske ponudbe itd. (Vir: KUD Beltinci 2016).

Folkart ima bolj izdelan sistem pridobivanja sredstev, in sicer ponuja festival kot produkt, ki pritegne potencialne sponzorje in zadrži že obstoječe. Sponzorjem pripravijo ponudbo in predstavitev projekta, dogodka, festivala po telefonu, po e-pošti, na sestankih, kjer sledi podrobnejša predstavitev »produkta«. Različnim sponzorjem ponudijo različne ponudbe, pripravljajo promocijske dogodke – kratke predstavitve s pomočjo domače folklorne skupine. Ta oblika je zelo redka. Na vsak festival povabijo čim več sponzorjev, pošiljajo vabila na dogodek, iščejo primerne in zainteresirane baze naslovnikov. Veliko je osebnih stikov – na dogodku posvečajo pozornost sponzorjem in potencialnim sponzorjem, vendar v pravi meri, nevsiljivo, negujejo dobre poslovne odnose, posledično sodelujejo na drugih področjih kulture – razne prireditve, dogodki. Po končanem dogodku (festivalu) sponzorju pošljejo ves material in dokumentirane oblike njegovega pojavljanja. Po končani analizi mu pošljejo še rezultate in pripravijo »teren« še za naslednje leto (Vir: Producentka Folkarta Maribor 2016).

5.3.5 Stroški izvedbe festivalov

Iz tabel posameznih festivalov je moč razbrati, da je poglavitni strošek vseh festivalov program. Za kakovosten program mora organizator poskrbeti za zadostno število skupin, jih namestiti, nahraniti in po možnosti nuditi prevoz. Pirančani so pričeli svojim skupinam

obračunavati bivanje (Vir: ZKD Karol Pahor Piran), ostali festivali krijejo vse stroške, Mariborčani skupinam po zahtevah CIOFF-a celo plačajo dnevnice (Vir: Producentka Folkarta Maribor 2016). Med stroške gotovo sodijo tudi celostna podoba festivala, tiskanje festivalskega gradiva in promocija festivala. MIFF porabi za oglaševanje med pribl. 3.000 in 5.000 evrov za oglaševanje. FKV se ne približa niti na 1.000 evrov. Folkart porabi neprimerljivo več. MFF Beltinci prav tako v povprečju potroši 5.000 evrov za promocijo. Folkart tudi troši na zunanjih sodelavcih, na plačevanju honorarjev in študentskega dela, kljub temu da v festivalu sodeluje skoraj celotna folklorna skupina AFS Študent. MIFF za kadre od leta 2012 ne porabi nič, prav tako FKV od 2013 ne. Za MFF Beltinci žal teh podatkov ni.

5.3.6 Viri financiranja

Na podlagi podatkov v tabelah se vsi obravnavani festivali se poslužujejo različnih virov financiranja. Največji odstotek sredstev pri MIFF-u in Folkartu so sredstva iz zasebnih virov, pri čemer so pri MIFF-u tukaj všteti prihodki skupin za udeležbo na festivalu. Mariborski festival si vsako leto lahko obeta precejšen prihodek od prodanih vstopnic, tudi MFF Beltinci ima precejšen odstotek sredstev iz lastne dejavnosti, medtem ko ostala dva festivala ne moreta računati s tem. Naslednji vir prihodkov so sredstva občin, pri čemer so občinska sredstva in zasebna sredstva pri FKV primerljiva. Črpanje sredstev zasebnih podjetij je vsekakor povezano s prepoznavnostjo festivala in interesom podjetij, da se preko festivala promovirajo. Festival Lent ima vzpostavljen odličen sistem, ki privablja in ohranja tradicionalne sponzorje in donatorje. Že samo dejstvo, da gre za enega največjih festivalov, ki vključuje vse oblike umetnosti, ki je namenjen najširši populaciji, od najstarejših do najmlajših, kjer je veliko dogodkov tudi brezplačnih in dostopnih vsem, pove dovolj, da je festival zanimiv za sponzorje in donatorje.

Pri beltinskem festivalu, prav tako pri MIFF-u, gre za poistovetenje lokalnega okolja s festivalom. Lokalna podjetja vlagajo v dejavnosti v svojem kraju in na ta način izkazujejo svojo družbeno odgovornost. Enako velja za FKV, ki je še precej mlad festival in si še utira pot do družbe »slavnih« ptujskih festivalov.

Veliko prispevajo tudi občine, kjer festivali delujejo. Pohvalno je, da občine prepoznajo potrebo po tovrstnih festivalih in jo podprejo, sicer v zelo različnih zneskih. Mestna občina Maribor namenja iz leta v leto manj sredstev za Folkart, a so ti še zmeraj neprimerljivi z drugimi festivali. Pri MIFF-u je po nekaj letih padanja podpora občin v letu 2015 celo zrasla. Prav tako narašča financiranje s strani JSKD. Pri FKV je podpora občine v stagnaciji, medtem ko JSKD prispeva dodatna sredstva v približno enakem razmerju z občinskimi sredstvi. Pri MFF Beltinci podpora občine ostaja bolj ali manj konstantna, le v letu 2012 je malo poskočila zaradi projekta Evropska prestolnica kulture. Tudi sredstva države, ki je prepoznala festival kot avtentičen in pomemben za ohranjanje našega izročila, so precejšnja.

Preseneča me dejstvo, da noben od festivalov ne posega po evropskih razpisih. Pričakovala bi, da Folkart, ki ima zaradi CIOFF-a poseben renome, črpa sredstva iz različnih programov Evropske unije. Res je, da se festivalov kot takšnih ne financira precej, so pa programi, ki spodbujajo sodelovanje več mest, več festivalov, izmenjavo dogodkov in umetnikov/nastopajočih. FKV je eno leto uspel s prijavo na razpis za evropska sredstva. Pri MFF Beltinci, MIFF-u in FKV je problem tudi ta, da organizatorji nimajo kadra znotraj svojih služb, ki bi uspešno poiskala primerne razpise in se uspešno prijavila nanje, kar pa ne velja za javni zavod Narodni dom Maribor.

Vsi organizatorji obravnavanih festivalov se poslužujejo tudi brezplačnega dela bodisi svojih članov bodisi ljudi, ki sodelujejo in z volonterskim delom pripomorejo k dvigu kakovosti festivala.

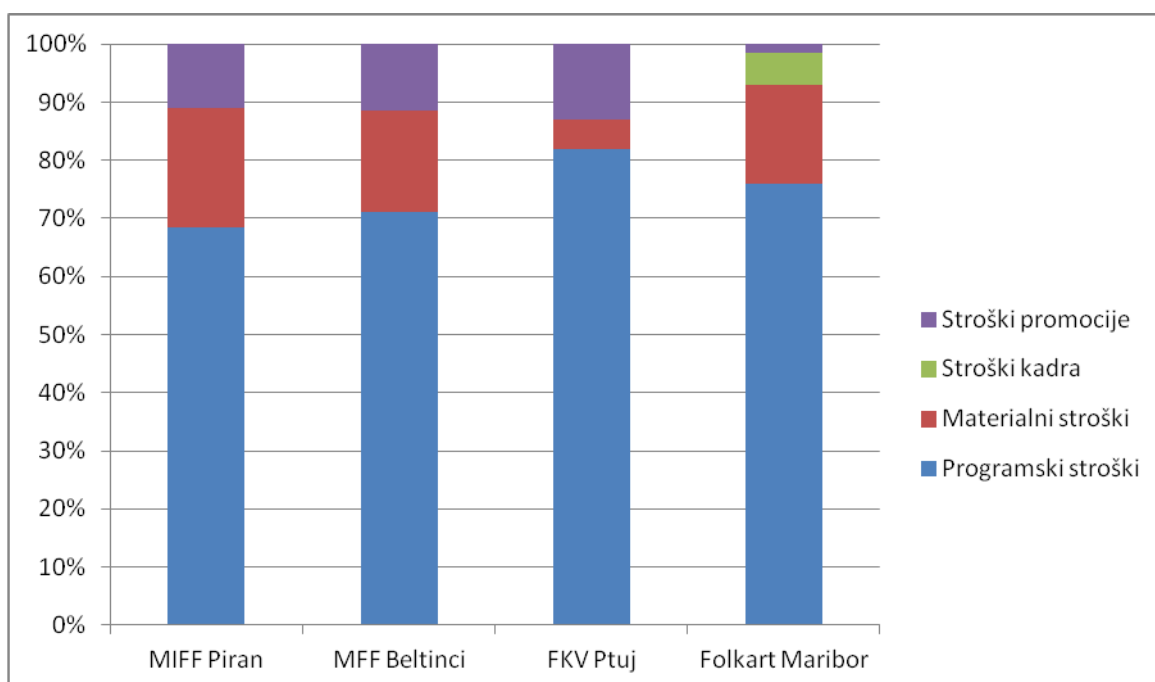
5.4 Zaključne ugotovitve

Ob primerjavi in analizi folklornih festivalov v Sloveniji sem ugotovila, da so si ti na nek način zelo podobni, v nekaterih segmentih pa se precej razlikujejo. Združuje jih osnovna želja po ohranjanju in prezentiranju kulturne dediščine širši javnosti. Organizatorji festivalov pripravljajo vsako leto štiri- do petdnevno dogajanje, eno na enem prizorišču, ostali se selijo s festivalskim programom na več prizorišč in tudi več krajev po Sloveniji. Prav tako organizatorji ostajajo vsa leta konstantni pri številu nastopajočih tujih in domačih folklornih skupin in bistveno ne posegajo v že postavljen koncept festivala. Razlikujejo se v razmerju

med sodelujočimi domačimi in tujimi skupinami. Dva festivala prisegata skoraj izključno na tuje skupine, medtem ko pri drugih dveh prevladujejo slovenske skupine. En festival vodi javni zavod, drugega javni sklad, tretjega zveza društev in četrtega društvo. Vsem je skupno, da veliko dela pade na prostovoljce.

Stroški festivalov leta 2015 so prikazani v grafu št. 5.1.

Graf 5.1: Proporcionalna razdelitev odhodkov vseh štirih festivalov v letu 2015

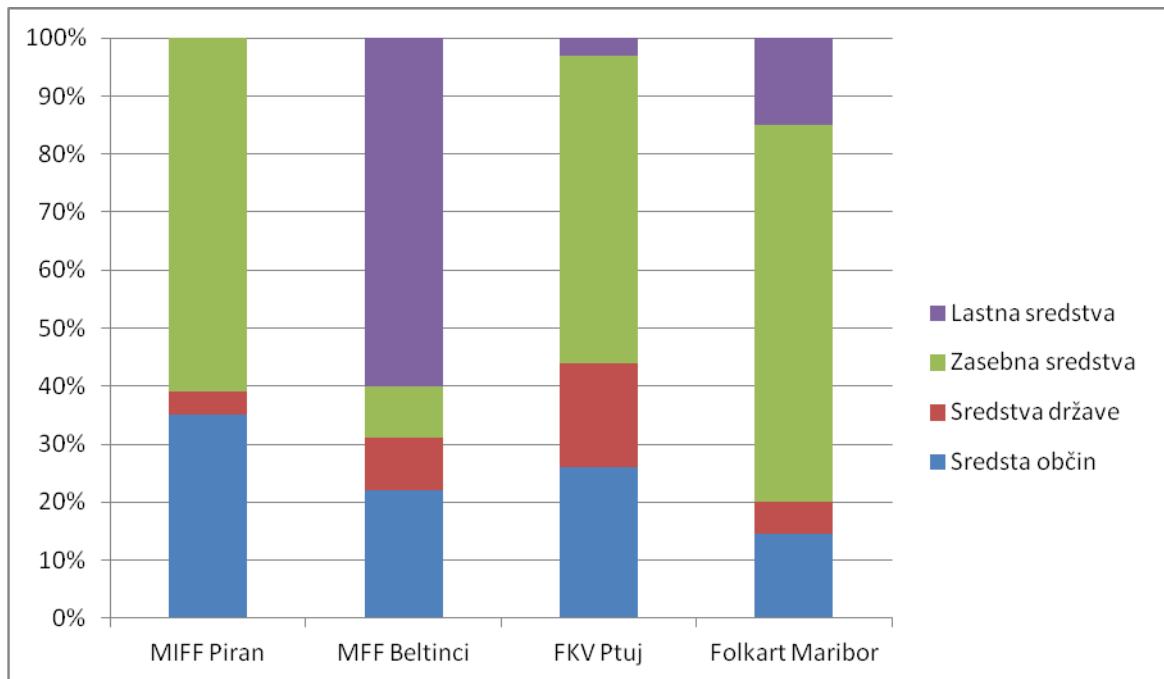

Iz grafa je razvidno, da največji strošek vseh festivalov predstavlja program in s programom povezani izdatki. Sledijo materialni stroški in stroški promocije. Razen enega festivala noben drug nima stroškov z dodatno zaposlenimi kadri, kar pomeni, da je veliko dela opravljenega prostovoljno. Na to trditev se navezuje teza magistrske naloge, in sicer:

Kulturna društva veliko pripomorejo k zagotavljanju boljših pogojev za izvedbo folklornih festivalov pri nas.

Tabele v poglavju 5.2 prikazujejo različne zneske sredstev, s katerimi organizatorji razpolagajo. Kako so proporcionalno razdeljeni glede na vire prihodkov v letu 2015, prikazuje grafu št. 5.2.

Graf 5.2: Proporcionalna razdelitev prihodkov vseh štirih festivalov v letu 2015

Pri treh festivalih znaten delež predstavljajo sredstva iz zasebnih virov (od 53 % do 56 %). Pri enem v izvedbo festivala največ vloži društvo samo (60 %). Sredstva občin se gibljejo med 14,5 % in 35 %, sredstva države pa med 4 % in 18 %.

6 ŠTUDIJA PRIMERA – FOLKLORNI KIMAVČEVI VEČERI NA PTUJU

6.1 Predstavitev raziskave

V tem delu bom kot študio primera predstavila mednarodni festival Folklorni kimavčevi večeri na Ptuju. Festival sem izbrala zato, ker želim na primeru prikazati alternativni način izvajanja festivalov s pomočjo povezovanja javnih in zasebnih neprofitnih organizacij. Festival Folklorni kimavčevi večeri si je v marsičem podoben s primerjanimi festivali v petem poglavju. Vsi festivali, ki jih obravnavam, veliko stavijo na prostovoljno delo članov društev, ki so pobudniki in začetniki izvajanja festivalov. Folklorni kimavčevi večeri se razlikujejo v tem, da društva ne samo da opravijo veliko prostovoljnega dela v času festivala, v okviru festivala pripravljajo tudi svoje dogodke in skrbijo za programsko pestrost. Ker glavnina dogajanja odpade prav na sodelujoča društva, je glavni organizator, torej Območna izpostava JSKD Ptuj organizacijsko in finančno precej razbremenjen.

Ker sem sama kot producentka festivala močno vpletena v celotno organizacijo, bom na podlagi lastnih izkušenj in podatkov, ki jih hranimo na Območni izpostavi JSKD Ptuj, predstavila festival, njegovo delovanje in vsebino v zadnjih petih letih. Osredotočila se bom na raziskovalno temo, in sicer pomen ljubiteljske kulture in kulturnih društev pri oblikovanju festivalov. Predstavila bom dosedanjo vpletenost društev v organizacijo, vpletenost nekaterih posameznikov, opisala bom njihove vloge in koristi, ki sem jih kot organizatorica imela od njih.

Cilj primera omenjenega festivala je raziskati povezavo med ljubitejsko kulturo in samostojnimi neprifitnimi organizacijami, v tem primeru kulturnimi društvi in folklornimi festivali s poudarkom na finančni razbremenitev le-teh. Cilj je tudi izpostaviti smiselnost in pomen povezovanja več organizacij, tako javnih kot samostojnih neprofitnih organizacij, z namenom izvedbe kakovostnih in odmevnejših prireditev. Z raziskavo želim poudariti tudi vzajemnost vseh vključenih v izvedbo festivala, kar je bistvo povezovanja ter prevzemanja nalog in odgovornosti, tako organizacijskih kot finančnih.

Temo sem raziskala s pomočjo pol-strukturiranih intervjujev, ki jih bom opravila s predsedniki kulturnih društev, ki so do sedaj sodelovali v festivalu in nekaterimi posamezniki. Predstavila bom podatke o tem, koliko skupin je sodelovalo kot nastopajoči, koliko kot soorganizatorji in koliko je sodelovalo prostovoljcev. Njihovo delo bom skušala ovrednotiti s tržnimi cenami in predstavila prihranek, ki ga zaradi sodelovanja teh skupin ima organizator (OI JSKD Ptuj). Predstavila bom vsebinske posebnosti skupin, ki so sodelovale in pomen za kakovosten prikaz ljudske dediščine Spodnje Štajerske, Podravja, Haloz, Prlekije, Slovenskih goric, Prekmurja... Predstavila bom projekte, ki so jih nekatere skupine pripravile izključno za namene festivala. S predstavitvijo njihovih pogledov na bistvo ljubiteljske kulture bom dodala nekaj spoznanj o smiselnosti vključevanja domačih folklornih skupin v festivalsko dogajanje. Predstavila bom tudi nekaj gostovanj, ki so posledica navezave stikov lokalnih folklornikov s tujimi.

Slika 6.1: FS Bolnišnica DPD Svoboda Ptuj

Slika 6.2: OFS Trnovec, Hrvaška

Vir: JSKD, OI Ptuj

6.2 Analiza izvajanja festivala Folklorni kimavčevi večeri zadnjih pet let

6.2.1 Motivi za nastanek in izvajanje festivala

Folklorni kimavčevi večeri so folklorni festival, ki je namenjen predstavitvi lokalnih folklornih skupin, tradicije in običajev ljudske kulturne dediščine, ob tem pa želi gledalce popeljati tudi v druge kraje, mesta, države, preko tujih folklornih skupin, ki jih na festivalu gostimo. Namen festivala je ohranjanje in predstavljanje lokalne ljudske kulturne dediščine, izobraževanje in novo vrednotenje nesnovne kulturne dediščine lokalnega okolja, ki ji želimo dati večji pomen (JSKD, OI Ptuj).

Folklorni kimavčevi večeri potekajo v začetku meseca septembra, saj že ime festivala nakazuje na čas dogajanja (kimavec je staro slovensko ime za september). Festival se odvija na Ptujju in po vaseh v okolici Ptujja, t.j. na Dravskem polju, Ptujskem polju ter v Halozah in Slovenskih goricah. Na festival so vabljeni folklorne skupine, skupine ljudskih pevcev in godcev, tamburaške skupine, ki poustvarjajo in predstavljajo avtentične plese, pesmi, glasbo in običaje regije, v kateri delujejo. Na festivalu je moč prepoznati bogato kulturno raznolikost Evrope, saj ima vsaka država, vsaka regija in celo vsaka vas svoje specifične oblačilne kulture, dožemanja nekaterih najbolj značilnih običajev preteklih stoletij, razvidne so raznolikosti v jeziku, narečjih, pesmih ... Plesalci, pevci in godci v omenjenih skupinah na festivalu predstavljajo svojo dediščino, svoje noše in običaje otrokom v osnovnih šolah, širši publiki na nastopih ter na sprevodu skozi mesto Ptuj oz. na povorki. Nastopi temeljijo na avtentičnem podajanju in predstavljanju preteklosti, zaradi česar se ohranja zavest in pomembnost naše zgodovine. Naša preteklost je hkrati zelo različna, vendar v nekaterih segmentih zelo podobna – to je moč spoznati na skupnem srečanju vseh sodelujočih (JSKD, OI Ptuj).

6.2.2 Izvajalci festivala

Model poslovne izvedbe festivala sloni na povezavi več partnerjev, ki neposredno ali posredno sodelujejo pri izvedbi festivala. Umetniški in organizacijski producent programa in festivala je Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Ptuj. Pomembno vlogo kot partnerji igrajo kulturna in folklorna društva s področja Spodnjega Podravja, Ptujja, Haloz

in Slovenskih goric, ki organizacijsko in finančno pomagajo pri izvedbi festivala. Tretji segment v partnerstvu predstavljajo sponzorji in donatorji (Vir: OI JSKD Ptuj).

Slika 6.3: FS FD Lancova vas

Slika 6.4: FS KUD Kitka, Makedonija

Vir: JSKD, OI Ptuj

6.2.3 Programska pestrost festivala

V petih letih je festival gostil več kot 15 mednarodnih folklornih skupin ter 15 skupin iz Slovenije. Poudarek festivala je v veliki meri na izobraževanju otrok na osnovnih šolah v mestu Ptuj in okolici, saj jim tako vsako leto omogočimo vpogled v mednarodno pestrost ljudskega izročila in jim s tem privzgojimo sprejemanje drugačnosti in spoznavanje drugih kultur, kar je eden izmed bistvenih dejanj mednarodnega kulturnega dialoga. Vsakič gostimo do pet tujih skupin, ki v času festivala nastopajo na celovečernih prireditvah skupaj z domačimi skupinami, vsak dan v drugem kraju, od koder prihajajo skupine gostiteljice. Taka oblika mednarodnega sodelovanja krepi prijateljstvo med narodi, premaguje verske razlike in pomaga spoznavati druge kulture (JSKD, OI Ptuj).

V želji čim bolj raznoliko predstaviti pestrost tradicionalne in ljudske dediščine v evropskem kontekstu, v Slovenijo vsako leto pripeljemo pester program in imamo vsako leto več obiskovalcev. Dogodke v veliki meri zagotavljamo brez vstopnine, s čimer vsem tistim, ki si

želiyo prireditve ogledati, omogočimo ogled vrhunskih kulturnih zgodb. Vsekakor festivala ne bi bilo brez veliko prostovoljnega udejstvovanja, s čimer spodbujamo pomen prostovoljstva med mladimi in širimo zavest o pomembnosti kulturne zavesti (JSKD, OI Ptuj).

Slika 6.5: KUD Lola Sarajevo, BiH

Slika 6.6: FS Inonu, Severni Ciper

Vir: JSKD, OI Ptuj

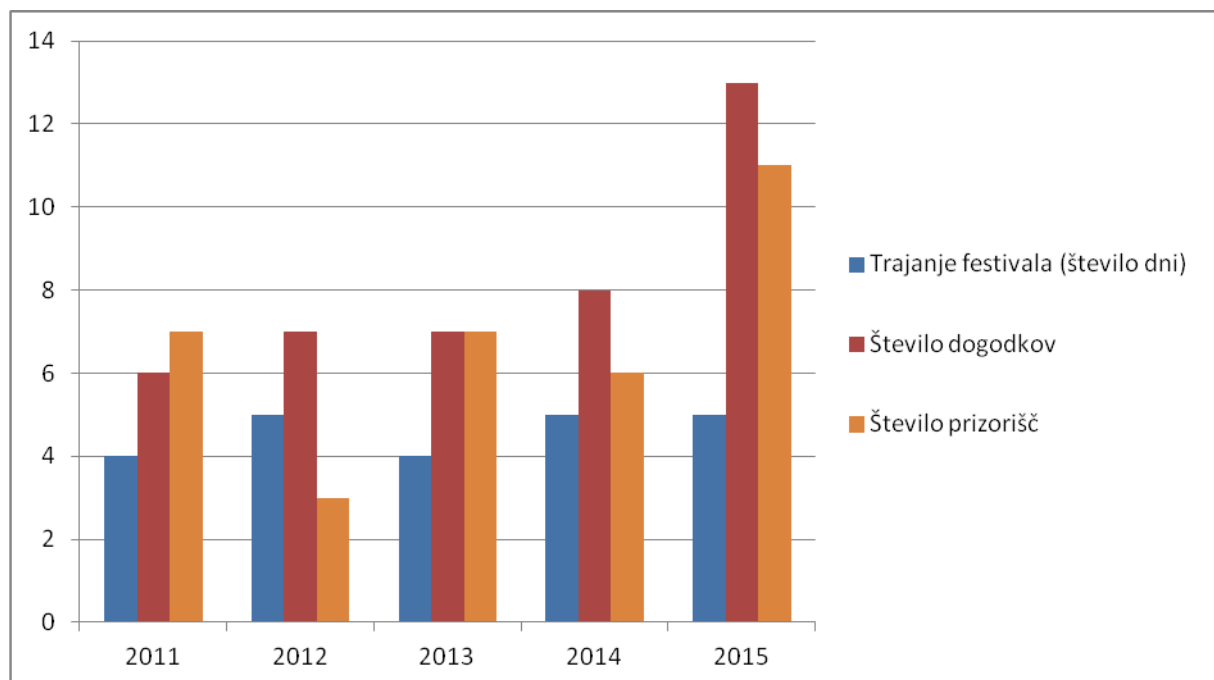
Slika 6.7: FS Dragatuš, Slovenija

Vir: JSKD, OI Ptuj

Organizatorji smo festival postavili v z drugimi festivali primerljiv časovni okvir, in sicer 4–5 dni. Seveda časovni rok zmeraj pogojujejo sredstva, kar se je izkazalo kasneje, in tudi interes publike za ogled prireditev. Z leti se število dni ni bistveno spreminjalo, raste pa število dogodkov. Prvi dve leti je bil ves program skoncentriran na Ptuju, preostala tri leta pa sta se na Ptuju zgodila le dva večja dogodka in po en ali dva manjša. Vse ostale prireditve so bile v občinah v okolici Ptuja (Markovci, Majšperk, Kidričevo, Cirkulane, Destrnik, Podgorci). Ker je vse večje zanimanje okoliških društev za sodelovanje, imajo organizatorji možnost izvedbe več dogodkov (Vir: JSKD, OI Ptuj). Primerjavo med festivalskimi dnevi, številom dogodkov in prizorišč kaže graf 6.1.

Graf 6.1: Primerjava med festivalskimi dnevi, številom dogodkov in prizorišč

Vir: JSKD, OI Ptuj (2011-2015).

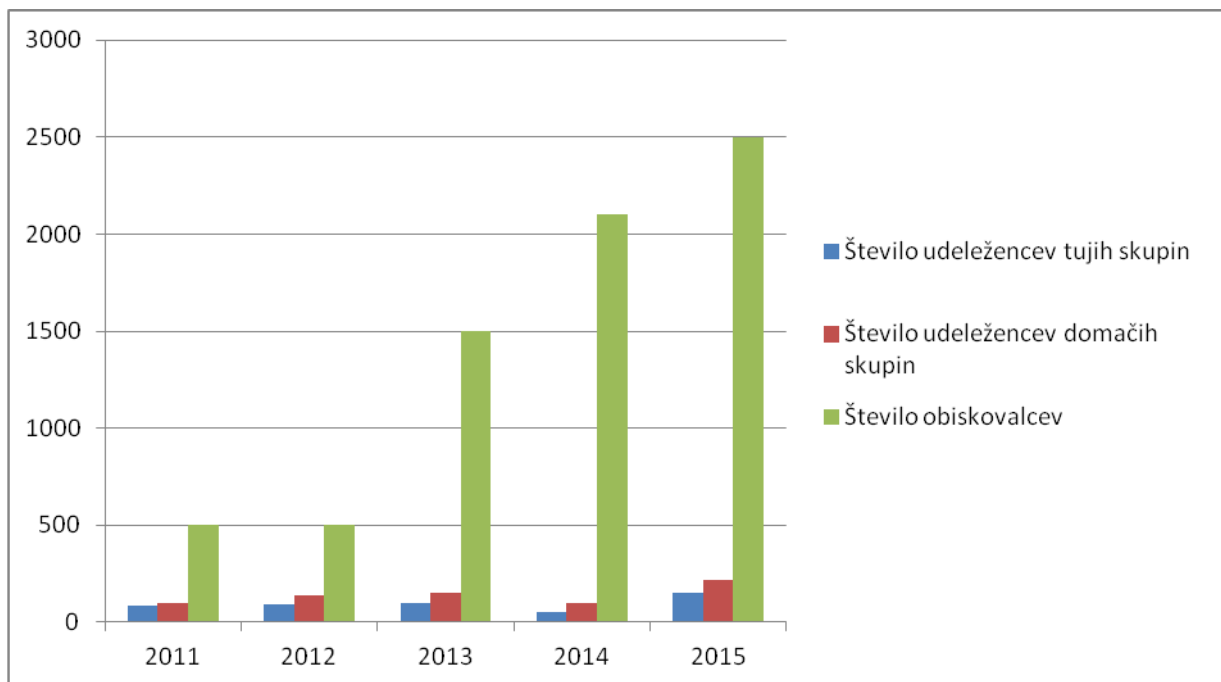
Predvsem prvi dve leti sta bili glede obiska zelo slabi. Organizatorji si to razlagamo z dejstvom, da je Ptuj poln kulturne ponudbe, da festival ni bil dovolj oglaševan in da ljudje niso pripravljeni več dni zaporedoma obiskati folklorne prireditve. Najrelevantnejši vzrok je termin izvajanja, saj je v začetku septembra na Ptuj in v okolico čas trgatve. Ptuj ma bogato vinorodno zaledje. Število obiskovalcev se je povečalo ob številu dogodkov in prizorišč, saj je bilo festivalsko dogajanje preneseno v kraje, kjer ni toliko prireditvene ponudbe, kot je v mestu. Poleg tega so na vseh teh prireditvah izven Ptuja nastopali člani lokalnih društev, ki jih domača publika že tradicionalno rada gleda (Vir: JSKD, OI Ptuj 2011-2015).

Pri izvajanju programa s tujimi in domačimi folklornimi skupinami so si organizatorji zadali dolgoročni cilj, da na festival vsako leto privabimo med tri in pet skupin. Tuje skupine štejejo v povprečju 35 oseb skupaj z ansamblom, ki spremlja plesalce. Število skupin je vsako leto raslo, le leta 2014 je prišlo do izpada. Tik pred prihodom na festival sta namreč dve skupini odpovedali sodelovanje, zato se je zmanjšalo tudi število predvidenih dogodkov in

nastopajočih domačih skupin. Prav tako narašča število domačih skupin, saj se, kot sem že zapisala, interes za soorganizacijo čedalje bolj veča (Vir: JSKD, OI Ptuj 2011-2015).

Graf 6.2 ponazarja primerjavo števila nastopajočih tujih skupin, domačih skupin in število obiskovalcev.

Graf 6.2: Primerjava števila nastopajočih in obiskovalcev v zadnjih petih letih

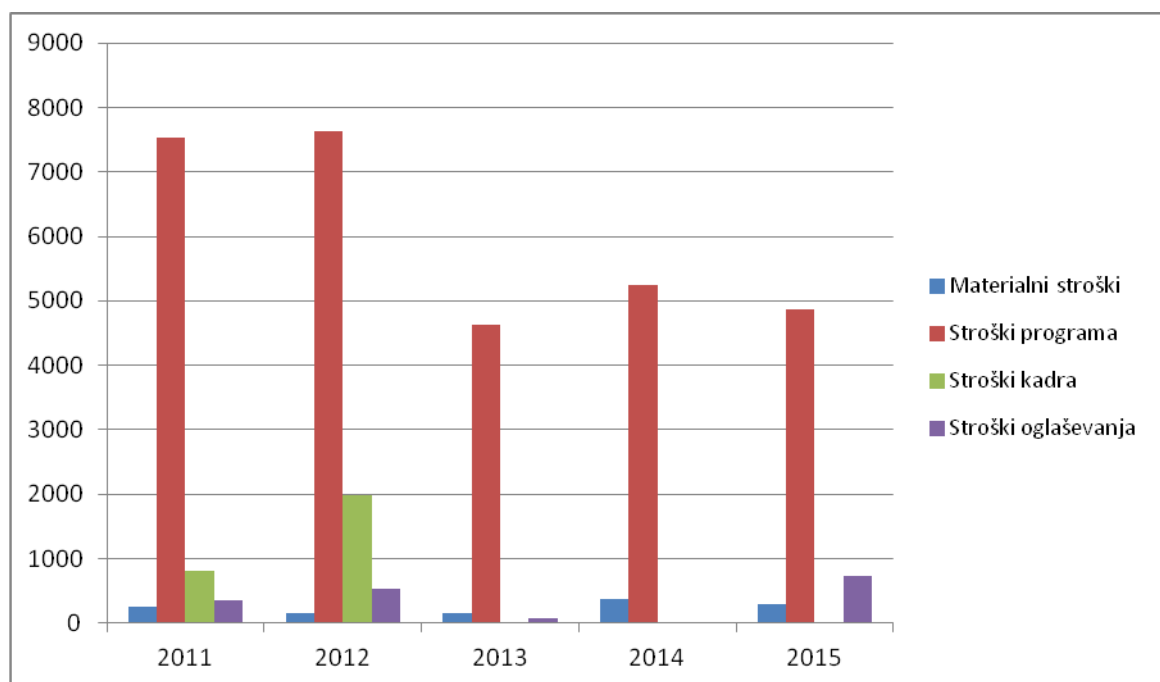

Vir: JSKD, OI Ptuj (2011-2015).

6.2.4 Financiranje festivala

V Graf 6.3 so predstavljeni odhodki oz. stroški, ki so jih imeli organizatorji festivala zadnjih pet let.

Graf 6.3: Odhodki festivala zadnjih petih let v evrih

Vir: OI JSKD Ptuj (2011-2015).

Grafikon 6.3 prikazuje odhodke, ki jih je imela OI JSKD Ptuj. Tukaj niso zajeti stroški društev, ki zadnja tri leta sodelujejo pri festivalu, zato tudi takšen razkorak med letoma 2012 in 2013, saj je leta 2012 že skoraj vse breme organizacije nosila izpostava, leta 2013 pa se je del stroškov prerazporedilo na sodelujoča društva, pri čemer se program ni zmanjševal, kvečjemu je rasel (Vir: JSKD, OI Ptuj 2011-2015).

Pri odhodkih festivala vsa leta prevladujejo programski materialni stroški. Gre za stroške, ki jih organizator plača za namestitvev gostujočih skupin, njihovo prehrano, najeme prireditvenih prostorov in vso tehnično podporo, izdelavo celostne grafične podobe, tisk promocijskega materiala ipd. V prvih dveh »cvetočih« letih, ko je bila večina organizacije na OI JSKD Ptuj, si je izpostava z dodatnimi sredstvi privoščila plačilo storitev. Z izgubo teh dodatnih virov financiranja so se ukinili tudi nekateri stroški. Izpostava ni več zmogla plačevati strokovne sodelavke za področje programa in je do nadaljnjega ukinila plačevanje honorarjev. Znižali smo stroške oglaševanja zaradi dogovora s podjetjem, ki ureja plakatiranje; leta 2014 za oglaševanje nismo porabili prav nič sredstev. Leta 2015 so sponzorji pokazali nekoliko več volje za podporo projektu, prav tako so oglaševalska podjetja

pristopila z ugodnejšimi paketi, zato smo si privoščili nekoliko več oglaševanja (Vir: JSKD, OI Ptuj 2011-2015).

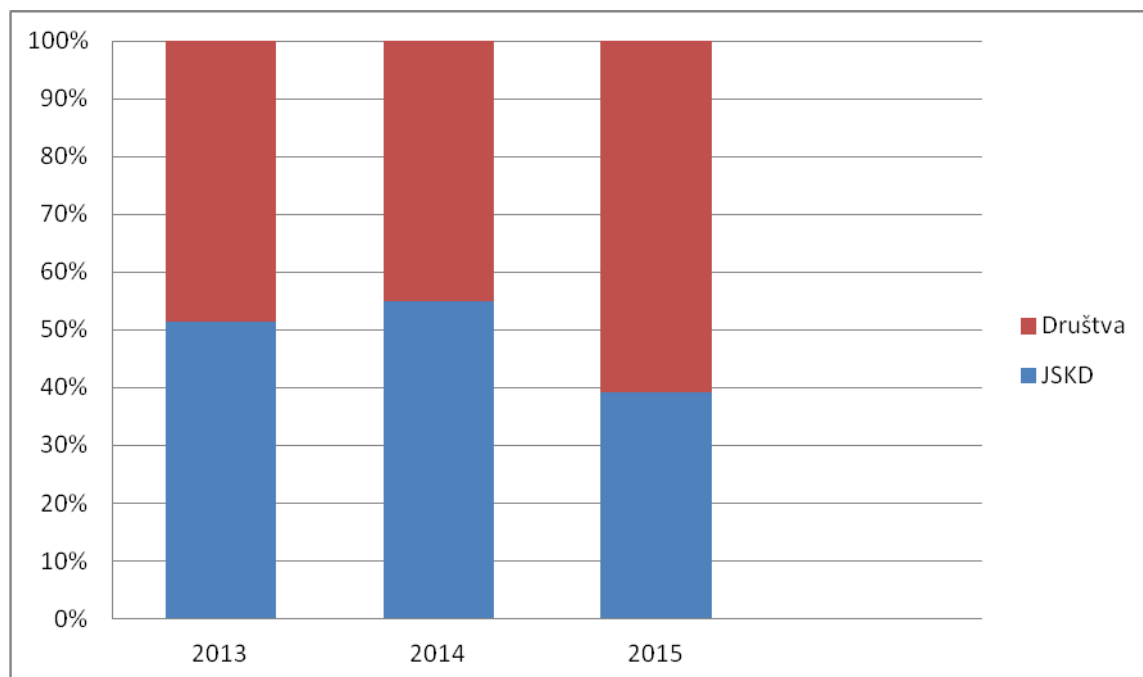
Stroški festivala so zmanjšani do skrajnosti. Vse je stvar dogovora, povezav in deloma tudi prijateljstev. Veliko pomagajo tudi osnovne šole, kjer tuje skupine nastopajo z animacijskim programom za otroke. V zameno šole pripravijo kosila za nastopajoče. Velik delež pade na društva. Ta imajo nalogo, da sprejmejo skupino v svoj kraj, ji predstavijo znamenitosti, mnogi se odločijo za kulinarične degustacije, zvečer pa skupaj izvedejo folklorni koncert. Stroški so od društva do društva različni, odvisno od dogovora z lokalnimi skupnostmi o najemu dvorane in tehnike, od dogovora z gostinci o pripravi prehrane za nastopajoče, od načina oglaševanja ipd. Če stroške spremenimo v tržne cene, imajo društva naslednje izdatke (Vir: JSKD, OI Ptuj 2011-2015):

- stroški prehrane: ok. 250 evrov na večer,
- stroški najema dvorane in tehnike: 300 do 500 evrov na večer,
- stroški popoldanskega programa: 150 evrov,
- stroški oglaševanja 150–250 evrov.

Skupno gre za 850–1.150 evrov stroškov na posamezno društvo. Ker je bilo v letu 2015 teh društev 8, gre za skupno vsoto stroškov 6.800–9.200 evrov. Ker je festival vreden ok. 15.700 evrov, društveni delež predstavlja skoraj 60 % celotnega proračuna festivala.

Grafu št. 6.4 prikazuje razmerja med deležem Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, Območne izpostave Ptuj in društev v zadnjih treh letih, odkar je vzpostavljen sistem sodelovanja z društvi. Delež je bil prvo leto podoben, leta 2014 smo zaradi odpovedi dveh skupin morali preklicati nastope na kar štirih lokacijah, sicer bi bil delež višji. 2015 smo uspeli delež sodelovanja društev povečati in v letu 2016 bo ta delež še višji.

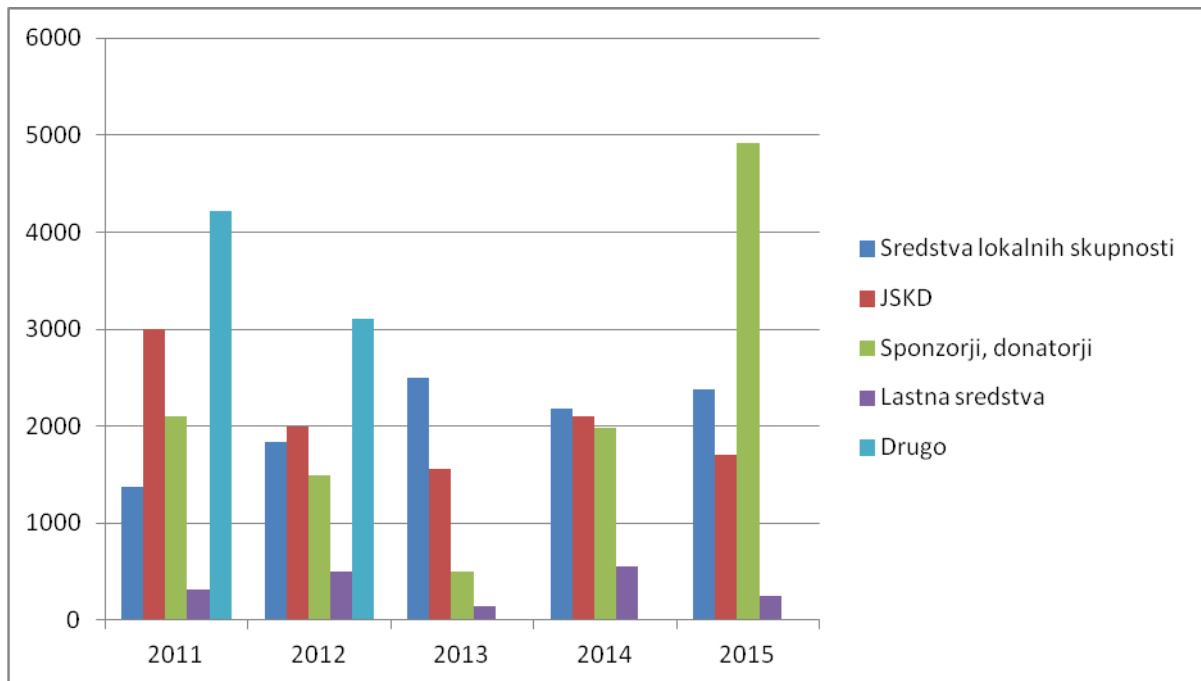
Graf 6.4: Razmerja med deležem JSKD, OI Ptuj in sodelujočih društev v zadnjih treh letih

Vir: JSKD, OI Ptuj (2011-2015).

Festival je bil zastavljen zelo ambiciozno. Dodaten polet za izvedbo je organizatorjem dala uspešna prijava na razpis za evropska sredstva iz programa Evropa za državljane. Ta sredstva so prikazana v grafu 6.5 kot *Drugo* v letu 2011 s svetlo modro barva. Prvo leto, torej 2011, tudi ni bilo težav najti podpore lokalne skupnosti, prav tako enega od močnejših sponzorjev na tem območju Slovenije. Ker je bil festival tako rekoč tudi občinski (razpis je namreč namenjen pobratenim mestom za skupne projekte), ni bilo težko zagotoviti sredstev, tako materialnih kot nematerialnih, za kritje različnih stroškov festivala (Vir: OI JSKD Ptuj 2011-2015).

Graf 6.5: Prihodki festivala zadnjih petih let v evrih

Vir: JSKD, OI Ptuj (2011-2015).

Leta 2012 je v severovzhodnem delu Slovenije potekal projekt Evropska prestolnica kulture 2012 (EPK). Gre za vseevropski projekt, kjer sta vsako leto izbrani dve državi, ti dve pa izbereta vsaka po eno mesto, ki nosi ta prestižni naziv. Leta 2012 je čast pripadla Sloveniji in v bitki za izbiro mesta je na javnem razpisu Ministrstva za kulturo zmagal Maribor s partnerskimi mesti. Eno od partnerskih mest je bil tudi Ptuj. Poleg sredstev za predimenzionirane investicijske projekte so lokalne skupnosti in vlada RS zbrale denar tudi za »mehke projekte«, kamor so sodili tudi Folklorni kimavčevi večeri. Od tod že drugo leto zapored dodatna finančna injekcija za izvedbo kakovostnega programa. Po EPK-ju in po spoznanju, da marsikatero investicije ne bo moč izpeljati, se je festival lahko opiral le na sredstva lokalnih skupnosti, države in sponzorjev. Ker se je v tem času zamenjalo vodstvo glavnega sponzorja festivala, ki je imelo drugačne poglede na takšne projekte, se je tudi ta podpora znižala. Takrat so organizatorji pristopili k novemu modelu poslovanja, in sicer k razbremenitvi stroškov z vključevanjem lokalnih društev v projekt. Finančnih učinke tega modela bom predstavila kasneje. Sponzorska sredstva so se ponovno dvignila leta 2015, ko smo uspeli doseči dogovor z nekaj velikimi podjetji o podpori (Vir: OI JSKD Ptuj 2011-2015).

Sredstva za kadre oz. strokovno službo sklada zagotavlja Ministrstvo za kulturo, prostore za delovanje izpostave sklada zagotavlja mestna občina Ptuj, prostore za izvajanje strokovnih

seminarjev, za pogostitev skupin po nastopih nudi Zveza kulturnih društev Ptuj, prehrano za skupine čez dan zagotovijo osnovne šole, kjer tuje skupine izvajajo animacijske nastope za učence. To so vse sredstva, ki smo jih na izpostavi deležni in ki nam zagotavljajo izvedbo festivala (Vir: JSKD, OI Ptuj 2011-2015).

6.3 Vloga kulturnih društev pri izvedbi festivala Folklorni kimavčevi večeri (analiza in interpretacija informacij, zbranih z intervjuji)

Intervjuje sem opravila s predstavniki folklornih skupin, ki sodelujejo pri organizaciji festivala. Izbrala sem pet društev. Z analizo intervjujev želim dokazati tezo raziskovalnega dela, ki pravi, da *kulturna društva veliko pripomorejo k zagotavljanju boljših pogojev za izvedbo folklornih festivalov pri nas.*

Teza ima tri podvprašanja. V te namene sem vprašanja razdelila v štiri sklope. Prvi sklop vprašanj je namenjen predstavitvi intervjuvancev, njihove skupine in udeležbi na domačih ter tujih festivalih.

Drugi sklop vprašanj obravnava *povezavo med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivali* – intervjuvanci odgovarjajo, ali so folklorne skupine, delujoče znotraj društev, zgolj nastopajoči ali s svojim prostovoljnim delom pripomorejo k zniževanju stroškov festivala ali prevzamejo del organizacije festivala nase.

Tretji sklop obravnava vprašanje, *kako folklorne skupine, delujoče znotraj društev, pripomorejo k vsebinski pestrosti festivalov – bodisi z razvijanjem novih spleto, pestrostjo ljudskih kostumov, glasbeno (pevsko in godčevsko) raznolikostjo in k prireditveni pestrosti svojega kraja.*

Četrty sklop obravnava vprašanje, *kakšne koristi imajo folklorne skupine od sodelovanja na festivalih – ali zadovoljstvo nastopanja na uveljavljenih slovenskih festivalih ali navezave stikov s tujimi folklorniki in morebitnim gostovanjem v tujini ali nabiranje izkušenj ...*

6.3.1 Kakšna je povezava med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivalom?

Prvi sklop vprašanj je ponudil naslednje odgovore: vseh pet intervjuvancev deluje ali vodi folklorne skupine v okviru folklornih, kulturnih ali prosvetnih društev z območja območne izpostave Ptuj, ki zajema 16 občin, le KD Podgorci spada k območni izpostavi Ormož. Festival zajema torej široko območje tega dela Slovenije. Vsi, razen enega, so tudi umetniški vodje svoje skupine, se pravi, da pripravljajo splete plesov, s katerimi se predstavljajo na revijah, letnih koncertih in festivalih. Nekateri imajo za seboj veliko let delovanja v folklori (36 in 30 let), nekateri manj (10 let) in ena predstavnica 5 let. Vsi so zelo izkušeni, poznajo svoje delo in imajo opravljene strokovne seminarje ter tečaje za vodje folklornih skupin. Predstavnike skupin, ki sem jih obravnavala, se bolj ali manj pogosto udeležujejo festivalov. Tri od petih skupin so obiskale nekaj festivalov po Sloveniji, ostali dve le Folklorne kimavčeve večere. Od festivalov v tujini se le ena skupina udeležuje festivalov CIOFF po Evropi, dveh preostalih festivalov v naši okolici (predvsem v sosednjih državah) in dve se redkeje udeležujeta klasičnih festivalov, bolj se odzivata na vabila tujih skupin na svoje letne koncerte. Vse skupine obiskujejo festivale, kjer imajo pokrite stroške nočitev in prehrane. Ena skupina ima na festivalih CIOFF celo plačan prevoz po državi, kjer gostuje, in dnevnice. Različna je tudi udeležba na festivalu Folklorni kimavčevi večeri: tri društva sodelujejo že od samega začetka, eno tri- in eno dve leti zapored.

Drugi sklop vprašanj se osredotoča na povezavo med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivali. Najprej sem jih vprašala, kakšna je bila njihova vloga na festivalu in kakšne naloge so opravljali. Vsi po vrsti so odgovorili, da so bili organizatorji dogodkov znotraj festivala v svojem kraju.

Intervjuvanec št. 1: *»Organizirali, nastopali, prvo leto smo celo pripravili prenočišča za goste, vendar so se potem odločili, da tam ne bodo prespali. Izbrali smo namreč telovadnico osnovne šole; od vojske smo dobili rjuhe in odeje, za katere smo morali kljub temu da niso bile uporabljene, plačati čiščenje«.*

Intervjuvanec št. 5: *»V okviru FKV je društvo pomagalo pri organizaciji celovečernega koncerta, to pa je obenem zajemalo tudi lastno promocijo koncerta v okviru FKV. Potrebno je bilo pripraviti dvorano in poskrbeti za priložnostna darila za nastopajoče skupine ter sceno in ozvočenje, po samem koncertu pa smo poskrbeli tudi za pogostitev vseh nastopajočih. Za tuje*

skupine, ki so gostovale na tem koncertu, smo pred koncertom navadno pripravili lep sprejem in jim pokazali kakšno izmed zanimivosti oziroma znamenitosti naših vasi«.

Tri folklorne skupine pripravljajo dogodke že tri leta, odkar smo organizatorji prešli na takšno obliko festivala, ena skupina dve in ena eno leto. V te namene so najeli dvorano, omogočili vse tehnične zahteve, običajno iz svojih vrst zagotovili napovedovalca ali napovedovalko in poskrbeli za večerjo po nastopu. V nekaterih primerih so skupine kar same pripravile večerjo. Pred nastopom so imele skupine nalogo poskrbeti za goste, zato so jim omogočili ogled krajevnih znamenitosti, peljali so jih v muzeje, na degustacije, ena skupina je celo poskrbela za nočitev svojih gostov. Intervjuvanec št. 1: *»Skupini smo poleg nočitev omogočili še zajtrk, kosilo in večerjo, peljali smo jih na izlet po naših krajih, v Puhov muzej, v cerkev na Polenšaku in v Eko muzej. Imeli smo srečo, ker je sodelovalo tudi Turistično društvo Polenšak. Z njimi dobro sodelujemo že dalj časa«.*

Ena skupina je poskrbela za priložnostna darila in sprejem pri županu. Tri od petih skupin sodelujejo pri festivalu že od samega začetka, torej pet let. Člani teh skupin so bodisi tehnična podpora, npr. pripravijo oder, prizorišče, bodisi sodelujejo kot vodiči tujih folklornih skupin, kar pomeni, da so jim na razpolago ves čas njihovega bivanja na Ptuju, jih vozijo na nastope in ogleda, bodisi »varujejo« povorko. Na vprašanje, koliko ur prostovoljnega dela so vložili vsako leto v festival, so odgovorili različno. Ko so pripravljali dogodke v svojih krajih, je običajno celotna skupina sodelovala več ur. Ko so društva pomagala s prostovoljci vodiči ali tehnično podpora, so bili dejansko ti člani na razpolago po ves dan vse dni festivala, zato se tudi njihov pogled na prostovoljno delo v okviru festivala, kar je bilo naslednje vprašanje, ujema s prvim podvprašanjem teze. Vsem se namreč zdi povsem normalo sodelovati kot prostovoljci v okviru svojih finančnih in organizacijskih zmožnosti. Zavedajo se, da na ta način prispevajo svojemu okolju in k razvoju folklorne dejavnosti. Folklor je njihova prostočasna dejavnost, razbremenitev in pobeg iz vsakdanje rutine, ki so si jo popestrili še s pripravo in soorganizacijo Folklornih kimavčevih večerov. Nekateri so tudi mnenja, da se še redko kaj plača in da brez vsaj nekakšnega deleža prostovoljnega dela ni nobenih učinkov. Intervjuvanec št. 3: *»Dejstvo je, da nikjer v Sloveniji teh festivalov ne bi bilo, če ne bi bilo prostovoljcev. Prostovoljci so pomemben deležnik, da ti festivali obstajajo. Če ne bi bilo prostovoljcev, ne bi bilo tudi največjega folklornega festivala, Folkarta«.*

V navezavi na naslednje vprašanje, kjer so se opredeljevali glede smiselnosti povezave med zasebnimi neprofitnimi organizacijami, torej društvi in javnimi organizacijami, torej JSKD, so vsi pritrdili, da je to edini način, da tak festival preživi in raste. Vsi so odgovorili negativno na naslednje vprašanje, ali bi se tudi sami lotili organizacije takšnega festivala, saj so mnenja, da niti finančno niti organizacijsko ne bi zmogli takšnega zalogaja. Eno od društev je svoj čas pripravljalo manjši folklorni festival, pa je bilo primorano zaradi nezadostnega financiranja prenehati. Intervjuvanec št. 3: *»Nekaj časa smo imeli svoj festival, sodelovali sta dve društvi, turistično in naše sami ne bi mogli. Eno društvo je zagotovilo prostor, promocijo, drugo pa to, da smo gostili dobre skupine. To smo počeli še v času debelih krav. Danes je težje. Takrat je bilo več zanosa do ljubiteljstva. Danes se društva v to ne spuščajo, ker je prevelik zalogaj, pravno in organizacijsko. Društvo bi moralo koga zaposliti zaradi računovodstva, zakonodaje, programa ...«*

Društva si za izvedbo programa znotraj Folklornih kimavčevih večerov pomagajo z različnimi viri, na eni strani sponzorskimi, na drugi koristijo svoj društveni denar, ki ga dobijo od občin, pomagajo si s prostovoljnimi prispevki, eno društvo tudi sodeluje z drugimi, finančno bolj stabilnimi društvi. Vsi vprašani želijo tudi v prihodnje sodelovati na festivalu. Kot razloge navajajo povezovanje, dobre izkušnje, sodelovanja, da pripeljejo drugo kulturo v svoj kraj, da si zagotovijo nastope, da imajo tudi otroci na osnovnih šolah kaj od tega itd. Intervjuvanec št. 5: *»Na festivalu nameravamo sodelovati tudi v prihodnje, saj se je izkazalo, da ljudje radi delajo v tem, poleg tega pa je to del našega poslanstva folklornega društva. Edini problem pri tem nam navadno predstavlja časovni okvir festivala. Ta se navadno odvija po "počitnicah", ko je precej ljudi še odsotnih, zato je nekoliko težje poprijeti za delo«.*

6.3.2 Kako folklorne skupine pripomorejo k vsebinski pestrosti festivala in prireditveni pestrosti kraja?

Z naslednjim sklopom vprašanj sem se preselila na dokazovanje naslednjega podvprašanja svoje raziskovalne teze, in sicer kako folklorne skupine pripomorejo k vsebinski pestrosti festivalov in k prireditveni pestrosti svojega kraja. Vse sodelujoče skupine v svojih nastopih prikazujejo štajerske plese, natančneje vzhodnoštajerske plese. Vsako območje, v katerem skupine delujejo, ima svoje specifikne ne samo v plesih, temveč tudi v kostumih. Sodelujoče

skupine so si pred časom uredile kostumsko podobo na podlagi raziskav etnologov, zato ima vsaka vas svojo posebnost (Vir: OI JSKD Ptuj). Ta raznolikost se lepo prikaže na festivalu. Kljub temu da skupine plešejo podobne plesе, si vsaka izbere drug koncept, ki se povezuje z letnimi časi in raznimi priložnostmi (kot je trgatev v primeru FS KD Podgorci). Tudi pesmi so različne, da ne govorim o godčevskih sestavih. Eno skupino pogosto spremlja tamburaška skupina, ki izvaja izključno glasbo iz haloškega območja. Ena od sodelujočih skupin izvaja tudi plesе drugih delov Slovenije, prav tako v kostumski podobi, značilni za tisti predel (npr. belokranjski plesi, prekmurski plesi ...). Kot so intervjuvanci dejali, so nastopi na festivalu vsekakor bolj sproščeni in igrivi kot tisti na strokovno spremljanih folklornih srečanjih. Ena skupina je leta 2014 pripravila folklorni koncert v sodelovanju s folklornim društvom iz Varaždina in namensko za festival izvedla »folklorni muzikal« Rožmarinkina ljubezen. Intervjuvanec št. 3: *»Ja, eno leto smo izvedli projekt Rožmarinkina ljubezen. To je koprodukcija med slovenskim in hrvaškim društvom, zgodba govori o ljubezenskem trikotniku in o bogatem ljudskem izročilu obeh držav. Sodelovali smo Dolenčani, Cirkulančani, Varaždinčani in Mojca Peganc. Tri ptujske modne oblikovalke so izdelale kostume za nastopajoče. Pokazali smo, da je možno sodelovati več društev, da se z malo truda in volje lahko naredi dobro zgodbo«.*

Na ta način je festival dobil povsem novo vsebino. Vprašani smatrajo, da izvedba dogodkov v okviru festivala pozitivno vpliva na njihov kraj in prebivalce in da s tem, ko pripeljejo tujo kulturo v svoj kraj, pripomorejo h kulturni raznolikosti prireditelj svojega kraja. Vse skupine imajo podporo znotraj matičnih društev, ponekod se celotno društvo vključi v pripravo dogodkov. Eno od društev ima dejansko finančno podporo lokalne skupnosti, drugo lahko koristi dvorano zastonj, ostala društva pa si od občin ne morejo obetati veliko, morda kak sprejem pri županu s skromno pogostitvijo. Tri skupine so razočarane nad obiskom svojih krajanov oz. bi si želele več obiskovalcev na prireditvah. Dve skupini trdita, da uspeta napolniti dvorano.

6.3.3 Kakšne koristi imajo folklorne skupine od sodelovanja na festivalu?

Z naslednjimi vprašanji prehajam na zadnji sklop, kjer želim odgovoriti na tretje podvprašanje svoje raziskovalne teze, in sicer kakšne koristi imajo folklorne skupine od

sodelovanja na festivalih. Na vprašanji, kaj predstavljajo Folklorni kimavčevi večeri za njihovo skupino in kakšne priložnosti vidijo znotraj festivala, so intervjuvanci povedali, da vidijo navezavo stikov, mreženje, druženje, izmenjavo idej, reference, pomen v lokalnem okolju, možnost nastopanja doma in v tujini in da lahko gostijo tujo skupino, kar si sicer mnogi ne bi mogli privoščiti. Na vprašanja, kaj so po njihovem mnenju imeli do sedaj od festivala, ali so navezali stike z gostujočimi skupinami in ali so koristili kakšno povratno gostovanje, so odgovarjali podobno: ena skupina je že koristila povratno gostovanje, dve bosta v letošnjem letu. Ena skupina je izpadla iz igre za povratno gostovanje, saj so gostje, ki bi morali eno leto nastopiti pri njih, odpovedali nastop. Vsekakor pa vsi trdijo, da je sodelovanje na festivalu pozitivna izkušnja, ki tudi dviguje ugled skupine. Na žalost ima le ena skupina dejansko finančno podporo svoje občine za izvedbo dogodka. Skupine sicer koristijo brezplačne občinske dvorane, morajo pa plačati stroške uporabe; le v primeru ene je uporaba povsem zastoj. Intervjuvanec št. 5: *»Prednosti, ki nam jih je do zdaj prineslo sodelovanje, vidimo predvsem v promociji in aktivnem delovanju našega društva, poleg tega pa smo navezali močne prijateljske stike s folklorno skupino KUD Marko Beltinci iz Prekmurja, ki smo jih povabili v goste ravno na festivalu FKV. Žal nam to s katero izmed tujih skupin še ni uspelo; najbrž zaradi nekoliko težje organizacije in vzdrževanja stikov«.*

6.3.4 Zaključne ugotovitve analize intervjujev

Navezujoč se na prvo podvprašanje raziskovalne teze *»Kakšna je povezava med folklornimi in kulturnimi društvi ter med festivali?«* lahko iz intervjujev s predstavniki sodelujočih društev na festivalu Folklorni kimavčevi večeri zapišem naslednje ugotovitve:

- društva sodelujejo kot nastopajoči, torej pripravijo del programa v okviru festivala;
- društva sodelujejo pri pripravi dvorane, tehnike, organizirajo in plačajo povezovalca prireditve, opremijo oder, oglašujejo prireditve;
- društva prevzamejo skrb nad gostujočo skupino tekom celega dneva, poskrbijo za prehrano, vodenje, aktivno preživljanje časa s skupino, generalko pred nastopom ...;
- društva pomagajo organizatorju s tehnično podporo, kot vodiči skupin skozi celotni festival, pri pripravi hrane, pri vodenju povorke ...

Na podvprašanje »Kako folklorne skupine, delujoče znotraj društev, pripomorejo k vsebinski pestrosti festivalov in k prireditveni pestrosti svojega kraja?« so moje ugotovitve iz intervjujev naslednje:

- folklorne skupine s svojimi raznolikimi odrskimi nastopi pripomorejo k vsebinski pestrosti festivala, prav tako z različnimi ljudskimi pesmimi in godčevskimi sestavi;
- folklorne skupine s svojo kostumsko podobo pripomorejo k barvitosti festivala;
- folklorne skupine s pripravo dogodka znotraj festivala popestrijo dogajanje svojega kraja, pripeljejo tujo skupini, ki prikaže svojo kulturno dediščino;
- folklorne skupine imajo podporo znotraj svojih matičnih društev;
- folklorne skupine imajo podporo znotraj lokalnih skupnosti, čeprav ne v tolikšni meri, kot bi si želele.

Na zadnje podvprašanje, ki se glasi »Kakšne koristi imajo folklorne skupine od sodelovanja na festivalih?«, bi naštela naslednje ugotovitve:

- navezav stikov, mreženje, druženje, izmenjava idej;
- reference, pomen v lokalnem okolju;
- možnost nastopanja doma in v tujini;
- gostitev tujih skupin;
- dvig ugleda skupine.

Odgovori, ki se navezujejo na prvo podvprašanje raziskovalne teze, kažejo na aktivno participacijo izbranih kulturnih in folklornih društev pri izvajanju festivala Folklorni kimavčevi večeri. Iz mnenj intervjuvancev vidimo, da imajo društva in njihovi člani različne vloge pri izvajanju festivala in da se jih precej resno in odgovorno lotevajo. Organizator festivala, torej OI JSKD Ptuj, jim prepušča svobodno izbiro pri načinu izvedbe svojih prireditev in pri animaciji skupine, ki jo dobijo v »skrb« tekom festivala. Na ta način bistveno razbremenijo organizatorja, tako organizacijsko kot finančno, kar je pa bistveno, pripravijo kakovosten program in prispevajo k bogati vsebini festivala.

Na to ugotovitev se nanaša drug sklop odgovorov na vprašanja. Poleg tega, da društva in folklorne skupine, ki delujejo znotraj njih, vsako leto gostijo eno od tujih folklornih skupin in jim omogočijo celovečerni nastop, tudi same pripravijo svoj nastop, ki je zelo pester in

raznolik. Ker so te skupine same po sebi zelo kakovostne, je posledično program celotnega festivala na precej visokem nivoju. Prav tako pa sodelujoča društva prispevajo k prireditveni pestrosti svojega kraja, k ohranjanju naše kulturne in ljudske dediščine in kreptvi medkulturnega dialoga.

Razlogov, da se društva povezujejo s festivalom, je več. Poglavitni je izkušnja, ki jo pridobijo z organizacijo dogodkov na takšnem nivoju, z gostitvijo tujih, mednarodno uveljavljenih skupin, s skupnim nastopanjem in druženjem. Ljubiteljsko ustvarjanje in delo terja od posameznika določen vložek, določeno žrtev in seveda pripadnost skupini ali društvu. Folklorniki, ki so pri nas vsi ljubitelji, se tega tudi zavedajo. So ljudje, ki jim prostovoljno delo predstavlja kakovostno preživljanje prostega časa. Da gre za vzajemnost pri izvajanju festivala, povejo odgovori interjuvancev, da s sodelovanju dobijo možnost navezave stikov, druženja, možnosti gostovanja v tujini in vsesplošno zadovoljstvo.

7 SKLEPNE UGOTOVITVE

Rdeča nit magistrske naloge so društva, zasebne neprofitne organizacije, ki so v Sloveniji precej razširjena. Po podatkih AJPEŠ-a (Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve) je v letu 2014 delovalo približno 22.500 društev (Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2014, dostopna na www.ajpes.si). Najvišji odstotek društev je delujočih na področju športa (35,5 %), sledijo društva s področja kulture in umetnosti (16,1 %) in društva za pomoč ljudem (13 %). Kulturnih društev je po podatkih JSKD je v lanskem letu (2015) delovalo 4.984, kar zajema 107.123 članov, leto poprej (2014) pa 4.997 kulturnih društev s 107.002 članoma (Vir: Poslovno poročilo JSKD za leto 2015).

Iz teh podatkov izhaja dejstvo, kako množično je ljubiteljska kulturna dejavnost zastopana v Sloveniji. Razloge za kulturno udejstvovanje takšnega števila ljudi je moč iskati v pozitivnih učinkih, ki jih ukvarjanje s tovrstno dejavnostjo prinaša. Učinki izhajajo iz dejstva, da ljubiteljska kultura zagotavlja kulturno ustvarjalnost in poustvarjalnost, kulturno vzgoja in izobraževanje, vključevanje depriviligiranih skupin, dostopnost kulturnih vsebin, kakovostno preživljanje prostega časa in medresorsko povezovanje (Teršar 2011, 237–238).

V Zakonu o prostovoljstvu (ZProst, Uradni list RS 10/2011) je navedeno, da se za prostovoljno ne šteje delo, »ki je namenjeno zadovoljevanju zgolj osebnih interesov članov v članski organizaciji in ni v splošno družbeno korist«. S prostovoljstvom se torej ukvarjajo posamezniki v organizacijah, ki sledijo uresničevanju skupnega interesa ali delujejo v skupno dobro z vzajemno koristjo. To je tudi bistvo delovanja zasebnih neprofitnih organizacij (Kolarič in drugi 2002, 11–13). Iz tega sledi, da ljubiteljska kulturna društva veliko prispevajo v splošno družbeno korist. Thomas Wolf (1999, 96–99) kot vzroke za vključitev v prostovoljsko delo navaja občutek samozadovoljstva, altruizem, druženje/srečevanje ljudi, ustvarjanje/ vzdrževanje organizacije, ustvarjanje profesionalnih korakov, napredovanje v organizaciji, pridobivanje izkušenj in znanj, vstop v želeno nepridobitno organizacijo in socialni pomen.

Ljubiteljska kulturna društva pa predstavljajo tudi bazo prireditveni dejavnosti širom po Sloveniji. Zaradi društev se ohranja nivo kulturne ponudbe nekega kraja, društvena kultura ob podpori Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti domala seže v vsako vas naše države. Zaradi društev se ohranja tudi naša kulturna dediščina. To bazo ali podporo pa društva nudijo tudi mnogim festivalom po Sloveniji.

Kultura pa prispeva tudi k turističnemu in gospodarskemu razvoju kraja, v nekaterih primerih tudi k urbani revitalizaciji in podjetništvu (Srakar 2010, 26). Da so festivali tista oblika prireditev, ki nekatere kraje spremenijo v privlačnejše, piše tudi Miha Kozorog (Kozorog 2011 in 2013), ki je raziskal vpliv festivalov na razvoj prepoznavnosti krajev, dvig turizma in splošnega zadovoljstva prebivalstva.

Ljudska dediščina, ki se manifestira v festivalih, je morda v nekaterih segmentih popačena oz. na račun avtentičnega podajanja dediščine se gradi na popularnosti dogodkov. Po mnenju etnologa Mirka Ramovša (v Šadl in Zrinski 2010, 6) pričinja prevladovati pozunanjenost, odločilen je učinek pri občinstvu, vse manj pa je upoštevana pristnost.

Društva torej kot svoje poslanstvo razumejo tudi avtentično predstavljanje ljudske dediščine, ki je v Sloveniji tako zelo bogata. Mnoga društva sama pripravljajo svoje folklorne festivale, mnoga so se po letih izvajanja odločila za sodelovanje z javnimi institucijami. Je pa za izvedbo festivala vsekakor potrebna večšina pridobivanja sredstev, ki je od društva do društva različna. Pri tem mislim na različna sredstva, torej finančna sredstva, kamor spadajo subvencije, donacije, prihodki iz prodaje in prihodki iz plačil za storitve, nefinančna sredstva, kot je npr. podarjena hrana in delo, ki je lahko plačano ali prostovoljsko (Anheier 2005, 204). Za pripravo festivala je potreben tudi menedžment prireditev, kjer gre za načrtovanje, organiziranje, vodenje in kontroliranje (Sikošek 2010, 10). Precejšen izziv je zbiranje sredstev. Tavčar (Tavčar 2005, 246) razdeli vire financiranja na javne, podjetniške, osebne in vire iz lastne dejavnosti.

Pri analizi štirih izbranih slovenskih folklornih festivalov sem prišla do ugotovitev, da vsi bazirajo na isti ideji, to je predstavitev ljudske dediščine širši javnosti ob vključevanju v program tudi tuje folklorne skupine. Vsi festivali so vzkli na ideji posameznikov, poznavalcev

folklorne dejavnosti, ki so delovali znotraj folklornih ali kulturnih društev. Torej pri vseh štirih se je pot začela v društvu. Pri enem je tako tudi ostalo, en je navezal sodelovanje z lokalno zvezo kulturnih društev, en je padel pod okrilje javnega zavoda in en javnega sklada.

Kako pomembno je prostovoljno delo za izvedbo festivalov, dokazujejo podatki, ki dejansko z izjemo enega nimajo kažejo na minimalne stroške dela. Vsi štirje festivali torej velik del nalog prepustijo članom društva, ki so izvirno pričeli z izvajanjem festivala. Tako bi potrdila raziskovalno tezo magistrske naloge, da kulturna društva veliko pripomorejo k zagotavljanju boljših pogojev za izvedbo folklornih festivalov pri nas.

Na to trditev bi navezala naslednje ugotovitve na podlagi analize mednarodnega festivala Folklorne kimavčevi večeri, kjer je sodelovanje društev in organizatorja še globlje. Ravno iz tega razloga sem festival, ki je sicer analiziran že v prejšnjem poglavju, dodatno izpostavila, saj se je prerezporeditev del na več društev izkazala za dobro prakso pri izvajanju tako zahtevnega projekta kot je mednarodni festival. Med vsemi sodelujočimi se je vzpostavila vzajemnost, saj tako organizator (JSKD) kot sodelujoča društva pridobijo bodisi na finančni, bodisi vsebinski, bodisi moralni plati.

Tako bi ponovno potrdila svojo raziskovalno tezo, da je prostovoljno angažiranje predstavnikov prostovoljnih kulturnih društev bistveno za izvajanje festivalov. Brez prostovoljnega dela bi bili festivali bistveno dražji za organizatorje, manj pestri, hkrati pa bi bili subjekti, ki bi lahko sodelovali, znatno prikrajšani. Tako je v današnji družbi nujnost povezovanja in sodelovanja bistvena za kakovosten razvoj kulturnih vsebin.

SEZNAM LITERATURE

1. AJPES: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve 2015. *Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2014*. Ljubljana: AJPES. Dostopno prek: http://www.ajpes.si/doc/LP/Informacije/Informacija_LP_drustva_2014.pdf (29. januar 2016).
2. All-Knight, Jane, Martin Robertson, Alan Fyall, Adele Ladkin 2009. *International Perspectives of Festivals and Events*. San Diego: Elsevier.
3. Anheier, Helmut K. 2005. *Nonprofit organizations: theory, management, policy*. New York: Helmut K. Anheier.
4. Arhar, Nika. 2012. Igor Teršar: Kulturna društva so prostor močnega vrenja ustvarjalne sile. *MMC RTV SLO, 20. december 2012*. Dostopno preko <http://www.rtv slo.si/kultura/drugo/igor-tersar-kulturna-drustva-so-prostor-mocnega-vrenja-ustvarjalne-sile/298500> (10. januar 2016).
5. Breskvar, Dragica. 2008. *Kulturna prepletanja Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
6. Čandek, Sonja 1998. Zbiranje sredstev iz državnih virov. V *Vloga in financiranje NVO: možnosti za izboljšanje političnih, zakonskih, finančnih pogojev delovanja nevladnih organizacij: zbornik strokovnih prispevkov*, ur: Milean Marega, Mateja Šepec, 102-106. Ljubljana : REC - Regionalni center za okolje za vzhodno in srednjo Evropo.
7. --- 2002. Tehnike iskanja in načrtovanja pridobivanja sredstev-dotacij, donacij v neprofitnem sektorju. V *Jadranje po nemirnih vodah managementa nevladnih orgaizacij*, ur. Dejan Jelovac, 125-134. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
8. Čater, Tadej 2016: Brez ljubiteljske kulture bi živeli v kulturni gluhoti. *MMC RTV SLO, 26. januar 2016*. Dostopno preko <http://www.rtv slo.si/kultura/drugo/brez-ljubiteljske-kulture-bi-ziveli-v-kulturni-gluhoti/384343> (25. 2. 2016).
9. Črnak Meglič, Andreja 1998. Obseg, struktura in financiranje neprofitno-volonterskih organizacij v Sloveniji. V *Vloga in financiranje NVO: možnosti za izboljšanje političnih, zakonskih, finančnih pogojev delovanja nevladnih organizacij: zbornik strokovnih prispevkov*, ur: Milean Marega, Mateja Šepec, 19-26. Ljubljana : REC - Regionalni center za okolje za vzhodno in srednjo Evropo.

10. Černak Meglič, Andreja, Maja Vojnovič 1998. Ponovno odkritje neprofitno-volonterskega (tretjega) sektorja. *Neprofitni management*, (1–2/3): 45–46.
11. Černetič, Metod 2007. *Management in sociologija organizacij*. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede Kranj.
12. Čopič, Vesna, Gregor Tomc 1998. *Kulturna politika v Sloveniji: Simpozij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Davis, Lee 1998. Finančna stabilnost NVO. V *Vloga in financiranje NVO: možnosti za izboljšanje političnih, zakonskih, finančnih pogojev delovanja nevladnih organizacij: zbornik strokovnih prispevkov*, ur: Milean Marega, Mateja Šepec, 83-92. Ljubljana : REC - Regionalni center za okolje za vzhodno in srednjo Evropo.
14. Drucker, Peter F. 1990. *Managing the Non-profit Organizations*. Oxford: Butterworth Heinemann.
15. Ebewo, Patrik in Mzo Syrai 2009. The Concept of Arts/Cultural Management: A Critical Reflection. *The Journal of Arts Management, Law, and Society* 83 (4): 281–295.
16. Getz, Donald 2004. *Event management and event tourism*. New York: Cognizant Communication Corp.
17. Horak, Christian 1995. *Controlling in Nonprofit Organizations*. Wiesbaden: Deucher Unicersitäts-Verlag.
18. Hrovatin, Nevenka 2002. Ekonomski vidiki menedžmenta nevladnih organizacij. V *Jadranje po nemirnih vodah managementa nevladnih orgaizacij*, ur. Dejan Jelovac, 36-46. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
19. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti 2011-2015a. *Poročila festivala Folklorni kimavčevi večeri 2011-2015*. Ptuj: interno gradivo.
20. --- 2011-2015b. Promocijsko gradivo festivala Folklorni kimavčevi večeri 2011-2015. Ptuj: interno gradivo.
21. --- 2015. *Zapisnik Okrogle mize Aktivna participacija v kulturi, 21. maj 2015*. Interno gradivo.
22. --- 2016a, *Strateški načrt JSKD za obdobje 2015–2020*, 2015, Ljubljana: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Dostopno prek: https://www.jskd.si/organizacija/uvod_organizacija.htm (2. februar).
23. --- 2016b. *Zapisnik sestanka ZLTSS Spodnje Podravje, 23. 3. 2016*. Ptuj: interno gradivo.

24. Kamnar, Helena 1999. *Javni zavodi med državo in trgom*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
25. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič, Maja Vojnovič 2002. *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
26. --- 2002. Različni znanstveno-teoretski pristopi k proučevanju neprofitnih organizacij. V *Jadranje po nemirnih vodah managementa nevladnih orgaizacij*, ur. Dejan Jelovac, 14-22. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
27. --- 2015. *Predavanja*. Ljubljana: Interno gradivo.
28. Kovač, Bogomir 1998. Sponzorstvo kot način podjetniškega financiranja kulture. *Neprofitni management*, 2/3, (1): 33–36.
29. Kozorog, Miha 2011a. Festivalizacija Slovenije in festivalska produkcija lokalnosti. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 3/4: 61–68. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.
30. --- 2011b. Festivali, festivalizacija in festivalski kraji, *Odzven – spletna revija o glasbi*. 7. junij 2011. Dostopno prek: <http://www.sigic.si/odzven/festivali-festivalizacija-in-festivalski-kraji> (25. januar 2016).
31. --- 2013. *Festivalski kraji : koncepti, politike in upanje na periferiji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
32. --- 2014. Etnološki in antropološki pogledi na javne prireditve v Sloveniji. *Etnolog: glasnik Slovenskega etnografskega muzeja*, (24): 23–42. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
33. Kralj Bervar, Sonja, Nataša Bucik in Blanka Tivadar 2011. *Analiza stanja na področju kulture s predlogi ciljev za Nacionalni program za kulturo 2012–2015*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo.
34. Kulturno umetniško društvo Beltinci 2016. *Predstavitveno gradivo festivala*. Dostopno prek: <http://www.kud-beltinci.si/index.php/mff> (14. marec 2016).
35. Kulturno umetniško društvo Študent Maribor 2016. *Predstavitveno gradivo društva*. Dostopno prek: <http://kudstudent.org/> (28. marec 2016).
36. Kuret, Niko 1955. Naša folklor in turizem. *Turistični vestnik*, 3, (5): str. 246–248.
37. --- 1962. Turizem in folklor. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva (SED)*, 4, (1): 1.
38. Ma, Ling, A. A. Lew 2012. Historical and Geographical Context in Festiva Tourism Development. *Journal of Heritage Tourism*, 7 (1): 13–31.

39. Magdič, Jasna 2007. *Pridobivanje evropskih sredstev – primeri dobrih praks*. Ljubljana: CNVOS: Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
40. Makarovič, Marija 1968. Nekaj misli ob »folklornih prireditvah«. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva (SED)*, 9 (2): 3–4.
41. Martelanc, Tomo in Tatjana Samec 2000. *Prostovoljno delo včeraj, danes, jutri*. Ljubljana: Slovenska Filantropija.
42. Mednarodni folkorni festival sredozemskih mest Piran 2016. *Prestavitveno gradivo festivala*. Dostopno prek: www.fiff.si (19. januar 2016).
43. Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije 2014. *Nacionalni program za kulturo 2014–2017*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Dostopno prek: <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/novice/NET.NPK.pdf> (3. februar 2016).
44. Mihelj, Sabina 1999. Menedžment slovenskih festivalov. *Neprofitni menedžment*, 5/6 (1): 34–51. Nova Gorica: Educa.
45. Možina, Stane, Rudi Rizman, Mitja I. Tavčar, Danijel Pučko, Štefan Ivanko, Bogdan Lipičnik, Jože Gričar, Miroslav Glas, Janko Kralj, Metka Tekavčič, Vlado Dimovski, Bogomir Kovač 2002. *Management*. Radovljica: Didakta.
46. Narodni dom Maribor 2011-2015, *Letno poročilo 2011–2015*. Maribor: Kulturno prireditveni center Narodni dom Maribor. Dostopno prek: <http://www.nd-mb.si/narodni-dom-maribor/letna-porocila/> (13. marec 2016).
47. Neubauer, Henrik 2014. *Petnajst let delovanja Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
48. Peterman, Roman 1998. V *Vloga in financiranje NVO: možnosti za izboljšanje političnih, zakonskih, finančnih pogojev delovanja nevladnih organizacij: zbornik strokovnih prispevkov*, ur: Milean Marega, Mateja Šepec, 107-109. Ljubljana : REC - Regionalni center za okolje za vzhodno in srednjo Evropo.
49. Predsednik Folklornega društva Val Piran, 2016. *Intervju z avtorico*. Ptuj: 11. april.
50. Predsednikom Kulturno umetniškega društva Beltinci 2016. *Intervju z avtorico*. Ptuj: 13. april.
51. Producentka Folkart-a Maribor 2016. *Intervju z avtorico*. Ptuj: 30. marec.

52. Rakar, Tatjana, Tomaž Deželan, Senka Š. Vrbca, Zinka Kolarič, Andreja Črnak-Meglič in Mateja Nagode. 2011. *Civilna družba v Sloveniji*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
53. Ryan, Chris, Michelle Akien 2005. *Indigenous tourism: The commodification and management of culture*. Oxford: Elsevier.
54. Rukavina, Vladimir 2016. *Intervju z avtorico* (4. april).
55. Petrovič, Tanja 2011. *Politike reprezentacije v Jugovzhodni Evropi na prelomu stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC.
56. Pavletič Samardžija, Poljanka 2008. *Menedžment prostovoljstva v športnih organizacijah, magistrsko delo*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
57. Salamon, L. M. in H. K. Anheier 1996, *The emerging the nonprofit sector: an overview*. Manchester, New York: Manchester University Press.
58. Samec, Tatjana 1996. *1. slovenski kongres prostovoljcev – zbirnik prispevkov*. Ljubljana: Slovenska fondacija in Socialna zbornica Slovenije.
59. Samec, Vasja 2008. 20 let Folkarta. *FolklorNIK*, 4: 94–95. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
60. Sande, Matej 2012. *Opolnomočenje NVO: informiranje, znanje in povezovanje*. Ljubljana: Združenje Drogart.
61. Sikošek, Marijana 2010. *Management prireditelj*. Koper: Univerza na Primorskem.
62. *Slovar slovenskega knjižnega jezika 2014*. Ljubljana: Cankarjeva založba. Dostopno prek: <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika> (5. januar 2016).
63. Srakar, Andrej 2010. *Ekonomsko vrednotenje umetniških dogodkov: umetnost med trgom in državo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
64. --- 2015. Financiranje kulture v Sloveniji in ekonomski učinki slovenske kulture v letih 1997–2014. *Likovne besede*, pos. izdaja: 5–25.
65. Šadl, Milica in Milan Zrinski 2010. *40. mednarodni folklorni festival Beltinci. Jubilejna brošura ob 40-letnici folklornega festivala Beltinci*. Beltinci: KUD Beltinci.
66. Tavčar, Mitja I. 2005. *Strateški management nepridobitnih organizacij*. Koper: Fakulteta za management.
67. Teršar, Igor. 2012. *Upravljanje kulturnih dejavnosti v Sloveniji – primerjalni pristop*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

68. Trstenjak, Verica 1998. Pravne podlage nevladnih organizacij v Sloveniji. *Neprofitni management*, 1–2/3: 59–61.
69. Trunk Širca, Nada in Mitja Tavčar 2000. *Management nepridobitnih organizacij*. Koper: Visoka šola za management.
70. Vaupotič, Mirko, Kristjan Strojan, Nataša Sorko 2011. *Priročnik za delovanje društev*. Ljubljana: Zveza društvenih organizacij Slovenije.
71. Vodlan, Veronika 2010. *Fundraising – priročnik za nevladne organizacije*. Ljubljana: Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
72. Vojnovič, Maja 1998. V *Vloga in financiranje NVO: možnosti za izboljšanje političnih, zakonskih, finančnih pogojev delovanja nevladnih organizacij: zbornik strokovnih prispevkov*, ur: Milean Marega, Mateja Šepec, 93-101. Ljubljana : REC - Regionalni center za okolje za vzhodno in srednjo Evropo.
73. Wolf, Thomas 1999. *Managing a nonprofit organizations in the 21th century*. New York: Frieside.
74. Wostner, Peter 2005. *Kako do denarja EU*. Ljubljana: GV založba.
75. Zelnik, Damjana 2014. *Kaj kultura praznuje? Vloga ljubiteljske kulture 2014*. Zbornik referatov in razprav. Ljubljana: Državni svet RS.
76. *Zakon o društvih (Zdru1)*. Ur. l. RS, 61/06. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201164&stevilka=2969> (12. januar 2016)
77. *Zakon o prostovoljstvu (Zprost)*. Ur. l. RS 10/2011. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=102198> (12. januar 2016).
78. *Zakon o Javnem skladu RS za kulturne dejavnosti (ZJSKD)* Ur. l. RS 29/10. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=97086> (18. marec 2016).
79. *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK)*. Ur. l. RS št. 77/07. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3370> (20. marec 2016).
80. Zveza ljudskih tradicijskih skupin Slovenije 2016. *Prestavitveno gradivo Zveze*. Dostopno na www.zltss.si (28. marec 2016).
81. Zveza kulturnih društev Karol Pahor Piran 2016. *Poročilo Zveze 2011-2015*. Piran: interno gradivo.
82. Žnidaršič Kranjc. Alenka 1996. *Ekonomika in upravljanje neprofitne organizacije*. Postojna: Dej.

83. Žorga, Sonja 1996. Kaj lahko ponudimo prostovoljcem in zakaj: model mentorske supervizije in usposabljanja. *Socialno delo*, 35 (4): 275–282.

PRILOGA

Transkripcija intervjujev

Intervju 1

Intervju je potekal s članom folklorne skupine Kulturnega društva Podgorci.

Kateremu društvu/FS pripadate?

Folklorni skupini, ki deluje pod okriljem Kulturnega društva Podgorci. Imamo pet sekcij – Ljudske pevke Sestre Nedelko, Ljudske pevke folklorne skupine, Ljudske godce, dramsko sekcijo in folklorno skupino, ki ima tri podskupine: odraslo, otroško in vrteško.

Koliko let vodite oz. delujete v folklorni skupini?

10 let.

Kako pogosto se udeležujete domačih festivalov?

Ne pogosto. Leta 2015 smo se udeležili MIFF-a v Piranu, zadnji dve leti pa smo del Folklornih kimavčevih večerov.

Kako pogosto se udeležujete festivalov v tujini?

Do sedaj smo bili na petih festivalih, letos gremo v Sremsko Mitrovico v Srbijo. Bolj se udeležujemo letnih koncertov skupin, ki nas vabijo, npr. na Hrvaško.

Na kakšne festivale se prijavljate?

Prijavljamo se na takšne festivale, ki so za nas cenovno čim bolj ugodni. Ker smo malo društvo, je udeležba na takem festivalu velik strošek. Prijavljamo se na festivale, kjer imamo pokrito bivanje in prehrano, prevoz si plačamo sami.

Kolikokrat ste že sodelovali s FKV?

Dvakrat.

Kakšna je bila vaša vloga – ste nastopali, organizirali, pripravljali ...?

Organizirali, nastopali, prvo leto smo celo pripravili prenočišča za goste, vendar so se potem odločili, da tam ne bodo prespali. Izbrali smo namreč telovadnico osnovne šole; od vojske smo dobili rjuhe in odeje, za katere smo morali, kljub temu da niso bile uporabljene, plačati čiščenje.

Kakšne naloge ste opravljali v okviru FKV?

Skupini smo poleg nočitev omogočili še zajtrk, kosilo in večerjo, peljali smo jih na izlet po naših krajih, v Puhov muzej, v cerkev na Polenškaku in v Eko muzej. Imeli smo srečo, ker je sodelovalo tudi Turistično društvo Polenšak. Z njimi dobro sodelujemo že dalj časa. Kot kulturno društvo smo podhranjeni. Turistično društvo Polenšak je uspešnejše, zato so nam na FKV skupaj z gasilskim društvom pomagali. Turistični dom smo koristili za pogostitev, gasilsko dvorano za prireditve, župan občine Dornava je TD dal dodaten denar za festival. Smo pa bili razočarani nad obiskom. Drugo leto smo se preselili v Podgorce, v našo dvorano, ki je boljša, ima tudi oder, česar v Podgorcih ni. Z dvorano upravlja krajevna skupnost; mi jo koristimo zastonj, plačamo le stroške ogrevanja. Mislim, da nas je stalo ok. 100 evrov. Poskrbeli smo za hrano, tehniko, napovedovanje, večerjo smo skuhalo sami, surovine pa so bile 70 % krite od sponzorjev.

Koliko ur prostovoljnega dela ste v društvu namenili pripravi dogodka znotraj festivala?

Prvo leto malo več, dan in pol. Cel čas nas je delalo 5–6 ljudi iz društva, ki smo v osnovi izvedli vse, celotno organizacijo gostovanja. Drugo leto smo sodelovali vsi, celotna skupina, torej 25 ljudi, delali smo cel dan. Pripravili smo dvorano, kuhali večerjo, naslednji dan po nastopu pospravljali ...

Kakšen je vaš pogled na prostovoljno delo, ki ga opravite v okviru festivala FKV?

Žalostno se mi zdi, da se kulturne prireditve, ki so na takšnem nivoju, kot so Folklorni kimavčevi večeri, ne prepoznajo s strani države kot pomembne. V Sloveniji je malo folklornih festivalov. Po mojem mnenju so FKV tretji po velikosti. Žalostno je, da ni večje podpore. Naše društvo rado sodeluje. Nam ni težko, mi smo vajeni ... Čez mejo je pa drugače, samo poglejte Avstrijo, Hrvaško, Italijo. Vodje folklornih skupin na Hrvaškem so vsi zaposleni v tem, kaj pa mi? Oni dajo več pomena svoji kulturni dediščini. Ne čutimo se zapostavljene zaradi FKV. K festivalu smo pristopili zato, ker nam je mar za kulturo. Sodelovanje nam je v ponos. Ni težko pomagati, ker tudi ostala društva pomagajo. Zdi se mi pomembno, da se ne dela razlik med društvi. To nam je tudi odsokočna deska za udeležbo na mednarodnih festivalih.

Se vam zdi smiselno povezovanje neprofitnih organizacij, tako javnih kot zasebnih, v tako velik projekt, kot je festival?

Mislim, da je to nujno, ker naše društvo temelji na prostovoljni bazi. Vodje društev smo zaposleni, smo preveč obremenjeni. Tak projekt je za društvo velik zalogaj, zato je prav, da krovno organizacijo prevzame JSKD, prav tako celotno koordinacijo, povezovanje, odgovornosti ...

Bi se tudi sami lotili organizacije folklornega festivala, če vam JSKD ne bi ponudil sodelovanja?

Ne. Imeli smo sicer idejo, da bi imeli bionalno, enkrat festival, enkrat letni koncert. Festival bi bil v manjšem obsegu. Festival je večji zalogaj, finančni in organizacijski.

Kje zberete sredstva za sodelovanje na festivalu? Nekaj si že povedal o sodelovanju s Turističnim društvom in gasilci.

Ja, prvo leto nam je pomagalo TD Polenšak, drugo leto pa deloma sponzorji, delno smo stroške pokrili z društvenim denarjem, prostovoljnimi prispevki obiskovalcev. Ljudje nas podpirajo, ker imamo kvalitetne nastope, nastopi imajo zgodbo. Vsi naši letni koncerti so polni, folklor je tu doma.

Ali nameravate tudi v prihodnje sodelovati? Zakaj?

Da, zaradi povezovanja, dobrih izkušenj ...

Kakšen program pripravite za FKV, katere plese predstavljate?

Splete prilagajamo letnim časom: eno leto smo uprizorili trgatev, sicer pa odplešemo splet, ki smo ga pripravili v tistem letu. Plešemo vzhodnoštajerske plese, značilne za ta naš del, torej Podgorce.

Ali namensko za festival pripravite kak nov program, splet, koreografijo ali podobno?

Na srečanjih folklornih skupin, ki so strokovno spremljana in ocenjevana, se držimo navodil selektorja. Na festivalu imamo bolj sproščen program, kaj dodamo ali prekoračimo dovoljen čas, kak vložek ...

Kako sodelovanje vpliva na festivalu na vaš kraj, na vašo občino in na ljudi, ki živijo v njej?

Tisti, ki imajo posluš za kulturo, so veseli takih dogodkov. V Podgorcih je publika zahtevna, ker je folklor prisotna že 40 let. Bistvenih odzivov na festival ni. Prvo leto se je občina v Polenšaku (Občina Dornava) bolj odzvala, drugo leto pa se ormoška občina ni najbolj. Bi si želeli več.

Kakšen je odziv vašega matičnega društva na sodelovanje?

Smo praktično isti ljudje, ki smo prisotni v vseh sekcijah in ki pripravljamo FKV. Smo kot ena skupina, ena družina, samo nekaj je posameznikov, ki so člani samo ene sekcije.

Kako ste zadovoljni z obiskom vaših prireditev znotraj FKV?

Prvo leto malo slabše, drugo leto pa smo napolnili dvorano.

Kaj FKV predstavljajo za vašo skupino?

Zdijo se nam pomembni zaradi navezave stikov, mreženja, tudi z domačimi skupinami, zaradi menjavanja idej. Skupine se lahko dogovorijo in gredo skupaj na festival v tujino.

Kakšne priložnosti vidite znotraj festivala FKV?

Festival je pravilno zastavljen. Lahko bi se folklorne skupine, ki so soorganizatorice, še bolj povezale, pripravile svoj večer zase ali pa na povorki.

Kaj ste po vašem mnenju imeli do zdaj od festivala?

Prijetno izkušnjo, reference, festival v Srbiji, kamor gremo letos. Pridobili smo izkušnje pri organizaciji.

Ste navezali stike s tujimi skupinami ali gojite prijateljske še naprej?

Ja, s Srbi, ki smo jih lani gostili. Letos gremo mi k njim.

Ste koristili kakšno povratno gostovanje?

Dobili smo vabilo od Ciprčanov, ampak potovanja tja si ne moremo privoščiti. Letos gremo v Srbijo.

Ste zaradi FKV povečali ugled svoje skupine?

Ugled se gradi skozi delo skupine, dogodkov in sodelovanja. Je pa festival zagotovo košček celotnega mozaika.

Ali zaradi udeležbe na festivalu prejimate več sredstev matične občine?

Žal ne.

Intervju 2

Intervju je potekal s članom folklorne skupine Kulturnega društva Rogoznica.

Kateremu društvu/FS pripadate?

Folklorni skupini Kulturnega društva Rogoznica.

Koliko let vodite oz. delujete v folklorni skupini?

10 let.

Kako pogosto se udeležujete domačih festivalov?

Do zdaj smo bili le na Folklornih kimavčevih večerih.

Kako pogosto se udeležujete festivalov v tujini?

Enkrat na leto. Sicer gre bolj za gostovanja, največ nastopamo na Hrvaškem.

Na kakšne festivale se prijavljate?

Prijavljamo se na mednarodne festivale, ampak gremo le za en dan, tam ne spimo. Organizatorji nam pokrijejo stroške hrane, prevoz si plačamo sami.

Kolikokrat ste že sodelovali s FKV?

Štirikrat.

Kakšna je bila vaša vloga – ste nastopali, organizirali, pripravljali ... ?

Bili smo nastopajoči, sodelovali smo pri organizaciji vsa leta.

Kakšne naloge ste opravljali v okviru FKV?

Bili smo tehnična podpora JSKD, postavljali in podirali smo oder, mi in Dolena, varovali smo povorko – imeli smo oblečene svetleče lajbiče. Pripravili smo prireditev na Rogoznici.

Koliko ur prostovoljnega dela ste v društvu namenili pripravi dogodka znotraj festivala?

Vsakič smo sodelovali trije, sigurno dva dni cel dan. Lani je sodelovala cela skupina, torej 20 ljudi cel dan.

Kakšen je vaš pogled na prostovoljno delo, ki ga opravite v okviru festivala FKV?

Folklorja je naš hobi in vse počnemo prostovoljno. Tako gledamo tudi na sodelovanje pri FKV.

Se vam zdi smiselno povezovanje neprofitnih organizacij, tako javnih kot zasebnih, v tako velik projekt, kot je festival?

Zdi se nam smiselno sodelovati, tako smo se odločili. Če bi hoteli imeli v svoji dvorani bolj »eksotične« skupine, jih ne bi mogli pripeljati. Je pa pomembno povezovanje zaradi popestritve našega programa, navezave stikov, mreženja ...

Bi se tudi sami lotili organizacije folklornega festivala, če vam JSKD ne bi ponudil sodelovanja?

Ne, vsaj ne tako na veliko. Imeli bi maksimalno dve skupini. Nimamo sredstev.

Kje zberete sredstva za sodelovanje na festivalu?

Iz društva, plačamo z društvenimi sredstvi, nekaj dobimo od sponzorjev, imamo pa dvorano zastonj.

Ali nameravate tudi v prihodnje sodelovati? Zakaj da in zakaj ne?

Da, ker se nam zdi pomembno sodelovati.

Kakšen program pripravite za FKV, katere plesje predstavljate?

Pripravimo program, ki ga prikažemo tudi na srečanju folklornih skupin. To so vzhodnoštajerski plesi. Program je nekoliko bolj sproščen, sicer pa ga prilagajamo prostoru. Bolj vključujemo igro.

Ali namensko za festival pripravite kak nov program, splet, koreografijo ali podobno?

To pa ne.

Kako vpliva sodelovanje na festivalu na vaš kraj, na vašo občino in na ljudi, ki živijo v njej?

Naši krajani so zadovoljni, ker se na Rogoznici ne zgodi veliko prireditev, zato je festival ena popestritev.

Kakšen je odziv vašega matičnega društva na sodelovanje? Kaj pa lokalne skupnosti, ki vas financira?

Imamo podporo društva, celo pomagajo nam pri soorganizaciji. Sekcije si med seboj zelo pomagamo. Lokalna skupnost nas ne podpira bistveno bolj zaradi tega.

Kako ste zadovoljni z obiskom vaših prireditev znotraj FKV?

Smo zadovoljni. Zmeraj napolnimo dvorano. Približno 120–150 ljudi obiše naše prireditve, ker ne plešemo pogosto.

Kaj FKV predstavljajo za vašo skupino?

Predvsem reference, večkrat smo omenjeni v lokalnem okolju, kar je za nas pomembno. Pa tudi stiki od drugod so vselej dobrodošli. Lahko rečem, da smo ponosni, da smo del festivala.

Kakšne priložnosti vidite znotraj festivala FKV?

Predvsem gostovanja, stike, izkušnje.

Kaj ste po vašem mnenju imeli do zdaj od festivala?

Razen polne dvorane in zadovoljnih obiskovalcev ne kaj dosti.

Ste navezali stike s tujimi skupinami ali gojite prijateljske še naprej?

Nismo, to pa zato, ker bi morala lani pri nas nastopiti folklorna skupina iz Sicilije, pa so svoj prihod odpovedali tik pred pričetkom festivala. Potem smo morali povabiti svoje goste.

Ste koristili kakšno povratno gostovanje?

Nismo.

Ste zaradi FKV povečali ugled svoje skupine?

Mogoče.

Ali zaradi udeležbe na festivalu prejimate več sredstev matične občine?

Ne.

Intervju 3

Intervju je potekal s članico folklorne skupine Folklornega društva »Rožmarin« Dolena.

Kateremu društvu/FS pripadate?

Folklornemu društvu »Rožmarin Dolena«, sicer pa poleg te folklorne skupine vodim tudi folklorno skupino v Cirkulanah in do nedavnega tudi v Stopercah.

Koliko let vodite oz. delujete v folklorni skupini?

31 let, pričela sem s petimi leti.

Kako pogosto se udeležujete domačih festivalov?

Domačih festivalov bolj redko, zadnja leta sodelujemo na FKV, včasih smo organizirali svoj festival, Rožmarinfest, sodelovali smo tudi na Folkartu v Mariboru, že pred leti v Črnomlju, vsako leto gremo na Festival narodnih noš v Kamnik, v Beltince.

Kako pogosto se udeležujete festivalov v tujini?

Tujih festivalov pa enkrat letno. Tako tudi privabljamo plesalce, torej da potujemo, se družimo, zato gostujemo vsaj enkrat ali dvakrat letno.

Na kakšne festivale se prijavljate?

Vsi ti festivali so mednarodni. Še nikoli nismo šli na plačljivega, nikoli nismo plačali nočitev in hrane, le prevoz.

Kolikokrat ste že sodelovali s FKV?

Na FKV smo sodelovali petkrat, že od začetka.

Kakšna je bila vaša vloga – ste nastopali, organizirali, pripravljali ...?

Kot društvo smo bili organizatorji, pripravili smo en večer, en koncert, pomagali festivalu, kakšni skupini smo plačali nočitev, postavljali oder ...

Kakšne naloge ste opravljali v okviru FKV?

Naloge - fizično delo, naši člani so bili vodiči, pripravili smo piknik, zagotovili hrano, popestrili večere, gostili tujo skupino na svoje stroške.

Koliko ur prostovoljnega dela ste v društvu namenili pripravi dogodka znotraj festivala?

Tisti, ki so sodelovali kot vodiči, 4 dni po 24 ur. Bili so pripravljani, govorili tuj jezik. Ostali so opravljali delo za nastop, skupina se je dobila že ob treh, da se je pripravila za nastop. Tisti, ki kuhajo, se ravno tako dobijo že ob treh, potem pa še druženje s skupino. 12 ur vzame en večer.

Kakšen je vaš pogled na prostovoljno delo, ki ga opravite v okviru festivala FKV?

Dejstvo je, da nikjer v Sloveniji teh festivalov ne bi bilo, če ne bi bilo prostovoljcev. Prostovoljci so pomemben deležnik, da ti festivali obstajajo. Če ne bi bilo prostovoljcev, ne bi bilo tudi največjega folklornega festivala, Folkarta.

Se vam zdi smiselno povezovanje neprofitnih organizacij, tako javnih kot zasebnih, v tako velik projekt, kot je festival?

To je edina možnost, da bodo festivali preživel. Nismo več v času debelih krav. Včasih so velika podjetja financirala folklorne skupine. Ogromno se je potovalo. Ko smo se osamosvojili, smo naenkrat bili odrezani od naših sosedov. Če se je prej dajal poudarek na ohranjanju ljudskega izročila, je bilo za to čedalje manj sredstev. S pričetkom gospodarske krize se je vse spremenilo. Društva so odvisna od lokalnih veljakov. Po tej poti hodijo tudi tuji festivali. Folklor pri nas ni tako cenjena. Npr. ob vstopu v EU, Slovenija ni prikazala ljudske kulture na proslavi, medtem ko je bilo na Hrvaškem obratno, Hrvati so vabili tudi Slovenske skupine, da se jim pridružijo. Vprašanje je, kakšen odnos ima država. Če prostovoljstva in povezovanja ni, ne more priti do izvedbe festivalov.

Bi se tudi sami lotili organizacije folklornega festivala, če vam JSKD ne bi ponudil sodelovanja?

Nekaj časa smo imeli svoj festival, sodelovali sta dve društvi, turistično in naše sami ne bi mogli. Eno društvo je zagotovilo prostor, promocijo, drugo pa to, da smo gostili dobre skupine. To smo počeli še v času debelih krav. Danes je težje. Takrat je bilo več zanosa do ljubiteljstva. Danes se društva v to ne spuščajo, ker je prevelik zalogaj, pravno in organizacijsko. Društvo bi moralo koga zaposliti zaradi računovodstva, zakonodaje, programa ...

Kje zberete sredstva za sodelovanje na festivalu?

Pri naši FS se držimo različnih virov. Lokalna skupnost razpiše sredstva za kulturo, mi se na ta razpis prijavimo. Potem vsako leto obiščemo naše sokrajane in jim prodajamo koledarje, s članarino. Ko pa gremo v tujino, zbiramo sredstva od plesalcev. Pri naših prireditvah nam pomagata občina Videm in Majšperk.

Ali nameravate tudi v prihodnje sodelovati? Zakaj?

Vsekakor. Ker vsi v društvu ... Splošna ideja je bila, da se ponovno izpelje en folklorni festival na Ptuj zaradi bogate tradicije. Festivali so že bili, veliko je odraslih folklornih skuin, veliko se da na ohranjanje in tradicijo. Ptuj je znan po velikih festivalih, npr. kurentovanje. Pomembno je, da sodelujemo vsa društva, se povezujemo, damo dvoj del, pripeljemo tujo kulturo. V sodelovanju je sloga in moč.

Kakšen program pripravite za FKV, katere plese predstavljate?

Predstavimo svoj domači program, plesi iz Haloz, plešemo predvsem praznične plese osrednjega dela Haloz, pripravimo pa tudi program s plesi drugih delov Slovenije.

Ali namensko za festival pripravite kak nov program, splet, koreografijo ali podobno?

Ja, eno leto smo izvedli projekt Rožmarinkina ljubezen. To je koprodukcija med slovenskim in hrvaškim društvom, zgodba govori o ljubezenskem trikotniku in o bogatem ljudskem izročilu obeh držav. Sodelovali smo Dolenčani, Cirkulančani, Varaždinčani in Mojca Peganc. Tri ptujske modne oblikovalke so izdelale kostume za nastopajoče. Pokazali smo, da je možno sodelovati več društev, da se z malo truda in volje lahko naredi dobro zgodbo.

Kako vpliva sodelovanje na festivalu na vaš kraj, na vašo občino in na ljudi, ki živijo v njej?

Ne vem, če ima kakšen vpliv. Borimo se s publiko. Malo je zaspala ali je prepolna ali pa so ljudje zaprti v svoje domove. Včasih smo nastopajoči sami sebi namen. Imamo pa prost vstop, ljudem prinesemo nekaj novega, barvitost ljudskega

izročila. Kadarkoli se vrnemo iz tujine, imamo kaj za povedati ... Če pa pripeljemo koga k nam, ima vpliv na ljudi. Druženje, zato je manj neke zaprtosti v glavah.

Kakšen je odziv vašega matičnega društva na sodelovanje? Kaj pa lokalne skupnosti, ki vas financira?

Naše društvo nas podpira, malo nas je, smo pa zmeraj pripravljeni, da se odpremo, radi sodelujemo, želimo pokazati haloško odprtost, nimamo zavor. Obe občini prirejata tudi pustne festivale, podpirata nas, kultura je cenjena.

Kako ste zadovoljni z obiskom vaših prireditev znotraj FKV?

Ne preveč, lahko bi bilo bolje, veseli smo vsakega, si pa želimo že več ljudi.

Kaj FKV predstavljajo za vašo skupino?

Eno povezovanje, možnost predstavitve tujih skupin, druženje ...

Kakšne priložnosti vidite znotraj festivala FKV?

Najprej osvojiti neke odre na lokalnem področju, npr. v Dominikanskem samostanu, kjer ni prostora za napake, kajti tam se vse vidi in tudi akustično je dvorana zanimiva. Je izkušnja za nas, potem gostovanje v tujini, izmenjava kulturne pestrosti, raznolikosti.

Kaj ste po vašem mnenju imeli do zdaj od festivala?

Izmenjava znanj, izkušenj, prijateljstva ...

Ste navezali stike s tujimi skupinami ali gojite prijateljske še naprej?

Na FKV smo sodelovali s skupinami, ki jih že od prej poznamo.

Ste koristili kakšno povratno gostovanje?

V letošnjem letu bomo.

Ste zaradi FKV povečali ugled svoje skupine?

Vsekakor, na žalost se pojavlja vse več plačljivih festivalov. Ko greš v tujino na festival, jim lahko ponudiš svoj festival, kamor lahko povabiš skupino nazaj, zato se skupini sigurno dvigne renome.

Ali zaradi udeležbe na festivalu prejmete več sredstev matične občine?

Mislím da ne, ampak nam daje dodatne točke, ker imamo mednarodno udeležbo.

Intervju 4

Intervju je potekal s članico Prosvetnega društva Cirkovce.

Kateremu društvu/FS pripadate?

Folklorni skupini PD Cirkovce.

Koliko let vodite oz. delujete v folklorni skupini?

36 let.

Kako pogosto se udeležujete domačih festivalov?

Ne pogosto. Bili smo na Folkartu, ko smo imeli 75. in 80. obletnico, drugače pa na FKV.

Kako pogosto se udeležujete festivalov v tujini?

Vsako leto gremo na kakšno gostovanje. Bili smo v Franciji, Belgiji, na Siciliji, Italiji, na Smotri v Zagrebu, ko je bila 80. obletnica ... Skoraj vsako leto.

Na kakšne festivale se prijavljate?

Na CIOFF-ove. Plačan imamo prevoz po državi, kjer je festival, nočitve, hrano in dnevnice. Če ni CIOFF-ov festival, si člani plačajo sami.

Kolikokrat ste že sodelovali s FKV?

Na FKV smo sodelovali petkrat.

Kakšna je bila vaša vloga – ste nastopali, organizirali, pripravljali ... ?

Bili smo organizatorji dogodka znotraj festivala, dogodka na osnovni šoli, nastopali smo.

Kakšne naloge ste opravljali?

Bili smo vodiči skupinam, soorganizatorji dogodkov, gostitelji, peljali smo skupino na Ptujsko goro, v Vidovo klet, skrbeli smo za skupino čez dan, pripravljali sedišča v Minoritskem samostanu ...

Koliko ur prostovoljnega dela ste opravili znotraj FKV?

Cela skupina pripravi prireditev, 3 pa delajo cel dan.

Kakšen je vaš pogled na prostovoljno delo, ki ga opravite v okviru festivala FKV?

Danes vsa prosveta in kultura temelj na prostovoljnem delu, redko kdaj je plačano, tako pač je, tako je pač treba delat. Tisti, ki dobijo plačano, jih je malo. Če hočeš kaj imeti, je treba delati prostovoljno.

Se vam zdi smiselno povezovanje neprofitnih organizacij, tako javnih kot zasebnih, v tako velik projekt, kot je festival?

Ja, ker si omogočiš nastop, druženje s skupino, pa tudi za JSKD je razbremenitev.

Bi se tudi sami lotili organizacije folklornega festivala, če vam JSKD ne bi ponudil sodelovanja?

Če bi imela ekipo ljudi in finančno urejeno, da, zdaj pa tega nimamo, zato trenutno zagotovo ne, mogoče, bi se pogovarjali, izvedli pa ne.

Kje zberete sredstva za sodelovanje na festivalu?

Občina nam je financirala večere.

Ali nameravate tudi v prihodnje sodelovati?

Da, ker je ena oblika druženja, festival bo obveljal, tudi na OŠ je fajn, da nastopajo.

Kakšen program pripravite za FKV, katere plese predstavljate?

Program je ponavadi obstoječi, na novo ga ne delamo. Plešemo plese, ki so bili zapisani za naše, cirkovško območje.

Kako vpliva sodelovanje na festivalu na vaš kraj, na vašo občino in na ljudi, ki živijo v njej?

Otroci v osnovni šoli vzamejo nastop pozitivno, jim je všeč, v kraju pa ... odziv je bolj slab.

Kakšen je odziv vašega matičnega društva na sodelovanje? Kaj pa lokalne skupnosti, ki vas financira?

Občina nas podpira, nam namenja sredstva, v društvu tudi ni težave.

Kako ste zadovoljni z obiskom vaših prireditev znotraj FKV?

Z obiskom nismo zadovoljni, lahko bi bilo še več ljudi.

Kaj FKV predstavljajo za vašo skupino?

Obliko sodelovanja, druženja, nastopanja in navezava stikov in možnost nastopanja v tujini.

Kakšne priložnosti vidite znotraj festivala FKV?

Ja, da si izmenjaš stike z gostovanje ali pa ko potrebuješ skupino, jo povabiš na nastop.

Kaj ste po vašem mnenju imeli do zdaj od festivala? Ste navezali stike s tujimi skupinami, ali gojite prijateljstvo še naprej?

Nismo.

Ste koristili kakšno povratno gostovanje?

Nismo še.

Ste zaradi FKV povečali ugled svoje skupine?

Ugled, ne vem, težko rečem.

Ali zaradi udeležbe na festivalu prejimate več sredstev matične občine?

Ja, dobivamo.

Intervju 5

Intervju je potekal s članico Folklornega društva Markovci.

Kateremu društvu/FS pripadate?

Pripadam Folklornemu društvu "Anton-Jože Štrafela" Markovci.

Koliko let vodite oz. delujete v društvu/FS?

V društvu delujem oziroma plešem že 5 let, plesno skupino pa vodim 1 leto.

Kako pogosto se udeležujete domačih festivalov?

Domačih festivalov se udeležujemo bolj redko - od enega do treh letno, večkrat pa se udeležimo drugih nastopov, kot so npr. sodelovanje na koncertih drugih folklornih društev ter priložnostni nastopi v domači in sosednjih občinah.

Kako pogosto se udeležujete festivalov v tujini?

V preteklosti smo navadno obiskali en večji festival v tujini, zadnjih nekaj let pa se teh festivalov udeležujemo pogosteje in tako obiščemo vsaj dva na leto; v pretekli sezoni (2015) smo npr. obiskali tri takšne festivale.

Na kakšne festivale se prijavljate?

Navadno se prijavljamo na festivale plesnih skupin, kar pomeni na festivale, kjer sodelujejo društva s skupinami, ki poustvarjajo plesno kulturno zapuščino posamezne države. Ker pa je naše folklorno društvo izrazito povezano tudi s pustnimi običaji, pa se občasno udeležujemo tudi raznih pustnih festivalov oziroma karnevalov.

Kolikokrat ste že sodelovali s FKV?

S FKV smo sodelovali že tri leta zapored, na festivalu pa nameravamo sodelovati tudi v prihodnje.

Kakšna je bila vaša vloga – ste nastopali, organizirali, pripravljali ...?

Naše folklorno društvo je aktivno sodelovalo pri pripravi in organizaciji celovečernega koncerta znotraj naše občine, to pa je obenem vključevalo nastop vseh sekcij folklornega društva - plesne skupine, kopjašev, ljudskih pevk, pevcev ljudskih pesmi, pustnih likov, pogosto pa nam je na pomoč priskočila še otroška folklorna skupina OŠ Markovci.

Kakšne naloge ste opravljali v okviru FKV?

V okviru FKV je društvo pomagalo pri organizaciji celovečernega koncerta, to pa je obenem zajemalo tudi lastno promocijo koncerta v okviru FKV. Potrebno je bilo pripraviti dvorano in poskrbeti za priložnostna darila za nastopajoče skupine ter sceno in ozvočenje, po samem koncertu pa smo poskrbeli tudi za pogostitev vseh nastopajočih. Za tuje skupine, ki so

gostovale na tem koncertu, smo pred koncertom navadno pripravili lep sprejem in jim pokazali kakšno izmed zanimivosti oziroma znamenitosti naših vasi.

Koliko ur prostovoljnega dela ste v društvu namenili pripravi dogodka znotraj festivala?

Pripravi dogodka smo namenili okrog 20 ur prostovoljnega dela, s tem da to ne vključuje ur, ki smo jih posamezniki porabili za razna dodatna dogovarjanja in delanje načrtov.

Kakšen je vaš pogled na prostovoljno delo, ki ga opravite v okviru festivala FKV?

Menim, da lahko s takšno pomočjo in prostovoljnim delom ogromno prispevamo k delovanju in razvijanju področja, ki zajema folklorno dejavnost, s tem pa na zanimiv način to hkrati predstavljamo širši javnosti.

Se vam zdi smiselno povezovanje neprofitnih organizacij, tako javnih kot zasebnih, v tako velik projekt, kot je festival?

Povezovanje neprofitnih organizacij se mi zdi v takšnih primerih zelo smiselno. Na tak način je na voljo več finančnih sredstev, saj vsako posamezno društvo tako prevzame del bremena, razporedi se tudi delo, ki je potrebno za celotno organizacijo festivala, kar pa po navadi ni lahek zalogaj, ob vsem tem pa to omogoča tudi promocijo vseh sodelujočih neprofitnih društev, ki na tak način predstavljajo svoje delo.

Bi se tudi sami lotili organizacije folklornega festivala, če vam JSKD ne bi ponudil sodelovanja?

Organizacije tako velikega festivala bi se zaradi pomanjkanja denarnih sredstev težko lotili, kvečjemu bi morda organizirali kak manjši koncert.

Kje zberete sredstva za sodelovanje na festivalu?

Sredstva za sodelovanje na festivalu navadno pridobimo iz raznih razpisov JSKD in s pomočjo občinskega sofinanciranja.

Ali nameravate tudi v prihodnje sodelovati?

Na festivalu nameravamo sodelovati tudi v prihodnje, saj se je izkazalo, da ljudje radi delajo v tem, poleg tega pa je to del našega poslanstva folklornega društva. Edini problem pri tem nam navadno predstavlja časovni okvir festivala. Ta se navadno odvija po "počitnicah", ko je precej ljudi še odsotnih, zato je nekoliko težje poprijeti za delo.

Kakšen program pripravite za FKV, katere plesne predstavljate?

V našem društvu se trudimo, da za FKV vsako leto pripravimo čimbolj raznolik program. Iz tega razloga med nastopajoče vključimo plesno skupino, ljudske pevke in pevce, kopjaše, pomemben del koncerta pa seveda predstavljajo gostujoče plesne skupine. Naša plesna skupina poustvarja štajerske plesne, predvsem tiste, ki so oblikovno značilni za Markovce in bližnjo okolico.

Ali namensko za festival pripravite kak nov program, splet, koreografijo, ali podobno?

Navadno nam to ne uspe, se pa skozi vse leto trudimo, da delamo, vadimo in pripravljamo nove stvari, ki jih nato seveda predstavimo tudi na festivalu. Trudimo pa se tudi za to, da na koncertu predstavimo raznolike stvari; konkretno je lani za plesno skupino to pomenilo, da smo zaplesali klasično plesno postavitev in pa krajšo miniaturo v izvedbi enega para.

Kako vpliva sodelovanje na festivalu na vaš kraj, na vašo občino in na ljudi, ki živijo v njej?

Sodelovanje na festivalu na naš kraj in ljudi vpliva precej pozitivno. Naše vasi v sklopu tega obišejo tuje skupine, ki lahko domačinom približe predstavijo njihovo kulturo in običaje v neposredni bližini, tak dogodek pa v občino prinese tudi nekaj zanimivega in drugačnega dogajanja.

Kakšen je odziv vašega matičnega društva na sodelovanje? Kaj pa lokalne skupnosti, ki vas financira?

Društvo sodelovanje na FKV podpira v največji možni meri, sodelovanje pa podpira tudi občinska uprava, ki nam ravno tako omogoči sprejem gostov in s tem zagotovi vsaj del pomoči pri organizaciji.

Kako ste zadovoljni z obiskom vaših prireditev znotraj FKV?

Z obiskom prireditev nismo preveč zadovoljni. Skozi leta obisk sicer narašča, pa vendar bi si želeli precej več obiskovalcev. Menim, da vzrok za to slabo obiskanost ni v samem konceptu festivala, temveč je problem predvsem v pomanjkanju časa, morda nekoliko tudi v nezainteresiranosti ljudi. Kot že rečeno pa po mojem mnenju k temu največ doprinese časovni okvir, saj je to pri nekaterih še čas dopustov ali pa trgatev.

Kaj FKV predstavljajo za vašo skupino?

Folklorni kimavčevi večeri za našo skupino pomenijo enega izmed pomembnejših dogodkov v plesni sezoni. S tem dobimo priložnost, da v goste povabimo priznane tuje skupine, česar marsikatera vaška plesna skupina najbrž ne more tako zlahka. Po drugi strani pa je ravno to namen našega dela.

Kakšne priložnosti vidite znotraj festivala FKV?

Znotraj FKV vidimo predvsem možnosti navezovanja stikov z drugimi folklornimi skupinami, tako tujimi kot tudi z domačimi, ki jih včasih dodatno povabimo v goste.

Kaj ste po vašem mnenju imeli do zdaj od festivala?

Prednosti, ki nam jih je do zdaj prineslo sodelovanje, vidimo predvsem v promociji in aktivnem delovanju našega društva, poleg tega pa smo navezali močne prijateljske stike s folklorno skupino KUD Marko Beltinci iz Prekmurja, ki smo jih povabili v goste ravno na festivalu FKV. Žal nam to s katero izmed tujih skupin še ni uspelo; najbrž zaradi nekoliko težje organizacije in vzdrževanja stikov.

Ste navezali stike s tujimi skupinami, ali gojite prijateljstvo še naprej?

S tujimi skupinami smo sicer vedno izmenjali kontakte, vendar mislim, da večjih stikov z njimi žal ne vzdržujemo. Mogoče nam to uspe letos.

Ste koristili kakšno povratno gostovanje?

Smo, lani smo odpotovali v Srbijo.

Ste zaradi FKV povečali ugled svoje skupine?

Menim, da smo ugled skupine vsekakor povečali, tako v očeh domače javnosti kot tudi v sami folklorni družbi.

Ali zaradi udeležbe na festivalu prejimate več sredstev matične občine?

Če sem prav seznanjena, več sredstev ne dobivamo. Nastop sicer prinese dodatne točke za vrednotenje aktivnega delovanja društva, vendar to ne pomeni bistvene razlike. Morda pa je razlog za to tudi v krčenju finančnih sredstev, ki so namenjena delovanju kulturnih društev v občini. Smo pa z njihove strani deležni vsaj majhne pomoči z vidika manjše pogostitve za tuje skupine.